

Latvijas Valsts
agrārās
ekonomikas
institūts

EIROPAS ZIVSAIMNIECĪBAS FONDS:
ZIVSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS IESPĒJA

**Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda
Rīcības programmai
2014.-2020.gadam**

Vides pārskats

Rīga, 2014

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Satura rādītājs

1. Ievads.....	4
2. ZRP 2020 mērķis	5
3. Pamatojums	6
3.1. Nepieciešamība un mērķi	6
3.2. Alternatīvas.....	8
3.3. Vides politika, likumdošanas un plānošanas ietvars	10
3.3.1. ZRP 2020 stratēģija	10
3.3.2. Īpašie mērķi un rezultatīvie rādītāji	12
3.3.3. Paredzētais finansējums sadalījumā pa ES prioritātēm	14
3.3.4. ZRP 2020 ieguldījums „Eiropa 2020”	15
4. SIVN metodes un metodoloģija.....	17
4.1. Vispārējā metode	17
4.2. Ģeogrāfiskā vai vides plānošanas vienība	19
4.3. Pieņēmumi, neskaidrības, ierobežojumi	19
4.4. Sabiedrības iesaiste un konsultācijas ar institūcijām	21
5. Vides sākumstāvokļa izpēte	28
5.1. Vispārējs situācijas raksturojums	28
5.2. Zivsaimniecība un tās loma tautsaimniecības attīstībā.....	28
5.2.1. Baltijas jūra un Rīgas jūras līcis	29
5.2.2. Iekšējie virszemes ūdeņi	33
5.2.3. Zvejniecība	35
5.2.4. Akvakultūra	36
5.2.5. Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde	40
5.3. Vides stāvoklis teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt	41
5.4. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas.....	44
6. Ietekmes identificēšana un novērtēšana	45
6.1. ZRP 2020 ietekme pasākumu līmenī.....	47
6.1.1. Īpašā mērķa „Zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana” pasākums „Atbalsts saglabāšanas pasākumu īstenošanai”	47
6.1.2. Īpašā mērķa „Zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana” pasākums „Zvejas ietekmes uz jūras vidi ierobežošana un zvejas pielāgošana sugu aizsardzībai”	47
6.1.3. Īpašā mērķa „Tādas akvakultūras veicināšana, kurā tiek nodrošināta augsta līmeņa vides aizsardzība, un dzīvnieku veselības un labturības un sabiedrības veselības un drošības veicināšana” pasākums „Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus”	48
6.1.4. Īpašā mērķa „Zvejas kapacitātes un pieejamo zvejas iespēju līdzsvara nodrošināšana” pasākums „Galīga zvejas darbību pārtraukšana”	49
6.1.5. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas, tostarp energoefektivitātes palielināšanas, un zināšanu pārneses stiprināšanai” pasākums „Inovācijas”	50
6.1.6. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Veselība un drošība”	50
6.1.7. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Pievienotā vērtība un produktu kvalitāte”	51

6.1.8. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Zvejas ostas, izkraušanas vietas, izsoles nami un patvēruma vietas”	52
pasākums „Uzglabāšanas atbalsts”	53
6.1.10. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai akvakultūrā” pasākums „Inovācijas”	53
6.1.11. Īpašā mērķa „Akvakultūras uzņēmumu, jo īpaši MVU, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana, tostarp drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā”	54
6.1.12. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai” pasākums „Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi”	55
” pasākums „Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde”	57
6.1.17. Īpašā mērķa „Atbalsta sniegšana uzraudzībai, kontrolei un noteikumu izpildei, iestāžu spēju palielināšanai un efektīvai valsts pārvaldei, nepalielinot administratīvo slogu” pasākums „Kontrole un noteikumu izpilde”	59
6.1.18. Īpašā mērķa „Ekonomiskās izaugsmes, sociālās iekļaušanas un darba vietu radīšanas veicināšana un sniedzot atbalstu darbaspēka mobilitātei piekrastes un iekšzemes kopienās, kas atkarīgas no zvejas un akvakultūras, tostarp zivsaimniecības nozares darbību dažādošana, un līdztekus zivsaimniecības darbībām pievērsties citām jūras ekonomikas nozarēm” pasākumi „Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana” un „Sadarbības pasākumi”	60
6.1.19. Iespējamās pārrobežu ietekmes	62
6.2. Kopējā pasākumu ietekme vidi	63
6.3. Ietekme uz sabiedrības veselību	66
7. <i>Alternatīvu analīze</i>	66
8. <i>Ietekmes samazināšanas vai optimizēšanas pasākumi</i>	67
9. <i>Indikatori un institucionālā kapacitāte</i>	69
10. <i>Secinājumi un rekomendācijas</i>	70
10.1. Vispārējie secinājumi	70
10.2. Rekomendācijas ZRP 2020 redakcijai	71
10.3. Rekomendācijas ZRP 2020 pilnveidošanai	71
11. <i>Kopsavilkums</i>	72

1. Ievads

Šajā stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumā (SIVN) Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) Rīcības programmai Zivsaimniecības attīstībai 2014. – 2020. gadā (turpmāk tekstā – ZRP 2020) ir izvērtēti programmā paredzētie virzieni un aktivitātes.

Par ZRP 2020 izstrādi kā Eiropas Zivsaimniecības fonda Vadošā iestāde ir atbildīga Zemkopības ministrija. ZRP 2020 izstrāde tika uzsākta pēc Nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020. gadam (turpmāk – NAP2020) apstiprināšanas Ministru kabinetā. NAP2020 ir galvenais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā, tāpēc Eiropas Strukturālo un investīciju fondu (turpmāk – ESIF) finansējumam atbilstošajam plānošanas periodam jāplāno saskaņā ar NAP2020 stratēģiju un prioritātēm.

Vienlaikus ar ZRP 2020 izstrādi tika uzsākta tās ex-ante izvērtēšana un stratēģiskais ietekmes uz vidi izvērtējums.

NAP2020 ir vispārīgs dokuments un arī citi plānošanas dokumenti, kas skar zivsaimniecību, tostarp ZRP 2020, nav detalizēti līdz konkrētu teritoriju vai konkrētu uzņēmumu līmenim. Līdz ar to nav iespējams izstrādāt precīzus un konkrētus vietai piesaistītus ieteikumus vides aizsardzības un vides stāvokļa uzlabošanas jomā. SIVN ir vērtēta ZRP 2020 ietekme nacionālā mērogā un pamatots, kāpēc labvēlīgo ietekmju ir vairāk nekā nelabvēlīgo un kāpēc nelabvēlīgas ietekmes nevar būt būtiskas, ar ko arī ir sasniegts SIVN galvenais mērķis.

Vides pārskata projektu pēc Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta pasūtījuma (LVAEI) saskaņā ar Līguma Nr. 2012/139 noteikumiem, kas noslēgts starp Latvijas Republikas Zemkopības ministriju (ZM) un LVAEI, veikuši autori Dr.geol. Jānis Lapinskis un M.env.sc. Valdis Felsbergs.

2. ZRP 2020 mērķis

Eiropas Jūrniecības un zivsaimniecības fonda finansētās Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014. – 2020.gadam (ZRP 2020) mērķis ir zivsaimniecības attīstības vadīšana atbilstībā galvenajām Latvijai saistošām konvencijām, starptautiskiem un vietējiem normatīvajiem aktiem, kā arī plānošanas un vides aizsardzības dokumentiem.

Atbilstošais Latvijas mēroga pamatdokuments ir Vides politikas pamatnostādnes 2013.-2020. gadam (turpmāk tekstā – VPP 2020), kā arī Kopējā zivsaimniecības politika (KZP), kas izstrādāta, balstoties uz Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020. gadam (NAP 2020) iestrādāto uzdevumu īstenošanu. Tie ir sagatavoti un tiks izmantoti, lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību. ZRP 2020 realizācijas laikā būs iespēja elastīgāk operēt ar finansu līdzekļiem to saņemšanas brīdī, par pamatu ņemot konkrētā brīža prioritātes un nepieciešamību, kā arī iespējas sekmīgi realizēt paredzētos pasākumus.

Atbilstošs ES mēroga pamatdokuments ir “Eiropa 2020” Tā ir „stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei”.

Stratēģijā „Eiropa 2020” izvirzītās prioritātes, kuras tiek vērtētas kā nozīmīgas vērtējamās ZRP 2020 kontekstā ir:

- Gudra izaugsme – uz zināšanām un inovācijām balstītas ekonomikas attīstība;
- Sociāli integrējoša izaugsme – tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarboinātības līmenis un kas nodrošina ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

Atbilstoši „Eiropa 2020” stratēģijai tiek izvirzītas arī vairākas pamatiniciatīvas:

- Inovācijas savienība;
- Resursu ziņā efektīva Eiropa;
- Jaunu prasmju un darba vietu programma.

ZRP 2020 mērķiem jāatbilst un tie atbilst arī „Partnerības līgumā ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam” noteiktajam par EJZF finansējuma mērķiem.

3. Pamatojums

3.1. Nepieciešamība un mērķi

ZRP 2020 ir nepieciešama, lai konkretizētu vienas nozares ietvaros atbilstošos Latvijas mēroga pārnozaru pamatdokumentus kas jau minēti 2.nodaļā. Šie dokumenti pēc būtības ir visaptveroši, stratēģiski un integrēti citos atbilstoša līmeņa plānos. ZRP 2020 ir iestrādāti pasākumi visu uzstādīto virsmērķu sasniegšanai, taču šie pasākumi nav tik detāli aprakstīti pa pozīcijām, kā tas ir darīts NAP 2020. ZRP 2020 ir elastīga attiecībā uz aktivitātes objektu.

Atbilstošs ES mēroga pamatdokuments ir “Eiropa 2020”, kas jau minēts 2.nodaļā.

Dabas aizsardzības jomā Latvijai ir saistoši arī ES tiesību akti, turklāt tā ir ratificējusi daudz ANO konvenciju. Sekojot konvenciju un starptautisko vienošanos prasībām, Latvija dažādās jomās ir izstrādājusi un apstiprinājusi nacionālos tiesību aktus un darbības plānus.

Ramsāres konvencija (1971.gads) „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”. Konvencijas mērķis ir apturēt cilvēku iejaukšanos mitrājos un to izzušanu tagad un nākotnē, veicinot mitrāju ūdensputnu aizsardzību. Saskaņā ar Ramsāres konvencijas mitrāju definīciju pie mitrājiem jāpieskaita arī Rīgas līča akvatorija līdz 6 m dziļumam. Attīstoties ostām, ir jāparedz pasākumi invazīvo sugu ierobežošanai, kas var nonākt atklātos ūdeņos no kuģiem un to balasta ūdeņiem.

1979.gada Bernes konvencijas „Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību” mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību.

Riodeženeiro konvencija (1992.gads) „Par bioloģisko daudzveidību” un tās Stratēģiskais Rīcības Plāns 2011.-2020. Šīs konvencijas uzdevumi: bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana, godīga un līdztiesīga ģenētisko resursu patērēšanā iegūto labumu sadale. Konvencija nosaka, ka valstīm, lai saglabātu to bioloģisko daudzveidību, ir jāizstrādā stratēģijas un rīcības programmas, kas jāintegrē visos tautsaimniecības sektoros, t.sk. zivsaimniecībā.

Helsinku konvencija (1974.gads, labota 1992.gadā) „Par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību”. Konvencijas mērķis ir Baltijas jūras ekosistēmas aizsardzība. Notekūdeņiem attīrīšanas iekārtām jāatbilst HELCOM ūdens kvalitātes rekomendācijām, jānovērš naftas produktu un citu bīstamu vielu noplūdes ostās un invazīvo sugu ieceļošanu.

Baltijas jūras Rīcības plāns (2007) paredz panākt, lai:

- Baltijas jūrā nav eitrofikācijas: a) biogēno elementu koncentrācija tuva dabiskajiem līmeņiem, b) dzidrs ūdens, c) dabiska aļģu ziedēšana, d) dabiska augu un dzīvnieku izplatība un sastopamība, e) dabiska skābekļa koncentrācija;
- dzīvību Baltijas jūrā neapdraud bīstamās vielas: a) bīstamo vielu koncentrācija tuva dabiskajam līmenim, b) visas zivis ir nekaitīgas lietošanai uzturā, c) veselīgi savvaļas dzīvnieki, d) radiācijas līmenis, kāds bija pirms Černobiļas AES avārijas;
- Baltijas jūras bioloģiskās daudzveidības saglabāšana: a) dabiska jūras un piekrastes ainava, b) attīstīties spējīgas un līdzsvarotas augu un dzīvnieku kopienas, c) dzīvotspējīgas sugu populācijas.

Stratēģija “Eiropa 2020” izvirza pamatiniciatīvu „Resursu ziņā efektīva Eiropa” ar mērķi:

- apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos;
- taupīt un efektīvi izmantot ūdens resursus;
- ierobežot jaunu zemes platību aizņemšanu ar būvēm un augsnes noseģšanu ar mākslīgiem segumiem.

ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijas laika posmam līdz 2020. gadam izvirza vairākus mērķus:

- līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu degradāciju Eiropas Savienībā;
- nodrošināt zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- apkarot invazīvas svešzemju sugas.

Nacionālie mērķi vides aizsardzībā ir definēti VPP 2020, kuru virsmērķis ir **nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību vērsta darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.** Nekas konkrēti uz zivsaimniecību un ūdeņiem tajā attiecināts nav, un ZRP 2020 īpatsvars šā virsmērķa sasniegšanā salīdzinājumā ar citām nozarēm (lauksaimniecību, enerģētiku, dabas aizsardzību) noteikti nav prioritārs.

Attiecībā uz ūdens resursiem un Baltijas jūru definētie VPP 2020 mērķi ir uzlabot iekšzemes un jūras ūdeņu stāvokli un sekmēt ūdens resursu racionālu izmantošanu. Nozīmīgākās ietekmes uz vidi saistāmas ar pasākumiem punktveida piesārņojuma slodzes un plūdu risku samazināšanai, ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstībai. Parējās pasākumu grupas saistītas ar monitoringu, izpēti, iestāžu kapacitātes celšanu, politikas dokumentu un tiesību aktu izstrādi. Tieša negatīva ietekme uz vidi iespējama tikai īslaicīgi un ir saistīta ar dažāda veida infrastruktūras izbūvi (kanalizācijas un ūdensapgādes tīkli, pretplūdu un lietus ūdeņu savākšanas būves). Būtiskākas pozitīvas ietekmes ir saistītas ar pasākumiem plūdu risku novēršanai un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izbūvi. „nodrošināt labu ūdeņu stāvokli un to ilgtspējīgu izmantošanu”. No aktuālākajām problēmām ūdens resursu un Baltijas jūras aizsardzības un apsaimniekošanas jomā neviena nav tāda, kuras risināšanā ZRP 2020 pasākumi varētu būt vienīgie un pat ne tuvu ne galvenie. Atšķirībā no iepriekšējām VPP 2013, jaunajās VPP 2020 zivsaimniecība gan ir vismaz pieminēta, tomēr ļoti nekonkrēti.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030” (2010. gada 10. jūnijs) arī definē noteiktu stratēģisku mērķi: „**Dabas daudzveidība un nākotnes kapitāls**”, kura sasniegšanai paredzēti vairāki rīcības virzieni:

- dabas kapitāla vērtības aprēķināšana,
- bioloģisko daudzveidību saglabājoša uzņēmējdarbība,
- līdzdalību veicinoša bioloģiskās daudzveidības politika,
- ekonomiskie stimuli vides piesārņojuma samazināšanai.

NAP2020 un VPP paredz turpināt uzlabot pazemes un virszemes ūdeņu kvalitāti, novērst to tālāku piesārņošanu un pakāpeniski samazināt esošo piesārņojumu. Arī iepriekš pieminētā Helsinku konvencija par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību paredz pasākumus Baltijas jūras ūdeņu kvalitāti nodrošināšanai.

2012. gada 26. decembrī ir pieņemts Ūdens apsaimniekošanas likums, kas turpina tāda paša nosaukuma 2002. gada likumu un ir galvenais normatīvais akts ūdeņu apsaimniekošanā un aizsardzībā. Likums nosaka virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmas izveidi, lai veicinātu racionālu un ilgtspējīgu ūdens resursu lietošanu, uzlabotu ūdens

vides aizsardzību, nodrošinātu ūdeņu aizsardzību un sekmētu virzību uz mērķiem, kas noteikti starptautiskos līgumos. Saskaņā ar likumu ūdeņu aizsardzības pasākumi, efektivitāte un lietderība jākontrolē upju baseinu robežās, nevis administratīvajās kā līdz tam. Latvijas teritorija ir iedalīta Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalos. Likumā iekļautās tiesību normas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2000/60/EK (2000.gada 23.oktobris). Uz Ūdens apsaimniekošanas likuma pamata ir pieņemti vairāki Ministru kabineta noteikumi.

Ūdens aizsardzību reglamentē arī likums „Par piesārņojumu” un tam pakārtotie normatīvie akti.

Eiropas līmenī būtiskākais normatīvais akts, kas regulē ūdeņu kvalitāti, ir Jūras stratēģijas pamatdirektīva (Eiropas parlamenta un padomes direktīva 2008/56/EK, pieņemta 2008. gada 17. jūnijā), kas izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā. Šīs direktīvas īstenošanai Latvijā 2010. gada 28. oktobrī pieņemts Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums, kas cita starpā nosaka arī pienākumu izstrādāt jūras vides monitoringa programmu un kompetento institūciju par šādas programmas izstrādi – Latvijas Hidroekoloģijas institūtu. Likums nosaka arī Pasākumu programmas laba jūras vides stāvokļa panākšanai izstrādi Latvijā līdz 2015. gadam. Šīs programmas izstrādes gaitā būs jābalstās arī uz iepriekš izstrādātiem un īstenojamiem plānošanas dokumentiem, kas var ietekmēt jūras vidi, tostarp ZRP 2020, tomēr jūras vides aizsardzība ir daudz plašāka tēma par zvejniecību, kas būtu galvenā zivsaimniecības joma tiešā saiknē ar jūras vidi. Zvejniecība ir tikai viens jūras vides kvalitāti potenciāli ietekmējošs faktors un galvenokārt tikai vienā aspektā – zivju krājumu izsmelšanas un atjaunošanas jomā.

ZRP 2020 tiešā veidā ne reizi neatsaucas ne uz Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likumu, ne uz Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, kas ir arī likumsakarīgi, jo arī pašā direktīvā zivsaimniecība ir pieminēta ļoti maz, galvenokārt tikai tās preambulas 39. un 40. punktā, pieminot, ka arī Kopējā zivsaimniecības politikā (KZP) jāņem vērā zvejas ietekme uz vidi, kas tajā arī ir darīts un uz ko ZRP 2020 atsaucas vairākkārt, atbilstoši ņemot vērā to pašu, kas ņemts vērā pašā KZP.

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības aspektā no ES Direktīvām svarīga ir Sugu un biotopu direktīva (Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību”), jo, piemēram, plānojot akvakultūras attīstību, jāņem vērā potenciāli izmantojamās teritorijas statuss: vai tajā atrodas/neatrodas aizsargājami biotopi (dzīvotnes) un vai to apdzīvo/neapdzīvo aizsargājamas sugas. Tāpat jāņem vērā, vai teritorijai nav noteikts Natura 2000 statuss. Šī direktīva un saistītie Latvijas normatīvie akti ir likumiski nozīmīgāki un paredz arī sankcijas, atšķirībā no starptautiskajām konvencijām.

3.2. Alternatīvas

ZRP 2020 ir iestrādāts atbalsts stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, kurā, cita starpā, paredzēta:

- > pāreja uz ilgtspējīgu zveju, kuras pamatā ir maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms;
- > izmetumu izskaušana un samazināta zvejniecības ietekme uz jūras vidi;
- > tādas akvakultūras veicināšana, kas nodrošina augstu vides aizsardzības līmeni un sekmē resursu ilgtspējīgāku izmantošanu;

- > tādas akvakultūras attīstība, kas nodrošina augstu vides aizsardzības līmeni;
- > atbalsts akvakultūrai, kam ir pozitīva ietekme uz ekosistēmām;
- > atbalsts datu vākšanai un zinātnisku ieteikumu izstrādei, kā arī zvejas kontrolei, lai nodrošinātu noteikumu labāku ievērošanu.

ZRP 2020 dažādos pasākumos (skat. 6.1. nodaļu) paredz pasākumus piesārņojuma novēršanai, dzīvotņu saglabāšanai un dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai. Tas nozīmē, ka ZRP 2020 kopumā atbilst Kopējās zivsaimniecības politikas nospraustajiem uzdevumiem, nav pretrunā ar nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentiem, tostarp Latvijas un starptautiskajiem normatīvajiem dokumentiem atkritumu apsaimniekošanas jomā, kā arī ūdens, gaisa, bioloģiskās daudzveidības un dabas vides aizsardzības jomās.

ZRP 2020 ir vidēja termiņa stratēģiskā plānošana īstenošanas dokuments, kurā tiek izvērtēts pašreizējais stāvoklis zivsaimniecībā Latvijā, konstatētas nozares stiprās puses un trūkumi, kā arī izvērtētas attīstības iespējas un to traucējošie faktori nākotnē. Par ZRP izstrādi kā Eiropas Zivsaimniecības fonda Vadošā iestāde atbildīga ir Zemkopības ministrija.

ZRP 2020 izstrāde tika uzsākta pēc Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020. gadam (NAP 2020) apstiprināšanas Ministru kabinetā. NAP 2020 ir galvenais vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā, tāpēc Eiropas Strukturālo un investīciju fondu (ESIF) finansējums atbilstošajam plānošanas periodam jāplāno saskaņā ar NAP 2020 stratēģiju un prioritātēm. Vispirms ZRP 2020 vajadzībām tika izvērtēta esošā situācija zivsaimniecībā un apzinātas nozares vajadzības, kā arī nosprausti galvenie sasniedzamie mērķi saskaņā ar NAP 2020. ZRP 2020 aptver visas tās zivsaimniecības jomas, kurās vajadzību nodrošināšanai iespējams piesaistīt finansējumu no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF).

Viens no galvenajiem zivsaimniecības attīstīšanas un nozares uzņēmumumu konkurētspējas paaugstināšanas instrumentiem ir atbalsts inovācijām un zinātnes iesaistes veicināšanai. Visās zivsaimniecības jomās būtu nepieciešama gan tehnoloģiju un procesu attīstība, gan jaunu vai uzlabotu produktu izstrāde, gan arī energoefektivitātes paaugstināšana. Mērķu sasniegšanu sekmētu arī kompetenču centrs un eksperimentāla ražotne, ko varētu izmantot visi zivsaimniecības uzņēmumi.

Zvejniecībā galvenās problēmas rada novecojusī zvejas flote. Ņemot vērā, ka jaunu zvejas kuģu būvei publiskais atbalsts nav paredzēts, ļoti svarīgi būtu investēt esošo kuģu drošībā, piemēram, dzinēju nomaiņā, drošības un higiēnas uzlabošanā, energoefektīvākā zvejā.

Zvejas un akvakultūras produktu apstrādē galvenokārt jāatbalsta pievienotās vērtības palielināšana zvejas un akvakultūras produktiem, kā arī mārketinga pasākumi produkcijas (t.sk. nišas produktu) noieta tirgus paplašināšanai vietējā un jo īpaši eksporta tirgos.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, nepieciešams veicināt kooperāciju visos produkcijas ražošanas ķēdes posmos.

Nekādas alternatīvas ne izvirzītajiem mērķiem un to sasniegšanas pasākumiem atsevišķi, ne arī ZRP 2020 īstenošanai kopumā, nav konkrēti definētas. Šajā SIVN uzskatīts, ka ZRP 2020 ir maksimālā programma, uz ko tiekties, bet ko pilnā mērā izpildīt pārskata periodā varētu arī neizdoties dažādu faktoru dēļ, no kuriem kā galvenie minami:

- 1) iespējama resursu nepietiekamība valstij un privātajiem investoriem un
- 2) liels privātās iniciatīvas īpatsvars, kas nepieciešams ZRP 2020 pilnīgai izpildei, kas ierobežo valsts pilnīgu kontroli pār šo procesu.

3.3. Vides politika, likumdošanas un plānošanas ietvars

3.3.1. ZRP 2020 stratēģija

ZRP 2020 īstenošanas virsmērķis ir konkurētspējīga un ilgtspējīga zivsaimniecība.

Lai panāktu maksimālu efektu, EJZF atbalsts koncentrēts zivsaimniecības nozares un tai nozīmīgo teritoriju attīstībai, kas atbilst stratēģijas „Eiropa 2020”, KZP un NAP 2020 nospraustajiem uzdevumiem. EJZF atbalsts sekmēs stratēģijas Eiropa 2020 prioritātes „Ilgspējīga izaugsme – resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana” īstenošana, kā rī palīdzēs sasniegt KZP izvirzītos mērķus: lai zveja un akvakultūra ilgtermiņā nodrošinātu noturīgus vides, ekonomiskos un sociālos apstākļus un zivju produkcijas kā nozīmīgas pārtikas nodrošinājuma sastāvdaļas pieejamību.

Atbilstoši Eiropa2020 prioritātei „*Gudra izaugsme – uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība*” tiek izvirzīti šādi specifiskie mērķi:

- 1) sekmēt zvejniecības konkurētspēju;
- 2) sekmēt akvakultūras konkurētspēju;
- 3) veicināt koordināciju visā zivsaimniecības produktu ražošanas ķēdē un palielināt produktu pievienoto vērtību;
- 4) stimulēt KZP sociālo dimensiju.

Atbilstoši ESIF tematiskajam mērķim „Aizsargāt vidi un veicināt resursu efektivitāti” un NAP2020 rīcības virzienam „Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana” EJZF ietvaros plānots stimulēt zemes un citu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas. Zivsaimniecībā iepriekš minētajos plānošanas dokumentos minētos mērķus iespējams sasniegt EJZF prioritātes „Veicināt ilgtspējīgu un resursu ziņā efektīvu zivsaimniecību un akvakultūru, tostarp ar tām saistīto apstrādi” ietvaros. Lai nodrošinātu dabas kapitāla ilgtspējīgu izmantošanu, nepieciešams atbalsts akvakultūras uzņēmumiem, vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un uzlabošanai, ainavas un akvakultūras zonu tradicionālo elementu apsaimniekošanai, kā arī akvakultūras dzīvnieku veselības un labturības pasākumiem, un zvejniecības uzņēmumiem zvejas kuģu dzinēju nomaiņai. Savienības prioritātes ietvaros izvirzīti šādi specifiskie mērķi:

- 1) mazināt zvejniecības ietekmi uz jūras vidi;
- 2) veicināt ilgtspējīgu akvakultūru, tostarp bioloģisko daudzveidību.

Lai veicinātu ESIF tematiskā mērķa „Aizsargāt vidi un veicināt resursu efektivitāti” un NAP 2020 rīcības virzienu „Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana” izvirzīto uzdevumu sasniegšanu, EJZF prioritātes „Skmēt Kopējās zivsaimniecības politikas īstenošanu” ietvaros paredzēts atbalsts zvejas kontroles pasākumu nodrošināšanai un zivsaimniecības datu vākšanai, kas tiek veikta KZP ietvaros.

EJZF Savienības prioritātes „Veicināt novatorisku, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību, akvakultūru un ar tām saistīto apstrādi” un „Veicināt ilgtspējīgu un resursu ziņā efektīvu zivsaimniecību un akvakultūru, tostarp ar tām saistīto apstrādi” īstenošanā tiek ņemts vērā „Akvakultūras daudzgažu stratēģisko pamatnostādņu 2014.-2020.gadam” izvirzītais mērķis – konkurētspējīga, produktīva un darbībā ilgtspējīga akvakultūra Latvijā.

Lai sasniegtu ZRP 2020 īpašos mērķus, tiek izvēlēti šādi pasākumi, kuriem katram norādīta atbilstība Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu konkrētiem pantiem (skat. 1. tabulu).

1. tabula. ZRP 2020 pasākumi

N.p. k.	Īpašais mērķis	RP pasākums
ES prioritāte		
1. Veicināt ilgtspējīgu un resursu ziņā efektīvu zvejniecību, akvakultūru un ar tām saistīto apstrādi		
1.	Mazināt zvejniecības ietekmi uz jūras vidi	1. Atbalsts KZP paredzētu saglabāšanas pasākumu īstenošanai un ar zivsaimniecību saistītiem saglabāšanas pasākumiem saskaņā ar Natura 2000 un Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (35.pants) 2. Zvejas ietekmes uz jūras vidi ierobežošana un zvejas pielāgošana sugu aizsardzībai (37.pants) 3. Klimata pārmaiņu seku mazināšana (39.pants)
2.	Veicināt ilgtspējīgu akvakultūru, tostarp bioloģisko daudzveidību	4. Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus (54.pants) 5. Dzīvnieku veselības un labturības pasākumi (56.pants)
ES prioritāte		
2. Veicināt novatorisku, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību, akvakultūru un ar tām saistīto apstrādi		
3.	Sekmēt zvejniecības konkurētspēju	6. Inovācijas (28.pants) 7. Konsultāciju pakalpojumi (29.pants) 8. Cilvēkkapitāla un sociālā dialoga veicināšana (31.pants) 9. Dažādošanas un darba vietu radīšanas veicināšana (32.pants) 10. Veselība un drošība (33.pants) 11. Pievienotā vērtība un produktu kvalitāte (40.pants) 12. Zvejas ostas, izkraušanas vietas un patvēruma vietas (41.pants) 13. Uzglabāšanas atbalsts (70.pants)
4.	Sekmēt akvakultūras konkurētspēju	14. Inovācijas (45.pants) 15. Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā (46.pants) 16. Jauni ienākumu veidi un pievienotā vērtība (47.pants) 17. Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi (48.pants) 18. Cilvēkkapitāla un tīklu veidošanas veicināšana (49.pants)
5.	Veicināt koordināciju visā zivsaimniecības produktu ražošanas ķēdē un palielināt produktu pievienoto vērtību	19. Tirdzniecības pasākumi (71.pants) 20. Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde (72.pants)
ES prioritāte		
3. Sekmēt KZP īstenošanu		
6.	Nodrošināt atbilstošu un augstas kvalitātes datu vākšanu un analīzi	21. Datu vākšana (79.pants)
7.	Nodrošināt efektīvu kontroles sistēmu, pārbaudi un izpildi	22. Kontrole un noteikumu izpilde (78.pants)
ES prioritāte		
4. Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju		
8.	Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju zivsaimniecības jomās	23. Vietējās attīstības stratēģiju īstenošana (65.pants)

3.3.2. Īpašie mērķi un rezultatīvie rādītāji

Īpašie mērķi ir EK definēti konkrēti, bet rādītāji ir EK definēti pagaidām indikatīvi, sasniedzamais līmenis noteikts atbilstoši Latvijas vajadzībām un reālajām iespējām pārskata periodā (skat. 2. tabulu).

2. tabula. Īpašie mērķi un rezultatīvie rādītāji

ES prioritāte (1):	Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību		
Īpašais mērķis:	1. Zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana		
	Rezultatīvais rādītājs	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Degvielas patēriņš uz izkrauto nozvejas kg	0,1	litrs/kg
Īpašais mērķis:	2. Zvejas kapacitātes un pieejamo zvejas iespēju līdzsvara nodrošināšana		
	Rezultatīvais rādītājs	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Izmaiņas rentabilitātē (neto peļņā)	X ¹	X ²
Īpašais mērķis:	3. Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Degvielas patēriņš uz izkrauto nozvejas kg	0,1	litrs/kg
	Saražotais produkcijas apjoms (nozveja)	60	tūkst. t
Īpašais mērķis:	4. Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas, tostarp energoefektivitātes palielināšanas, un zināšanu pārneses stiprināšanai		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Saražotais produkcijas apjoms (nozveja)	60	tūkst. t
	Neto peļņa	2100	tūkst. EUR

ES prioritāte (2):	Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru		
Īpašais mērķis:	1. Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Saražotais akvakultūras produkcijas apjoms	2900	t
	Saražotā akvakultūras produkcijas vērtība	12 900	tūkst. EUR

¹ ZRP 2020 nformācija vēl tiks papildināta

² ZRP 2020 nformācija vēl tiks papildināta

Īpašais mērķis:	2. Akvakultūras uzņēmumu, jo īpaši MVU, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana, tostarp drošības un darba apstākļu uzlabošana		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Saražotais akvakultūras produkcijas apjoms	2900	t
	Saražotā akvakultūras produkcijas vērtība	12 900	tūkst. EUR
Īpašais mērķis:	3. Tādas akvakultūras veicināšana, kurā tiek nodrošināta augsta līmeņa vides aizsardzība, un dzīvnieku veselības un labturības un sabiedrības veselības un drošības veicināšana		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Akvakultūras uzņēmumi, kas nodrošina vides pakalpojumus	45	skaits

ES prioritāte (3):	Sekmēt KZP īstenošanu		
Īpašais mērķis:	1. Zinātniskas informācijas uzlabošana un sniegšana, kā arī datu vākšanas un pārvaldības uzlabošana		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Atbilstošu atbilžu pieaugums Datu vākšanas sistēmai	0	%
Īpašais mērķis:	2. Atbalsta sniegšana uzraudzībai, kontrolei un noteikumu izpildei, tādējādi palielinot iestāžu spēju un valsts pārvaldes efektivitāti, bet nepalielinot administratīvo slogu		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Atklātie nopietnie pārkāpumi pret veikto pārbažu skaitu	3	%
	% no izkrāvējiem (nozvejas), kas pakļauti fiziskai kontrolei	5	%

ES prioritāte (4):	Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju		
Īpašais mērķis:	1. Ekonomiskās izaugsmes, sociālās iekļaušanas un darba vietu radīšanas veicināšana un sniedzot atbalstu darbaspēka mobilitātei piekrastes un iekšzemes kopienās, kas atkarīgas no zvejas un akvakultūras, tostarp zivsaimniecības nozares darbību dažādošana, un līdztekus zivsaimniecības darbībām pievērsties citām jūras ekonomikas nozarēm.		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
	Nodarbinātība, radītās darba vietas	70	skaits
	Nodarbinātība, saglabātās darba vietas	3,6	skaits tūkst.

ES prioritāte (5):	Veicināt tirdzniecību un apstrādi		
Īpašais mērķis:	1. Zvejas un akvakultūras produktu tirgus organizāciju uzlabošana		
	Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais	Mērvienība

	līmenis 2023	
ES produkcijas (Latvijas) pirmās pārdošanas apjoma izmaiņas RO ietvaros:	0	tonnas
Īpašais mērķis:	2. Ieguldījumu apstrādes un tirdzniecības nozarē sekmēšana	
Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība
ES produkcijas (Latvijas) pirmās pārdošanas apjoma izmaiņas RO ietvaros:	0	tonnas

ES prioritāte (6):	Veicināt integrētās jūrlietu politikas īstenošanu		
Īpašais mērķis:	1. Veicināt IJP īstenošanu		
Rezultatīvais rādītājs un mērvienība	Sasniedzamais līmenis 2023	Mērvienība	
Pieaugums aizsargājamo jūras teritoriju pārklājumā	0	km ²	

Novērtējot gan galveno mērķi, gan arī tā sasniegšanai izvirzītos noteiktos pamatvirzienus un sekojoši pasākumus, var secināt, ka tajos ir iekļauti un ņemti vērā jautājumi un problēmas, kas skar nozares ietekmi uz vidi.

3.3.3. Paredzētais finansējums sadalījumā pa ES prioritātēm

Paredzētais EJZF ieguldījums un līdzfinansēšanas likme pa ES prioritātēm, tehniskā palīdzība un cits atbalsts dots 3. tabulā.

3. tabula. EJZF ieguldījums un līdzfinansēšanas likme pa ES prioritātēm

ES prioritāte	ES prioritātei atbilstīgie pasākumi	Kopējais publiskais finansējums		
		EJZF finansējums	Nacionālais finansējums	EJZF līdzfinansējuma likme
		a	b	$c = a/(a+b)^*$ 100
1. Veicināt videi ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību	Galīga zvejas darbību pārtraukšana (34.pants)	2 000 000	2 000 000	50%
	Pārējie pasākumi	28 450 000	9 483 334	75%
2. Veicināt videi ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru		34 700 000	11 566 667	75%
3. Sekmēt KZP īstenošanu	Datu vākšana (77.pants)	5 280 929	1 320 233	80%

	Kontrole un noteikumu izpilde (76.panta 2.punkta a) līdz d) apakšpunkti un f) līdz l) apakšpunkti)	5 866 944	651 883	90%
4. Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju		12 750 000	2 250 000	85%
5. Veicināt tirdzniecību un apstrādi	Uzglabāšanas atbalsts (67.pants)	1 185 869	0	100%
	Pārējie pasākumi	39 600 000	13 200 000	75%
6. Veicināt IJP īstenošanu		2 500 000	833 334	75%
Tehniskā palīdzība		7 500 000	2 500 000	75%
Kopā:		139 833 742	43 805 451	

3.3.4. ZRP 2020 ieguldījums „Eiropa 2020”

- Rīcības programmas īstenošana palīdzēs sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, kas izvirzīti trīs pamatiniciatīvās:
 - inovācijas savienība;
 - resursu ziņā efektīva Eiropa;
 - jaunu prasmju un darba vietu programma.
- Rīcības programma sekmēs iniciatīvas “Inovācijas Savienība” īstenošanu, atbalstot produktu un procesu inovāciju visos zivsaimniecības produkcijas ražošanas, tirdzniecības un izplatīšanas ķēdes posmos. Tādējādi tā veicinās zvejas un akvakultūras produktu pievienotās vērtības pieaugumu, ierobežos zivsaimniecības darbību ietekmi uz vidi un samazinās produkcijas ražošanas izmaksas. Inovācija tiks veicināta arī ar pasākumiem, kas paredzēti zinātnieku un zivsaimniecības nozares sadarbības rosināšanai.
- Galvenais ieguldījums iniciatīvā “Resursu ziņā efektīva Eiropa” būs atbalsts pārejai uz ilgtspējīgu zveju. Tās pamatā ir maksimālais ilgtspējīgas ieguves apjoms, izmetumu izskaušana un samazināta zvejniecības ietekme uz jūras vidi. Īpaša uzmanība tiks pievērsta arī tādas akvakultūras attīstībai, kas nodrošina augstu vides aizsardzības līmeni un sekmē resursu ilgtspējīgāku izmantošanu, kā arī tiks sniegts atbalsts tādai akvakultūrai, kam ir pozitīva ietekme uz ekosistēmām. Atbalsts paredzēts datu vākšanai un zinātnisku ieteikumu izstrādei, kā arī zvejas kontrolei, lai nodrošinātu noteikumu labāku ievērošanu.
- “Jaunu prasmju un darba vietu programmas” ietvaros prioritāte būs nodarbinātības, teritoriālās kohēzijas un sociālās iekļaušanas uzlabošana zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās. Vietējās ekonomikas dažādošana radīs jaunas darba vietas un izaugsmes iespējas piekrastes reģionos.
- Priekšroka tiks dota kolektīvām, tostarp ražotāju organizāciju īstenošām, pieejām.
- Saskaņā ar stratēģiju „Eiropa 2020”, ZRP 2020 mērķi tiks sasniegti, īstenojot četras Savienības prioritātes:
 - veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību;
 - veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru;
 - sekmēt KZP īstenošanu;

- palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju;
- veicināt tirdzniecību un apstrādi.

4. SIVN metodes un metodoloģija

4.1. Vispārējā metode

Lai veiktu stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu Ministru kabineta noteikumi nosaka konkrētu procedūru, kas atspoguļota shēmā (skat. 1.attēlu).

Saskaņā ar Līguma Nr. 2012/139 noteikumiem, kas noslēgts starp Latvijas Republikas Zemkopības ministriju (ZM) un Latvijas valsts agrārās ekonomikas institūtu, SIVN vispārīgie uzdevumi ir novērtēt vides apstākļus un sniegt informāciju lēmējiem, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo būtisko ietekmi uz vidi dokumenta ieviešanas gadījumā.

SIVN procesā ir izmantota metodika, kas balstīta uz atbilstības izvērtējumu vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības principiem, mērķu sasniegšanas un uzdevumu izpildes ietekmju kvalitatīva vērtējuma. ZRP 2020 vērtēšanā tika izmantoti vides aizsardzības principi un ilgtspējīgas attīstības, kā arī koncepcija par dabas kapitālu kā vienu no sabiedrības vērtībām. Sakarā ar vērtējamās ZRP 2020 vispārīgumu, tās visai lielo nekonkrētību pasākumu līmenī, daļa secinājumu ir balstīti arī uz „vispārzināmiem faktiem”, kas ir nozīmīgos LR normatīvajos aktos (piem., Administratīvo pārkāpumu kodeksā) atzīts pierādījumu veids.

Vides pārskata sagatavošana ir viens no SIVN procedūras uzdevumiem. Vides pārskats ir dokuments, kas apraksta un novērtē attiecīgā plānošanas dokumenta, kā arī iespējamo alternatīvu īstenošanas ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta mērķus, paredzēto realizācijas vietu un darbības jomu.

Izstrādājot SIVN, tiek ņemti vērā principi zemāk uzskaitītie principi.

Integrācija: vides aspekti ir pilnībā jāintegrē politikas plānošanas dokumentā, tādēļ tie jāņem vērā pēc iespējas agrā plānošanas stadijā, lai izvairītos no konceptuālām kļūdām.

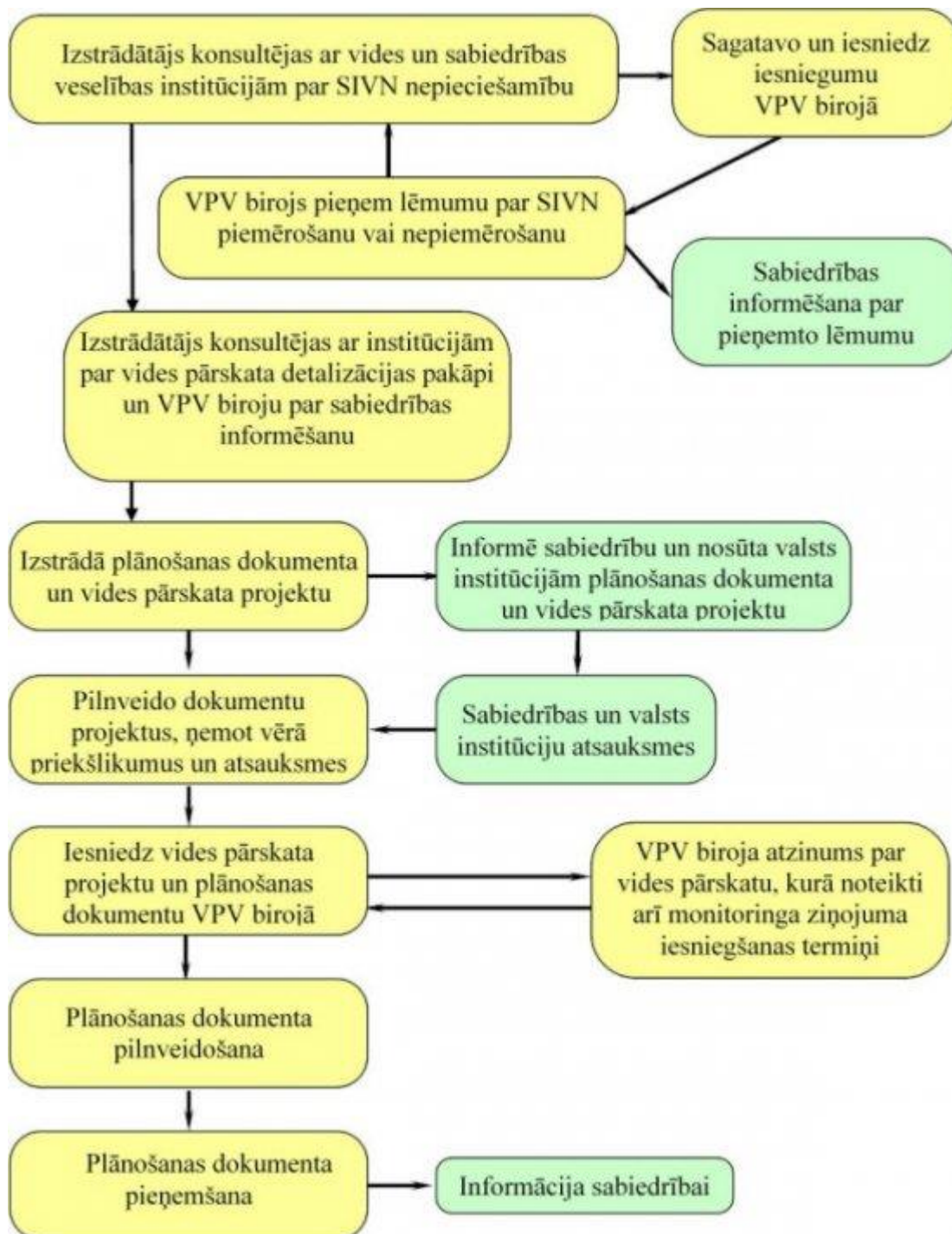
Piesardzības princips: pieņemot lēmumus, nepieciešams izmantot piesardzības principu, ja pat plānotās darbības tieša negatīva ietekme nav pierādīta, jo ekosistēmu nestspēju jeb ietilpību un sakarība starp slodzēm un dabas kapitālu nav iespējams precīzi noteikt.

Alternatīvu izvērtēšana: nepieciešams izvērtēt, kā politikas plānošanas dokumentā paredzētās rīcības un to iespējamās alternatīvas ietekmēs dabas kapitālu, vides kvalitāti un kopējo antropogēno slodzi uz vidi.

Pārskatāmība: SIVN ir atvērts un pārskatāms lēmumu pieņemšanas process, kas paredz sabiedrības iesaistīšanu vērtēšanas procesā un lēmumu pieņemšanā.

„Piesārņotājs maksā” princips: tas nozīmē, ka piesārņojuma novēršanas, likvidēšanas vai kompensēšanas izmaksas sedz tā izraisītāji. Potenciālajiem piesārņotājiem izmaksu segšana tiek uzdota, lai motivētu šos piesārņotājus novērst turpmāko piesārņošanu, samazināt piesārņojuma apjomu, nodrošināt nekaitīgāku ražošanas procesu un ekoloģiski tīrākas tehnoloģijas.

Vides pārskats tika sagatavots ZRP 2020 agrīnai versijai un pastāvīgi atjaunināts līdz ar ZRP 2020 projekta pakāpenisku pilnveidi, tostarp ieviešot arī SIVN rekomendācijas. Šī aktuālā un galīgā Vides pārskata redakcija ir sagatavota ZRP 2020 redakcijai, kas datēta ar 2014. gada 26. jūniju un ir praktiski pabeigts dokuments, kura turpmākie sīkie precizējumi vairs nevar ieviest izmaiņas šā SIVN secinājumos. Vides pārskata projekta sagatavošanai ir izmantota publiski pieejamā informācija un pētījumi, interneta vietnēs pieejamie informācijas avoti un datu bāzes vides un dabas resursu novērtēšanai.

1.attēls. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma shēma

4.2. Ģeogrāfiskā vai vides plānošanas vienība

Ņemot vērā zivsaimniecisko aktivitāšu īpašo raksturu (aktivitātes koncentrējas piejūras joslā un skar jūras akvatoriju vairāk nekā iekšzemi), šī valsts teritorijā vairāk vai mazāk vienmērīgi izkliedēto lauksaimniecisko aktivitāšu plānošanai un vērtēšanai piemērojamā vienību metode SIVN nav pielietojama. Būtībā vienīgā zivsaimnieciskā aktivitāte, kurai piemīt ievērojams vienmērīgas izkliedes potenciāls visā Latvijas teritorijā, ir akvakultūra, kura šajā SIVN aplūkota ļoti vispārīgi tikai kā viena aktivitāte, jo kopējā Latvijas zivsaimniecības apjomā tās apjoms pagaidām ir visai neliels, savukārt tās lielā potenciāla attīstībai ir izstrādātas atsevišķas pamatnostādnes „Akvakultūras daudzgadu stratēģiskais plāns 2014. – 2020. gadam,” kuram atsevišķi ir izstrādāts arī detalizēts SIVN.

4.3. Pieņēmumi, neskaidrības, ierobežojumi

ZRP 2020 ir vispārīgs dokuments ar nepietiekami definētiem kvantitatīviem rādītājiem un kritērijiem pasākumu līmenī, tāpēc šajā SIVN veiktais novērtējums ir daudzviet balstīts uz kvalitatīvi formulēto uzdevumu iespējamajiem kvantitatīvajiem raksturlielumiem un vispārzināmiem faktiem par iespējamām nozares attīstības virzieniem un atbalstāmo aktivitāšu detaļām. Vērtējums ir pārsvarā relatīvs, tas ir, raksturo nevis nozares plānotās attīstības iespējamo ietekmju uz vidi absolūtos apjomus, bet gan šo ietekmju pozitīvo vai negatīvo ievirzi un lielāku vai mazāku intensitāti savstarpējā salīdzinājumā. Savukārt attiecībā uz šo ietekmju – katras un visu kopā – absolūto apjomu jeb nozīmību nacionālā un pat lokālā mērogā izdarīts līdzšinējā praksē pamatots visaptverošs secinājums: tās ir visai nelielas un nenozīmīgas un kopumā starp ZRP 2020 īstenošanas kvalitātes mērķiem un kritērijiem ietekmei uz vidi nevar būt izšķiroša loma. Šā secinājuma pamatojums vispārīgi sniegts turpinājumā šajā nodaļā, bet pa konkrētiem pasākumiem – 6.1 nodaļā.

Līdzšinējās zivsaimniecības nozares attīstības kopumā un konkrēti ZRP 2013 izpildes radīto vides ietekmju vispārīga analīze liek secināt, ka, neraugoties uz zivsaimniecības nozares nacionālo nozīmību kopumā, kā arī konkrētas Zivsaimniecības rīcības programmas nepieciešamību un tās īstenošanas pozitīvo ietekmi uz zivsaimniecības nozari, tomēr ir apšaubāms ZRP 2020 īstenošanas vai neīstenošanas ietekmes būtiskums tieši attiecībā uz vides kvalitāti un dabas vērtībām. Ir pamats uzskatīt, ka no ZRP 2020 īstenošanas nacionālā mērogā nav būtiski atkarīgs vides stāvoklis visā Latvijā, kā arī nebūs identificējami konkrēti no ZRP 2020 izrietoši lokāli pasākumi ar potenciāli būtisku ietekmi uz vidi lokālā mērogā. Šis nav provizorisks spriedums, bet gan pamatots, izvērtējot publiskos datus par līdzšinējo aktivitāti dažādu paredzēto darbību ietekmes uz vidi novērtējumu piemērošanā un īstenošanā vai nepiemērošanā. Šī analīze ir detalizēti izklāstīta šīs nodaļas turpinājumā.

ZRP 2020 kā valsts līmeņa plānošanas dokumentam – nozares politikas programmai – tiek bezierunu kārtībā piemērots stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums atbilstoši MK noteikumu Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" (23.03.2004., ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 10.11.2009) 2.1.1. punktam. Savukārt likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" (30.05.2001., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 19.06.2014.) 4. panta 4. daļā sniegts arī vispārīgs kritērijs stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma piemērošanai dokumentiem, kas nav bezierunu kārtībā vērtējamo dokumentu sarakstā: „(4) Stratēģisko novērtējumu veic plānošanas dokumentiem (..), ja tie ietver pamatnosacījumus paredzēto darbību īstenošanai un plānošanas dokumentu īstenošana var

būtiski ietekmēt vidi,” kur „paredzētās darbības” atbilstoši likuma 1. panta 3. daļas definīcijai „ir tādas darbības, kuru veikšana vai galarezultāts var būtiski ietekmēt vidi,” kas likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” izpratnē nozīmē tādas darbības, kurām pirms to uzsākšanas jāveic ietekmes uz vidi novērtējums. Tas nozīmē, ka pēc būtības kritērijs tam, vai plānošanas dokumentam ir vai nav jāveic SIVN, ir tas, vai šis dokuments kalpo par priekšnoteikumu tādu paredzēto darbību veikšanai, kuras potenciāli varētu radīt tik būtisku ietekmi uz vidi, lai būtu nepieciešams tām piemērot IVN procedūru.

Analizējot pēc šā vispārīgā kritērija ZRP 2013, jākonstatē, ka tās īstenošana nav bijusi par pamatu nevienai(!) tādai paredzētajai darbībai, kurai Vides pārraudzības valsts birojs vispār piemērotu ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) procedūru, nerunājot nemaz par to, ka šāds IVN būtu konstatējis tās radītu būtiski nelabvēlīgu ietekmi uz vidi.

Kopumā Latvijā septiņu ZRP 2013 īstenošanas gadu laikā IVN ir dažādās tautsaimniecības nozarēs piemērots 145 paredzētajām darbībām ar potenciāli būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. 63 no šiem IVN līdz 2014. gada vidum ir pabeigti, pārējie atrodas dažādās īstenošanas stadijās (nav uzsākti, tiek veikti vai ir pārtraukti). Kā jau minēts, neviens no šiem IVN nav ticis piemērots darbībām, kas tieši vai netieši saistītas ar zivsaimniecību.

Daudz vairāk ir tādu darbību ar potenciāli nelabvēlīgu ietekmi uz vidi, kam tikusi piemērota sākotnējā IVN procedūra, bet tajā identificēta ietekmes uz vidi būtiskuma neiespējamība un pilnā IVN procedūra nav tikusi piemērota. Dati par šādām darbībām kopš 2007. gada nav publiski pieejami, bet ilustrācijai pietiks ar periodu kopš 2010. gada, par kuru tie ir pieejami.

Četros gados no 2010. gada sākuma līdz 2013. gada beigām sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kura rezultātā nav konstatētas būtiskas nelabvēlīgas ietekmes uz vidi un pieņemts lēmums par IVN procedūras nepiemērošanu, veikts kopumā gandrīz 2000 iecerēm dažādās nozarēs. Šajā skaitā konstatējamas tikai 12 darbības (~0,6% kopskaita), kas saistītas ar zivsaimniecību – kas pat vēl nenozīmē, ka tās izriet tieši no ZRP 2013 īstenošanas). Šo darbību pārskats šeit ilustratīvi dots bez konkrētām adresēm un īstenotājiem:

1. Zivju pārstrādes kompleksa ierīkošana Saulkrastu novada Zvejniekiemā.
2. Zivju pārstrādes ražotnes rekonstrukcija un noliktavas būvniecība Nīcas pagastā.
3. Zvejas rīku noliktavas ar atpūtas telpu rekonstrukcija Kolkas pagastā.
4. Zivju pārstrādes uzņēmuma ierīkošana Baldones pagastā.
5. Zivju konservu ražotnes būvniecība Ventspilī.
6. Zivju atvērītavas būvniecība Engures pagastā.
7. Zivju un gaļas pārstrādes ražotnes paplašināšana novada Pūres pagastā.
8. Zivju apstrādes ceļa rekonstrukcija Mērsraga pagastā.
9. Zvejas kuģu piestātnes un infrastruktūras rekonstrukcija un izkrauto zivju glabātavas būvniecība Kuivižu ostā.
10. Saldētavas būvniecība Mērsragā.
11. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumi Ventā.
12. Zvejas aprīkojuma uzglabāšanas angāra jaunbūve Kuivižu ostā.

Starp darbībām ar nebūtisku ietekmi uz vidi minētajā periodā vēl bez šīm divpadsmit var atrast apmēram tikpat nedaudz darbību, kas varētu būt netieši saistītas ar zivsaimniecību kā blakuselementu (privāti dīķi, mazās hidroelektrostacijas, mazas laivu piestātnes), kaut

zivsaimnieciskas aktivitātes nav starp šo projektu definētajiem mērķiem un šādi projekti neietilpst ne ZRP 2013 atbalstāmajos pasākumos iepriekšējā periodā, ne arī to paredz ZRP 2020.

Līdz ar to jākonstatē, ka, kaut arī Latvijas normatīvais regulējums pēc prevencijas principa prasa veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu visiem valsts līmeņa plānošanas dokumentiem, vēl jo vairāk tādiem, kas kalpo par pamatu starptautiskā finansējuma piesaistei, pašā vērtējamajā ZRP 2020 pēc būtības nav tādu pazīmju, kas liecinātu, ka tās īstenošana draud ar būtiskām nelabvēlīgām ietekmēm uz vidi, turklāt šo pazīmju neesamība konstatējama ne vien prognozes ceļā, bet jau daudz konkrētāk: balstoties uz līdzšinējās analogisku pasākumu ieviešanas prakses. Ir pamats uzskatīt, ka tas pats konstatējums, ka iepriekšējā periodā zivsaimniecības nozare nav prasījusi īstenot projektus ar vērā ņemamu ietekmi uz vidi, attiecas arī uz šajā SIVN vērtējamās ZRP 2020 īstenošanas gaitu: ZRP 2020 neparedz nacionālā mērogā ievērojamu skaitu tāda veida un apjoma darbību, kurām atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” būtu jāpiemēro ietekmes uz vidi novērtējums. Protams, nav izslēgts, ka jaunās ZRP 2020 īstenošanas gaitā atšķirībā no iepriekšējās kāda atbilstoša darbība, piemēram, ostas rekonstrukcija vai jaunas ražotnes izveide, tiek arī uzsākta un īstenota tādā mērogā, lai tā prasītu ietekmes uz vidi novērtējumu, bet šādi iespējami izņēmumi nevājina pamatu secinājumam, ka kopumā nacionālā mērogā šādas darbības ZRP īstenošanai nav raksturīgas.

4.4. Sabiedrības iesaiste un konsultācijas ar institūcijām

Sabiedrības, organizāciju un institūciju viedokļi, kas saņemti ZRP 2020 vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas laikā, ir ņemti vērā, izvērtējot un iestrādājot tos Vides pārskata gala redakcijā.

Konsultācijām ir svarīga loma SIVN. To īstenošanas kārtību nosaka likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Šis process ietver kompetento institūciju un sabiedrības informēšanu, dodot iespēju komentēt novērtējumu dažādos SIVN posmos. Kad plānošanas dokuments ir pieņemts, sabiedrība un kompetentās institūcijas jāinformē arī par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

ZRP 2020 sagatavošanas gaitā paralēli SIVN izstrādei līdz tā nodošanai sabiedriskajai apspriešanai tika rīkotas kopskaitā 13 diskusijas un prezentācijas valsts un nevalstisko organizāciju viedokļu uzklaušīšanai un iestrādei ZRP 2020 un tās SIVN ziņojumā:

1. 19.12.2012. Zivsaimniecības konsultatīvās padomes sēde – par ZRP 2020. SVID analīzi un plānotajām darba grupām
2. 30.11.2012. Zivsaimniecības ikgadējā konference – informācija un diskusija par EJZF atbalstu
3. 01.02.2013. ZRP 2020 darba grupa „Akvakultūra”
4. 08.02.2013. ZRP 2020 darba grupa „Zvejniecība, apstrāde un tirdzniecība”
5. 20.02.2013. Darba grupa par nosacījumu izstrādi zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās nākamajam periodam
6. 01.03.2013. ZRP 2020 darba grupa „Atbalsts zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās”
7. 06.03.2013. Diskusija ar VRG, NVO un iesaistītajām iestādēm par ZRP 2020 atbalstu zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās

8. 28.03.2013. Zivsaimniecības konsultatīvās padomes sēde – par ZRP 2020 informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam
9. 03.04.2013 Darba grupa par nosacījumu izstrādi zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās nākamajam periodam
10. 08.08.2013. ZRP 2020 Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma sabiedriskā apspriešana
11. 25.10.2013. Pāvilosta, Piekrastes pašvaldību apvienības vadītāju sanāksme par EJZF atbalstu
12. 13.11.2013. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, sanāksme par Natura 2000 tīkla finansēšanu nākamajā periodā
13. 29.11.2013. Zivsaimniecības ikgadējā konference – par ZRP 2020 izstrādes gaitu un pasākumiem

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 157 (23.03.2004) „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” prasībām, ZRP 2020 aktuālā redakcija un tās vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un institūcijām komentāru un atzinuma saņemšanai. Sabiedriskās apspriešanas procedūra norisinājās 2013. gadā no 24. jūlija līdz 2. septembrim.

Vides pārraudzības valsts birojs konkrēti norādījis konsultēties šādās institūcijā:

- LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM),
- LR Veselības ministrija,
- VARAM Vides konsultatīvā padome,
- Dabas aizsardzības pārvalde,
- Valsts vides dienests.

Pēc vides pārskata sagatavošanas gaitā veiktās potenciāli ieinteresēto organizāciju apzināšanas, ZRP 2020 un tās vides pārskata projekta apspriešanā tika aktīvi iesaistīts arī Latvijas Dabas fonds un Pasaules Dabas fonds.

Paziņojums par sabiedrisko apspriešanu, t.sk. sabiedriskās apspriešanas sanākumi tika publicēts Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē un laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, kā arī Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā www.vpvb.gov.lv.

Vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtie komentāri un priekšlikumi, kā arī atbildes uz iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu tika izvērtētas pēc būtības, iespēju robežās ņemtas vērā un iestrādātas vides pārskata gala redakcijā, kas iesniedzama VPVB atzinuma saņemšanai.

Atbildes uz saņemtajiem komentāriem, iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu sabiedriskās apspriešanas gaitā un norādes uz vides pārskatā atbilstoši iestrādātajiem labojumiem dotas 5. tabulā.

5. tabula. Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas ieguldījums tā precizēšanā

Avots	Komentāri	Vides pārskata autoru atbilde
<p>Sniedze Sproģe, Latvijas Pašvaldību savienība, apspriešanas sapulcē 08.08.2013</p>	<p>1. Vadoties pēc EJZF RP 10.attēla kartē: atspoguļotās kuras ir īpaši atbalstāmās zivsaimniecības teritorijas: vai iekšējie ūdeņi un infrastruktūra ap tiem ir aktuāla un attīstāma no EJZF līdzekļiem?</p>	<p>Atbalstu iekšējos ūdeņos, kuri nebūs iekļauti zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās, varēs saņemt no ELFLA LEADER aktivitātēm. EJZF RP 10.attēla kartē atspoguļotais nodarbināto un uzņēmumu skaits ārpus piekrastes teritorijas galvenokārt veidojas no akvakultūras un apstrādes uzņēmumiem, nevis iekšzemes zvejas.</p>
	<p>2. EJZF RP akvakultūras pasākumā (arī apstrādē) izvērtēt iespēju piešķirt papildu kritēriju punktus tiem projektiem, kuros paredzēts sakārtot un rekonstruēt esošo infrastruktūru, jo šādiem projektiem ir mazāka ietekme uz vidi.</p>	<p>Attiecīgi papildināta 8. nodaļa.</p>
	<p>3. Precizēt Vides pārskatā lietoto formulējumus „bez pamatotas vajadzības nepieļaut jaunu objektu būvniecību” un „iepriekšēji neizmantotās dabas teritorijās”.</p>	<p>Attiecīgi papildināta 8. nodaļa.</p>
<p>Ginta Pērle- Sīle, ZM Zivsaimniecības departaments, apspriešanas sapulcē 08.08.2013</p>	<p>Kādā veidā pasākums „veselība un drošība” atstāj pozitīvu ietekmi „+1” uz bioloģisko daudzveidību?</p>	<p>Attiecīgi papildināta 6.1. nodaļa. (Pēc visiem kritērijiem pozitīvās „+” un negatīvās „-” ietekmes ir vērtētas nosacītā trīs ballu skalā „1-3” (ja nav ietekmes – „0”). Tā kā pasākumu ietekmes uz vidi, vispār ir visai nenozīmīgas, tad vismazākais vērtējums „1” nozīmē nenosakāmi mazu ietekmi, kura, ja vispār ir, tad atšķiras no nulles pozitīvajā, bet noteikti ne negatīvajā virzienā. „Veselība un drošība” ietver sevī zvejas kuģu un zivsaimniecības aprīkojuma modernizāciju, uzlabojot darba apstākļus nodarbinātajiem, bet kā blakusefekts tehnikas modernizācijai ir arī augstāki vides standarti, zemāks piesārņojums. Pieņemot, ka šā blakusefekta niecīgā ietekme uz ūdeņu tīrību un līdz ar to bioloģisko daudzveidību tomēr atšķiras no nulles, tai piešķirts minimālais pozitīvais vērtējums „+1”).</p>

<p>Normunds Riekstiņš, ZM Zivsaimniecības departamenta direktors, apspriešanas sapulcē 08.08.2013</p>	<p>Precizēt Vides pārskatā lietoto terminu „ekoloģiskie koridori”.</p>	<p>Attiecīgi papildināta 8. nodaļa.</p>
<p>Dabas aizsardzības pārvalde, Nr.4.9/48/2013-N-E, 02.09.2013</p>	<p>1. Pārvalde piekrīt Vides pārskata projektā norādītajam, ka plānošanas dokumentā netiek runāts par konkrētām teritorijām vai konkrētiem uzņēmumiem. Līdz ar to nav iespējams izvērtēt, kā šī dokumenta īstenošana vai neīstenošana ietekmēs jūras un saldūdens ekosistēmas, ūdeņu resursus un to bioloģisko daudzveidību plānošanas periodā.</p>	<p>Pieņemts zināšanai.</p>
	<p>2. Pārvalde konstatē, ka Rīcības programmas Zivsaimniecības attīstībai 2014.-2020.gadam vides pārskats ir formāls dokuments, kas balstīts uz subjektīviem pieņēmumiem, nevis datu analīzi. Nav pamatots, kādēļ, izvērtējot plānoto pasākumu iespējamās ietekmes, tās novērtētas ar „+” vai „-” un tieši ar norādīto intensitāti. Piemēram, nav izprotams, kā pasākums „Veselība un drošība” veicinās ūdens ekosistēmu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Iesakām Vides pārskata 6.2.sadaļā pievienot pamatojumus pasākumu ietekmes novērtējumam.</p>	<p>Attiecīgi papildināta 6.1. un 6.2. nodaļa.</p>
<p>LR VM Veselības inspekcija, 3.2-3/16825/7273,</p>	<p>Sadaļā par gaisa kvalitāti, kā arī 6.1.11. un 6.1.16. jāņem vērā potenciālais smaku piesārņojums zivju produkcijas pārstrādes procesā, kas ir risināma</p>	<p>Nodaļas papildinātas ar atbilstošo risku uzskaitījumu.</p>

07.08.2013	problēma, jo pasliktina lokālo dzīvesvidi.	
LR Finanšu ministrija, Nr.21-2-02/5201, 20.08.2013	1. Precizēt vides pārskata projektu, iekļaujot atsauces uz izmantoto datu avotiem, uz kuriem balstītas izvēlētas pētījuma metodes un veikts novērtējums.	SIVN ir ļoti vispārīgs vērtējums, kurā netiek vērtētas konkrētas paredzētās darbības konkrētās vietās, bet gan vispārējās ietekmes tendences gadījumā, ja tāda vai cita veida darbības tur vai citur tiek īstenotas kopumā pa visu Latviju. Līdz ar to arī nevar būt konkrētu atsauču uz konkrētiem projektiem un konkrētiem datiem par to apjomiem un ietekmi. Visi šie jautājumi ir aplūkoti 4.3. nodaļā „Pieņēmumi, neskaidrības, ierobežojumi,” pamatojot izvēlētas metodikas vispārīgumu jautājumos, kuros konkrētu datu nav un nevar būt, un detalizēti ar precīzām atsaucēm analizējot statistiku par konkrētu nozares projektu sākotnējiem un pilnajiem ietekmes uz vidi novērtējumiem, kas pamato šo pieeju un datu trūkumu. Vērtēšanas metodika ir izskaidrota 6.2. nodaļā, kas pēc sabiedriskās apspriešanas precizēta.
	2. Projektā norādīt konkrētus datus, pamatotus ar skaidrām atsaucēm uz datu avotiem, lai izvairītos no vispārīgu pieņēmumu izmantošanas turpmākai secinājumu veikšanai.	Par pamatu ietekmju vērsuma un būtiskuma novērtējumā ir izmantota ekspertu veikta analīze un slēdzieni, kuri, savukārt, balstās praksē un publicētās analogijās apstiprinātos secinājumos par analizēto dabas un saimniecisko sistēmu mijiedarbības likumsakarībām. Piemēram, nav konkrētu datu par to, kā nekonkrēta energoefektivitātes paaugstināšana konkrēti samazina ietekmi uz vidi, bet ir viennozīmīgi, ka efektīvākas, energoresursus lietderīgāk izmantojošas tehnoloģijas samazina resursu patēriņu un piesārņojumu. Konkrēti skaitļi parādās tikai katrā īstenojamajā projektā, kas atbilstoši šiem kvantitatīvajam rādītājiem tiek vai netiek piemērots ietekmes uz vidi novērtējums.
	3. Precizēt projektu, papildinot vispārīgus apgalvojumus (piemēram, dažādi faktori) ar konkrētiem piemēriem, tādējādi veidojot uzskatāmu un argumentētu pamatojumu izstrādātajam novērtējumam.	SIVN ir ļoti vispārīgs vērtējums, kurā netiek vērtētas konkrētas paredzētās darbības konkrētās vietās, bet gan vispārējās ietekmes tendences gadījumā, ja tāda vai cita veida darbības tur vai citur tiek īstenotas kopumā pa visu teritoriju, kurā tās paredzētas, attiecīgi, piekrastes teritorijās attiecībā uz zvejniecību un visā Latvijā attiecībā uz produkcijas pārstrādi un akvakultūru Konkrētu atsauču uz konkrētiem nākotnē īstenojamiem projektiem un konkrētiem datiem par to apjomiem un ietekmi nav un nevar būt, bet kā analogija ir analizēti konkrēti nozares

		<p>projekti līdzšinējā periodā. Visi šie jautājumi ir aplūkoti 4.3. nodaļā „Pieņemumi, neskaidrības, ierobežojumi,” pamatojot izvēlētās metodikas vispārīgumu jautājumos, kuros konkrētu datu nav un nevar būt, un detalizēti ar precīzām atsaucēm analizējot statistiku par konkrētu nozares projektu sākotnējiem un pilnajiem ietekmes uz vidi novērtējumiem, kas pamato šo pieeju un datu trūkumu.</p>
	<p>4. Ieviest rindkopu numerāciju.</p>	<p>Nodaļas ir mazas un satura rādītājs izsmeļoši detalizēts, ir precizēta attēlu un tabulu nomerācija, bet katra rindkopa nav numurēta.</p>

Pēc šīs ZRP 2020 un SIVN atbilstošas papildināšanas notika vēl 16 diskusijas un prezentācijas valsts un nevalstisko organizāciju viedokļu uzklaušīšanai un aktualizētās ZRP 2020 un tās SIVN ziņojuma pieņemšanai visās interešu grupās, kā arī sabiedrības un institūciju informēšanai par tās ieviešanas mehānismiem:

1. 21.03.2014. Sanāksme ar LPS par pašvaldību iesaistīšanās iespējām EJZF pasākumu īstenošanā
2. 31.03.2014. Zivsaimniecības konsultatīvās padomes sēde – par ZRP 2020 izstrādes gaitu
3. 19.05.2014. Sanāksme Finanšu ministrijā par EJZF sinerģiju ar citiem ESI fondiem
4. 26.05.2014. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, Konference par labas vides stāvokļa sasniegšanu Baltijas jūrā, jūras telpisko plānošanu, Jūras vides stratēģijas pamatdirektīvas pasākumu programmu un ilgtspējīgu zivju resursu apsaimniekošanu Baltijas jūrā
5. 27.05.2014. Baltezers, Seminārs priekš VRG par atbalstu zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās
6. 19.06.2014. Zivsaimniecības konsultatīvās padomes sēde – par ZRP 2020
7. 25.06.2014. Sanāksme ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Satiksmes ministrijas pārstāvjiem par EJZF Integrētās jūrlietu pārvaldības pasākumiem un Zilo izaugsmi
8. 01.07.2014. ZRP 2014-2020 pagaidu uzraudzības komitejas sēde – ZRP 2020 projekta apstiprināšana iesniegšanai Eiropas Komisijā
9. 03.07.2014. Informatīvs seminārs pagastu konsultantiem un Lauku atbalsta dienesta reģionālo pārvalžu darbiniekiem par ZRP 2020
10. 04.07.2014. Informatīvs seminārs Lauku atbalsta dienesta centrāla aparāta darbiniekiem par ZRP 2020
11. 22.07.2014. Sanāksme par ZRP 2020. Pasākuma „Galīga zvejas darbību pārtraušana” un pasākuma „Uzglabāšanas atbalsts” nosacījumiem
12. 05.08.2014. Sanāksme Finanšu ministrijā par EJZF sinerģiju ar citiem ESI fondiem
13. 22.08.2014. Liepāja, seminārs par ZRP 2020 atbalstu
14. 10.09.2014. Saulkrasti, seminārs par ZRP 2020 atbalstu
15. 11.09.2014. Zivsaimniecības konsultatīvās padomes sēde – par ZRP 2020 pasākumu projektu atlases kritērijiem
16. 11.09.2014. ZRP 2020 pagaidu uzraudzības komitejas sēde – par pasākumu projektu atlases kritērijiem

Pēc visām šīm diskusijām un konsultācijām pirms un pēc SIVN sabiedriskās apspriešanas, kā arī pašu SIVN sabiedrisko apspriešanu ZRP 2020 izstrādes vidū, ir gūta pietiekama pārliecība, ka visas interešu grupas ir vispusīgi informētas, to viedokļi ņemti vērā, un iegūtais rezultāts ir saprātīgs kompromiss, kas līdzsvaroti atspoguļo un apmierina visu nozares spēlētāju intereses.

5. Vides sākumstāvokļa izpēte

5.1. Vispārējs situācijas raksturojums

Latvijas teritorija ir izvietota Austrumeiropas platformas ziemeļrietumu malā, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē un ir pieskaitāma pie Baltijas jūras baseina valstīm. Latvijas valsts robežas kopējais garums ir 1,8 tūkst. km, no kuriem 494 km ir jūras robeža.

Valsts jurisdikcijā atrodas Baltijas jūras teritoriālie ūdeņi līdz 12 jūras jūdzēm (22,224 km) no krasta līnijas, kā arī ekonomiskā zona un kontinentālais šelfs 28 tūkst. km² platībā.

Iekšējie ūdeņi jeb saldūdeņi aizņem 2,5 tūkst. km² jeb aptuveni 4,1% no sauszemes teritorijas. Tos veido ap 12,5 tūkst. ezeri, upes ar kopējo garumu 37,4 tūkst. km un ~800 cita veida ūdenstilpju. Kopējā ezeru platība ir apmēram 100 tūkst. ha, un tie aizņem 1,5 % Latvijas teritorijas.³

Zivsaimniecībā nozīmīgiem ezeriem, ūdenskrātuvēm un upēm vai to posmiem saskaņā ar Civillikumu ir piešķirts publisko ūdenstilpju statuss vai arī tajās zvejas tiesības pieder valstij. Šādu ezeru un ūdenskrātuvju kopplatība ir vairāk nekā 87 tūkst. ha. Pie publiskiem ūdeņiem pieder arī visa jūras piekrastes josla.

Aptuveni 90 % jūras krasta kopgaruma veido dabiski biotopi. Latvijā ir 332 Natura 2000 teritorijas: 4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 238 dabas liegumi, 37 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 9 dabas pieminekļi un 24 mikroliegumi ar kopējo platību 652,5 tūkst. ha jeb 10,1% Latvijas sauszemes teritorijas (ietverot arī daudzu akvakultūras uzņēmumu dīķu aizņemtās platības), kā arī 7 aizsargājamās jūras teritorijas ar kopējo platību 436,5 tūkst. ha.

Ūdeņi ir būtisks Latvijas dabas resurss. Tajos esošo resursu racionāla izmantošana un saglabāšana ir ievērojams tautsaimniecības ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas elements gan saimnieciskās darbības aspektā, gan arī kā nepieciešama cilvēka labsajūtas un dzīves vides sastāvdaļa, īpaši Latvijas lauku ainavā.

5.2. Zivsaimniecība un tās loma tautsaimniecības attīstībā

Zivsaimniecības nozares ieguldījums iekšzemes kopproduktā (IKP) ZRP 2013 īstenošanas laikā veidojis 0,6 līdz 0,8 procentus, bet īpatsvars kopējā eksporta apjomā 2011.gadā samazinājies līdz 1,7% (2009. gadā īpatsvars bija 2,4%, 2010.gadā – 2%). Svārstības galvenokārt saistītas ar citu tautsaimniecības nozaru straujāku attīstību, jo absolūtās vērtības izteiksmē zivsaimniecības produkcijas izlaides un realizācijas apjomi ilgtermiņā ir stabili.

Latvijai atšķirībā no vairākuma ES dalībvalstu tradicionāli ir pozitīva zivsaimniecības produkcijas ārējās tirdzniecības bilance. Pēdējos gados ir vērojama tendence samazināties eksporta pārsvaram par importu, ko lielā mērā noteicis nozvejas kvotu samazinājums Baltijas jūrā un nepieciešamība izejvielu importēt, kā arī zvejas pārtraukšana atsevišķu trešo valstu ūdeņos. Importa palielinājumu nosaka arī nepieciešamība dažādot produkcijas piedāvājumu.

³ Latvijas Daba „Zivis”, M.Plikšs, Ē.Aleksejevs

Iekšējais patēriņš zivsaimniecības produktiem ir salīdzinoši neliels un no 2007. līdz 2010. gadam sarucis par gandrīz 10 % sakarā ar zivju produkcijas cenas pieaugumu un patērētāju pirktspējas krišanos ekonomiskās krīzes ietekmē.

Kopējais zivsaimniecībā nodarbināto skaits gadu no gada pakāpeniski samazinās, no 2007.gada samazinoties par 20% un 2010.gadā sasniedzot 5,8 tūkst. strādājošo. Nodarbināto skaits zvejniecībā īstenoto zvejas flotes sabalansēšanas pasākumu rezultātā turpina samazināties, bet zvejas un akvakultūras produktu apstrādē pēc ekonomiskās krīzes pārvarēšanas sāk nedaudz pieaugt. Neliels nodarbināto skaita pieaugums vērojams arī akvakultūras sektorā, kas saistīts ar nozares uzņēmumu attīstību, piesaistot publiskos finanšu resursus ES fondu ietvaros.

Atalgojums zivsaimniecībā izsenis bijis mazāks par vidējo darba samaksu Latvijā.

Latvijas zivsaimniecības nozares produktivitātes rādītāji, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm ir zemi. Savukārt zvejniecības jomā salīdzinoši augsto Latvijas vietu ir noteikuši nozvejas apjomi tālējūrā, kas 2010.gadā bija 90 442,8 t. un kas veido aptuveni pusi no Latvijas nozvejas, kā arī iespēja zvejniekiem palielināt nozvejotās produkcijas vērtību, pašiem zivis šķirojot, sasaldējot un uzglabājot.

Specifiskas, tieši zivsaimniecības nozares sektoriem nepieciešamas profesionālas prasmes Latvijā iespējams iegūt akvakultūrā, bet pārējiem sektoriem nepieciešamās zināšanas iegūstamas profesionālo izglītību starpnozaru mācību programmu ietvaros. Ņemot vērā zvejniecības sektora atkarību no ES līmenī koordinētām ilgtspējas principiem atbilstošām zvejas iespējām, profesionālās izglītības pieprasījuma pieaugumu šajā sektorā nākotnē eksperti neprognozē, bet, attīstoties akvakultūras sektoram, pieaug pieprasījums pēc kvalificēta, ar nepieciešamajām zināšanām un prasmēm nodrošināta darbaspēka. Zivju apstrādē, pēdējo gadu laikā, novērojams darbinieku deficīts, it īpaši pārtikas tehnologu ar zivju pārstrādes zināšanām trūkums. Profesionālajai izglītībai zivsaimniecībā nozīmīgs aspekts ir pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas, ko ir svarīgi risināt nozares ilgtspējas kontekstā, koncentrējoties uz jauno tehnoloģiju ietilpīgām prasmēm.

5.2.1. Baltijas jūra un Rīgas jūras līcis

Ūdens kvalitāte

Ūdens kvalitāti un ekosistēmu stāvokli Baltijas jūrā un Rīgas līča ūdeņos ietekmē piesārņojums no visa sateces baseina. Pieaugot fosfātu savienojumu ieplūdei ar notekūdeņiem, pieaug biomasas apjoms. Tas veicina eitrofikācijas procesu un toksisko zilaļģu savairošanos. Slodzi rada arī intensīvā kuģu satiksme. Relatīvā izolētība un ievērojamā upju notece padara antropogēnā faktora ietekmi līcī sevišķi nozīmīgu.

Analizējot daudzgadīgo datu rindas, var secināt, ka fosfora un slāpekļa piesārņojums Rīgas līcī pēdējo 20 gadu laikā nepārtraukti pieaug. Biogēno vielu koncentrāciju daudzgadīgās izmaiņas Rīgas līcī var vērtēt kā uzskatāmu ūdens baseina eitrofikācijas piemēru. Eitrofikācijas rezultātā vasaras mēnešos ūdenī pakāpeniski pazeminās skābekļa saturs, taču pēdējos gados skābekļa koncentrācijas samazināšanās vasarā nav novērota. To noteica labvēlīgi hidroloģiskie procesi, kā arī nitrātu piesārņotības krasa samazināšanās, ko var izskaidrot ar slāpekļa sāļu ieplūdes samazināšanos no upēm sakarā ar apsūkumu lauksaimnieciskajā ražošanā.

Pagaidām Baltijas jūras Latvijas ekonomiskās zonas ūdeņi kopumā ir mēreni piesārņoti, vietām ar lokāliem piesārņojuma rajoniem. Ekoloģiskā riska zonas ir piekrastes rajoni upju

grīvu, komunālo un rūpniecības notekūdeņu izplūdes vietu tuvumā, derīgo izrakteņu ieguves un grunts izgāztuvju vietās, kā arī rajoni ap ostām.

Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes ūdeņu kvalitāti ietekmē jūrā ieplūstošo upju ūdeņu kvalitāte, avārijas piekrastē un jūrā, piesārņojuma pārnese no Lietuvas. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu Liepājā, Ventspilī un citās apdzīvotās vietās visā valstī rekonstrukciju vai jaunu būvniecības rezultātā pēdējos gados piekrastes ūdeņu kvalitāte ir būtiski uzlabojusies. Baltijas jūras piekrastes vides aizsardzības prioritāra problēma ir piekrastes ūdeņu un pludmales piesārņošana ar naftas produktiem, ko izraisa avārijas Būtiņģes terminālā, naftas produktu pārlējumi Latvijas ostās un naftas produktu noplūdes no kuģiem.

Zvejniecības ietekme ūdens resursu kvalitātē Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī saistīta ar to, ka zvejā iesaistīto kuģu vidējā vecuma un nolietotības pakāpes rādītāji ir visai augsti un līdz ar to ir augstāks degvielas noplūdes un avārijas risks, kas savukārt var izraisīt dažāda līmeņa ekoloģiskas problēmas. Tomēr šie teorētiski pareizie apsvērumi praksē kvantitatīvi ir grūti raksturojami, jo to īpatsvars ir niecīgs par lokālā mērogā, nerunājot nemaz par Baltijas jūras mērogu: līdz šim nekādas vērā ņemamas ekoloģiskas avārijas Latvijas zvejas flotes dēļ nav notikušas ne Latvijas ostās un piekrastes ūdeņos, ne citur.

Zivju resursi

Ārpus iekšzemes ūdenstilpēm zivju resursus veido Latvijai pieejamās nozvejas kvotas Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī. Pie būtiskākajām slodzēm zivju resursiem jāpieskaita zvejas intensitātes neatbilstība zivju resursu pašatjaunošanās spējām Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī un ūdens kvalitāte.

No Baltijas jūrā un piekrastes ūdeņos reģistrētajām 63 zivju sugām rūpnieciska nozīme ir 34 sugām. Galvenā ekonomiskā vērtība Baltijas jūrā ir reņģēm, brētliņām, mencām un lašiem, kuru nozveja veido gandrīz 99% kopējā nozvejas apjoma, ko iegūst Latvijas jurisdikcijā esošajos ūdeņos.

Saistībā ar ES Ūdeņu struktūrdirektīvas ieviešanu sagaidāms, ka paaugstināsies virszemes ūdeņu kvalitāte prioritārajos zivju ūdeņos, taču izklīdētā antropogēnā piesārņojuma dēļ pilnīga atbilstība lašveidīgo vai karpveidīgo ūdeņu prasībām joprojām paliek nākotnes mērķis. Nav pamata uzskatīt, ka ZRP 2020 neīstenošanas gadījumā Latvijas zvejniecība būtiski nelabvēlīgi ietekmētu zivju resursu stāvokli salīdzinājumā ar tās īstenošanas gadījumu.

Bioloģiskā daudzveidība

Jūras krasta kopgarums Latvijā ir ap 494 km. Aptuveni 90 % krasta veido dabiski biotopi, pārējā daļa ir apbūvēta (ostas, dzīvojamās mājas) vai citādi pārveidota. Līdz ar to Baltijas jūras piekrastei Latvijā raksturīga liela sugu un dabisko biotopu daudzveidība: piemēram, pat Jūrmalas pilsētā ir īpaši aizsargājami biotopi, kam ieteikts veidot mikroliegumus, kaut gan biotopi sekmīgi saglabājas arī bez liegumiem.

Baltijas jūra izceļas citu sālā ūdens baseinu vidū ar savu relatīvi zemo sāļumu, kas nosaka šeit sastopamo sugu skaitu. Skaitliski ir maz ūdens organismu sugu, kas piemērojušās dzīvei iesālā ūdenī. Latvijas jūras teritorija aptver divas atšķirīgas ekosistēmas: Baltijas jūras austrumu daļu un Rīgas līci (izņemot tā ziemeļu daļu). Baltijas jūrā ūdens sāļums ir lielāks (ap 7 PSV (praktiskā sāļuma vienības)) nekā Rīgas līcī (ap 5 PSV), tāpēc arī lielāka sugu daudzveidība.

Gan jūras, gan līča ekosistēmā izšķiramas divas atšķirīgas dzīves vides: piekrastes zona un atklātā daļa. Piekrastē vietās ar piemērotu substrātu – akmeņiem –, sastopamas bentisko aļģu audzes, kurās bioloģiskā daudzveidība ir vislielākā jūras ekosistēmā. Audzes kalpo kā nārsta un barošanās vieta zivīm. Atklātajā daļā izdala ūdens jeb pelaģisko cenozi un gultnes jeb bentisko cenozi. Pelaģiskajā cenzē nozīmīgākās ir planktona grupas: fitoplanktons (mikroskopiskās aļģes) un zooplanktons (mikroskopiski vēžveidīgie u.c. dzīvnieki). Bentisko cenozi – zoobentosu – pārstāv gruntī mītošie dzīvnieki.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana Baltijas jūras un Rīgas līča ūdeņos ir iespējama tikai sabalansējot dažādu nozaru, tai skaitā, zivsaimniecības un dabas aizsardzības intereses. Rīgas līcis un Irbes šaurums ir nozīmīga ūdensputnu ziemošanas vieta, jūras piekraste ir iezīmīga ar tās rekreācijas resursiem. Jūras dziļūdens ieplakās atrodas nozīmīgas zivju nārsta vietas. Jūras dabisko procesu un eitrofikācijas ietekmē dziļūdens ieplakās veidojas skābekļa deficīta un sērūdeņraža zonas. Augsts organisko vielu un minerālvielu saturs ir jūrā iepludinātajos sadzīves, rūpniecības un lauksaimniecības notekūdeņos, kas būtiski pasliktina ekoloģiskos apstākļus dziļūdens ieplakās, samazinot zivju nārstam piemērotos rajonus un palielinot ikru un zivju mazuļu bojāeju.

Liela izmēra brūnaļģu un sārtāļģu sugu – makrofītu – veidotām audzēm ir ievērojama loma ūdens pašattīrīšanās procesos, ūdens bagātināšanā ar skābekli. Tās ir arī nozīmīgs biotops zivju barības organismiem un zivju mazuļiem, kā arī kalpo par zivju nārsta vietu. Ūdeņu eitrofikācijas rezultātā samazinās gaismas caurlaidība ūdenī, radot makrofītu augšanai nepiemērotus apstākļus. Līdz ar to samazinās arī zivju nārstam piemērotu biotopu platības.

Galvenie cēloņi izmaiņām piekrastes ekosistēmās ir ūdeņu piesārņošana, smilšu ieguve vai izgāšana jūrā, jūras dibena padziļināšana, hidrotehnisko būvju celtniecība un zveja ar bentiskās biocenozes ietekmējošiem zvejas rīkiem. Sevišķi apdraudētas ir Rīgas līča ekosistēmas. Tās ir ļoti produktīvas un bioloģiski daudzveidīgas. Zemā ūdens sāļuma ietekmē tās apdzīvo gan jūras, gan saldūdens augu un dzīvnieku sabiedrības.

Draudus ekosistēmai var radīt arī citas cilvēka darbības: ostu labiekārtošana bez iepriekšējas ūdens vides izpētes, grunts un atkritumu izgāšana jūrā, neadekvāta zvejniecības intensitāte, naftas produktu izplūdes. Otrs lielākais drauds jūras ekosistēmām līdz šim bijusi naftas produktu noplūde, bet tas nav bijis saistīts ar zvejniecību.

Piekrastes ūdeņi ir ievērojama ziemojošo un migrējošo ūdensputnu koncentrēšanās vieta. Vienlaicīgi tie ir bagāti ar zivju resursiem un tāpēc tur noris intensīva zveja. Zvejas rīkos sapinas un iet bojā gan ūdensputni, gan arī roņi, visbiežāk jaunie īpatņi. Naftas piesārņojums var izraisīt ūdensputnu masveida bojāeju.

Baltijas jūrā ūdens zemā sāļuma dēļ vairums zivju sugu atrodas savas izplatības robežapstākļos, tāpēc to izplatību un produktivitāti iespaido gan dabiskās, gan cilvēka izraisītās vides izmaiņas un intensīva zveja. Tā rezultātā samazinās vairāku jūrā dzīvojošu zivju sugu populācijas un to izplatība.

Ar kuģu balasta ūdeņiem vai citā veidā apzināti vai neapzināti ir ievestas Latvijas florai un faunai svešas zivju, bezmugurkaulnieku un ūdensaugu sugas. Kaut arī Latvijas jūras teritorijā konstatēti vairāki desmiti invazīvo sugu, to ieviešanās sekām ir grūti izsekot, jo trūkst ziņu par ekosistēmas stāvokli pirms šo sugu parādīšanās. Sugas ir labi adaptējušās dzīvei Latvijas jūras ūdeņos, tomēr pilnīgas informācijas par to ietekmi uz vidi vēl trūkst.

Gaisa kvalitāte

Latvijas piejūras teritorijās nav nekādu problēmu ar gaisa kvalitāti ne virs ūdens, ne krastā, un zvejniecībai uz to nav nekādas tādas ietekmes, kas attaisnotu īpašas darbības un investīcijas tieši gaisa kvalitātes uzlabošanai.

Apsaimniekošana un aizsardzība

Jūras ekosistēmas apsaimniekošana patlaban vairāk orientēta uz piekrastes joslu un tieši izmantojamajiem dabas resursiem: zivīm un jūras dibennogulumiem. Vairums jūras bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai nepieciešamo pasākumu, kas minēti Bioloģiskās daudzveidības Nacionālajā Programmā, saistāmi ar vispārējo jūras piesārņojuma un eitrofikācijas mazināšanu. Galvenā uzmanība Jūras bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pasākumu plānā veltīta ar bioloģisko daudzveidību pakārtoti saistītiem jautājumiem: vides aizsardzībai ostās un naftas piesārņojuma apkarošanai.

Latvija ir nominējusi septiņas jūras teritorijas kā aizsargājamās jūras teritorijas. Bioloģiskā daudzveidība šajās teritorijās ir viens no izvēles kritērijiem. Faktiski nekāda teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana tajās nenotiek. Arī Latvijā nozīmētajās putniem starptautiski nozīmīgajās vietās jūras rajonos nav nekādas reālas aizsardzības. Zvejniecība tajās visās ir atļauta.

Jūras piekraste Latvijā tiek aizsargāta jau vairāk kā 150 gadus. Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla izveidota, lai samazinātu piesārņojuma ietekmi uz Baltijas jūru, saglabātu meža aizsargfunkcijas, novērstu erozijas procesu attīstību, aizsargātu piekrastes ainavas, nodrošinātu piekrastes dabas resursu, arī atpūtai un tūrismam nepieciešamo resursu un citu sabiedrībai nozīmīgu teritoriju, saglabāšanu un aizsardzību, to līdzsvarotu un ilgstošu izmantošanu.

Vide un veselība

Vides un veselības izvērtējumā ir jāietver cilvēku veselības un dzīves kvalitātes aspekti, kurus nosaka ķīmiskie, fizikālie, bioloģiskie, sociālie un psiholoģiskie faktori. Vidē nonākošais piesārņojums, paaugstinātais trokšņa līmenis, vibrācijas un elektromagnētiskais starojums rada negatīvu ietekmi uz cilvēku veselību un vidi plašākā izpratnē, tai skaitā veģetāciju, dzīvniekiem u.tml.

Ieviešot ES likumdošanas prasības integrētā piesārņojuma novēršanā un kontrolē, kā arī paplašinoties kvalitātes vadības un vides pārvaldības sistēmu ieviešanai, samazinās rūpnieciskā piesārņojuma risks.

Zvejniecības jomā Latvijas darba tirgū pēc iestāšanās ES vērojams kvalificēta darbaspēka trūkums. Izglītības sistēmā nav plašu iespēju iegūt profesionālu izglītību dažādās zivsaimniecības jomās. Arī pieaugušo apmācība un kvalifikācijas celšanas iespējas tiek piedāvātas ļoti reti. Kā negatīvais faktors ir jāmin cilvēku aiziešana no nozares un zvejniecības tradīciju apdraudējums, kas izraisa zināmas bažas par Latvijas zvejniecības sektora cilvēku resursu turpmāko stabilitāti un pieejamību. To izraisa dažādi faktori, taču kā būtiskākais trūkums ir jāmin nepilnīgais materiāli tehniskais nodrošinājums. Ir nepieciešami uzlabojumi zvejnieku darbības sekmīgai nodrošināšanai, kā arī arvien pieaugušo vides aizsardzības prasību izpildei ostu un piestātņu izmantošanā.

Zvejas kontroles sfērā ir jāpilnveido cilvēkresursu kapacitāte, un kā būtiskākais trūkums ir jāmin nepilnīgais materiāli tehniskais nodrošinājums, īpaši zvejas kontroles veikšanai jūras ūdeņos aiz piekrastes joslas. Arī te ir nepieciešami uzlabojumi zvejnieku darbības sekmīgai nodrošināšanai, kā arī arvien pieaugošo vides aizsardzības prasību izpildei ostu un piestātņu izmantošanā.

5.2.2. Iekšējie virszemes ūdeņi

Iekšējo ūdeņu zvejniecībā nodarbināto skaitam pēdējā laikā ir tendence samazināties, jo palielinās to ezeru skaits, kuros ir aizliegta zveja ar tīkliem un zivju murdiem. Pašreiz šāda zveja ir aizliegta 26 publiskajos ezeros, kā arī vēl 4 publiskajos ezeros ir noteikts daļējs zvejas aizliegums. Kopplatībā šādi ezeri aizņem aptuveni vienu ceturto daļu no visiem Latvijas iekšējiem ūdeņiem. Zvejnieku skaitu ierobežo arī zvejas rīku limiti, kas paredz noteikta zvejas rīku daudzuma izmantošanu katrā atsevišķā ūdenstilpē. Nozvejoto zivju sugu ziņā iekšējos ūdeņos visvairāk tiek iegūti plauži un līdakas, kā arī nēģi.

Ūdens kvalitāte

Virszemes ūdeņi ir pieskaitāmi pie atjaunojamiem dabas resursiem, taču, atkarībā no vietas un apstākļiem, to atjaunošanās tempi var būt lēni. Virszemes ūdeņus kā resursu veido strauti, upes, meliorācijas novadgrāvji un ūdenstilpnes (ezeri, ūdenskrātuves).

Atbilstoši Latvijas virszemes ūdeņu kvalitātes pārskatam par 2009. gadu (LVĢMC, 2010), Daugavas, Gaujas un Ventas baseinos ūdeņu kvalitāte ir pārsvarā laba un vidēja, sliktāka tā ir Lielupes baseinā, kur izplatīta arī ļoti sliktā. Visi faktori, kas nosaka sliktu ūdens kvalitāti visur, kur tāda konstatēta, raksturo eutrofikāciju, pēc visa spriežot, lauksaimniecisko, un nav zivsaimniecības izraisīti.

Ūdeņu piesārņojuma pārrobežu pārnese ir viena no nozīmīgākajām Latvijas iekšējo ūdeņu problēmām. Piesārņojums, kas Latvijā nonāk no kaimiņvalstīm, ir nozīmīgs visām piesārņojošo vielu grupām, īpaši biogēnajiem elementiem un noturīgajām vidi piesārņojošām vielām. Pārrobežu pārnese var ietekmēt ūdens kvalitāti Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā. Latvijas teritorijā veidojas tikai 44% no kopējās upju noteces. Atlikušie 56% veidojas Latvijas kaimiņvalstīs – Lietuvā, Baltkrievijā un Krievijā, līdz ar to šajās valstīs radies ūdeņu piesārņojums nokļūst Latvijas teritorijā. Lielākās upes, kurās nokļūst piesārņojums no kaimiņvalstīm ir Daugava, Lielupe un Venta.

Salīdzinājumā ar Rietumeiropu Latvijas upes kopumā raksturo labi skābekļa apstākļi, maza organisko vielu koncentrācija, lielas krāsainības vērtības (saistīts ar humusvielu slodzi), palielināta biogēnu koncentrācija (slāpekļis lauksaimniecības ietekmē, fosfors pilsētu piesārņojuma ietekmē), maza smago metālu un naftas produktu koncentrācija. Tīrākās upes ir Ogre, Šķervelis, Salaca augšpus Salacgrīvas un grīvā. Piesārņotākās upes ir Misa leļpus Olaines, Rēzekne leļpus Rēzeknes, Tebra leļpus Aizputes, Platone, Balupe, Iecava. Monitoringa programmā iekļautajos ezeros ūdens kvalitāte ir sākot ar ļoti labu (mezotrofi ezeri – Engures, Usmas, Akacis) līdz ļoti sliktai (hipereitrofi ezeri – Ķīšezers un Valgums).

Zivju resursi

Raugoties no zivju resursu, ūdens vides saglabāšanas un atjaunošanas viedokļa, būtiskas šķiet problēmas, kas saistītas ar dažādas saimnieciskās darbības videi nodarīto kaitējumu. Par

nozīmīgāko jāatzīst daudzo HES-u izbūve, kā rezultātā tiek apgrūtināta vai vispār netiek nodrošināta zivju migrācija, kā arī atstāta negatīva ietekme uz zivju nārsta vietām. Tāpat būtiski ir zivju nārsta vietu sakopšanas un atjaunošanas darbi, kā arī zivju migrācijas ceļu izbūve un atjaunošana. Jāpiemin arī nekontrolētā maluzvejniecība, kas krasi samazina zivju resursus Latvijas upēs un piekrastes ūdeņos. Raksturīgākie pārkāpumi – nelikumīga zveja lieguma laikā, zveja bez licences, zveja ar nemarkētiem zvejas rīkiem, limitu pārkāpšana, maksšķerēšana bez maksšķerēšanas kartes. Būtu jāparedz finansējums maluzvejniecības samazināšanas, rupju zvejas un maksšķerēšanas noteikumu pārkāpumu un apdraudēto zvejas sugu aizsardzības mērķim.

Latvijas iekšējos ūdeņos sastopamas 42 zivju sugas un 3 nēģu sugas. Galvenās dabiskās nozvejas ūdenstilpes ir Lubānas, Babītes, Engures, Burtnieku, Usmas, Liepājas, Rāznas un Ķīšezers, kā arī Pļaviņu, Rīgas un Ķeguma ūdenskrātuves; dominējošās saimnieciskās sugas – līdaka, plaudis un līnis.

Makšķernieki gada laikā izmaksķerē līdz 2000 tonnu zivju (uzskaites precizitāte apšaubāma), kas par kārtu pārsniedz iekšējo ūdeņu rūpniecisko nozveju.

Bioloģiskā daudzveidība

Bioloģiskajai daudzveidībai īpaši nozīmīgi ir sekļie piejūras ezeri, kuru ekosistēmas ir ļoti produktīvas un nodrošina barības bāzi ūdensputniem un citām dzīvnieku sugām. Interesanti ir ezeri, kuros saglabājušās piegrunts augu sabiedrības, kurām nepieciešami dzidri, organiskajām vielām nabadzīgi ūdeņi. Tos apdraud piesārņošana un intensīva rekreācija. Līdznumos un zemienēs lieli upju posmi ir regulēti, iznīcinot tām raksturīgas ekosistēmas.

Upju straujteču posmos krāču un iedzelmju mija nodrošina daudzveidīgu mikrobiotopu līdzāspastāvēšanu nelielā teritorijā. Šādiem posmiem ir liela hidroenerģētisko resursu ietilpība un tāpēc tie visbiežāk tiek pakļauti pārveidošanai jo, veidojot uzstādījumus un dzirnavdīķus, tos appludina.

Dabiskās upes un to ielejas ir nozīmīgi augu un dzīvnieku sugu izplatīšanās ceļi – koridori. Daudzas upes vai to posmi ir regulēti. Tas ir izraisījis un ierobežojis sugu izplatīšanās iespējas un sabiedrību daudzveidības samazināšanos.

Neattīrītu notekūdeņu iepludināšana upēs un ezeros pastiprina eutrofikācijas palielināšanos. Tas veicina atsevišķu sugu masveida savairošanos, tīriem ūdeņiem raksturīgo sugu izzušanu, augu un dzīvnieku sabiedrību vienkāršošanos. Vairums Latvijas ezeru ir eitrofi un tikai nedaudzi no tiem ir oligotrofi vai mezotrofi. Eitrofizētajos ezeros izzūd retās, tīriem ezeriem raksturīgās augu un dzīvnieku sabiedrības.

Negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību rada meliorācijas sistēmu renovācija, mākslīgi veidotas (uzpludinātas) ūdenskrātuves un to izmantošanas režīms, piemēram, mazās HES. Būvējot hidroelektrostaciju aizsprostus, tiek pārtraukti zivju migrāciju ceļi un līdz ar to izzūd atsevišķu upju dabīgā nārsta populācijas.

Prognozējamā lauksaimniecības intensifikācija, it īpaši veicinot enerģētisko kultūru audzēšanas attīstību Latvijā, radīs nozīmīgu slodzi uz bioloģisko daudzveidību. Arī sagaidāmais tūristu skaita pieaugums un tūristu interese par dabas teritorijām var radīt būtisku slodzi – gan apmeklētājiem piemērotās infrastruktūras trūkuma dēļ, gan saistībā ar privātu iniciatīvu īstenošanu ainavu veidošanā, kas nereti ir pretrunā ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas interesēm.

5.2.3. Zvejniecība

Latvijas zvejas floti 2013.gada sākumā veidoja 714 kuģi, kas ir par 20% mazāk nekā 2004. gadā. Pieejamās zvejas iespējas gadu no gada svārstās un jau vairākus gadus vērojama kopējā Latvijai pieejamo zvejas iespēju samazināšanās Baltijas jūrā no 91,5 tūkst. tonnām 2007.gadā līdz 58,2 tūkst. tonnām 2012.gadā. Limitēto zivju sugu zvejas kvotu apguve 2004.-2012.gadā svārstās no 85% līdz 100% atkarībā no zivju sugas un zvejas vietas. Izņēmums ir lašu kvotas apguve 55% apmērā, kas lielā mērā ir saistīta ar 2006.gadā Eiropas Savienībā ieviesto zvejas ar dreifējošiem tīkliem aizliegumu, jo zveja ar āķiem nav pietiekoši efektīva.

Nozvejas apjomi komerciāli nozīmīgajām sugām ir atkarīgi no Latvijai ikgadēji piešķirtajām kvotām. Latvijai pieejamās zvejas iespējas Baltijas jūrā tiek sadalītas individuāli katram zvejas komersantam, pieļaujot šo zvejas iespēju savstarpēju apmaiņu un nodošanu, kas ļauj efektīvāk izmantot Latvijai pieejamos resursus. Tomēr ES līmenī ikgadēji piešķirto zvejas iespēju svārstību rezultātā zvejniecības uzņēmumi nevar pilnībā plānot savas nākotnes darbības.

Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas 2013.gada sākumā zvejoja 72 kuģi ar kopējo bruto tilpību 8,05 tūkst. GT un dzinēju jaudu 19,9 tūkst. kW. Zvejas flotes sabalansēšanas pasākumu rezultātā šajā flotes segmentā zvejas kuģu skaits laika periodā no 2004. gada samazinājies par 66%, bet nozveja uz zvejas kuģi tajā pat laika periodā pieaugusi par 89%. Ar publisko atbalstu veiktie flotes sabalansēšanas pasākumi devuši lielāko ekonomisko efektu, samazinātu pieejamo resursu apstākļos nodrošinot efektīvu zvejniecības uzņēmumu darbību.

Kuģu, kas zvejo aiz piekrastes joslas, vidējais vecums ir 27 gadi, kas rada riskus ietekmes uz vidi palielinājumam, īpaši novecojušo kuģu dzinēju dēļ, kā arī palielina kuģa uzturēšanas un darbības izmaksas⁴.

2013.gada sākumā 634 kuģi un laivas zvejo Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē. To kopējā dzinēju jauda ir 4,67 tūkst. kW un kopējā bruto tilpība 0,79 tūkst. GT. Kuģu skaits šajā segmentā veido aptuveni 88,8% no kopējā Latvijas zvejas flotes vienību skaita un no tiem komerczvejā ir iesaistīti 185 jeb 29% piekrastes zvejas kuģu, bet pārējie nodarbojas ar pašpatēriņa zveju. Laika periodā no 2004.gada veikto flotes sabalansēšanas pasākumu rezultātā zvejas kuģu skaits šajā segmentā samazinājies par 6%, vidējo nozveju uz vienu kuģi laika periodā no 2004. līdz 2011.gadam palielinot par 12% un sasniedzot 4,6 tonnas.

Piekrastē zvejojošo kuģu vidējais vecums ir 25,5 gadi. Tie laika gaitā ir nolietojušies, īpaši mehānismi, kas var radīt riskus ietekmei uz vidi. Veciem zvejas kuģiem ir arī zemāki energoefektivitātes rādītāji. Ņemot vērā EK ekspertu veikto pētījumu rezultātus, piemēram, nomainot novecojuša zvejas kuģa dzinēju ir iespējams ietaupīt līdz 10% degvielas patēriņu.

Piekrastes zvejā pārsvarā tiek izmantoti stacionārie zvejas rīki – dažāda veida tīkli un murdi, kā arī stāvvadi reņģu zvejai. Šo segmentu arvien vairāk ietekmē Baltijas jūras pelēko roņu populācijas straujais pieaugums, apmēram par 10% gadā, jo tie bojā zvejnieku izliktos zvejas rīkus un tajos esošo lomu, kas rada zaudējumus zvejniekiem⁵.

⁴ Latvijas zvejas flotes kapacitātes sabalansēšanas plāns 2008. – 2013.gadam, [Latvijas zvejas flotes kapacitātes sabalansēšanas plāna 2008.-2013.gadam shēmas 2008.gadam ieviešanas izvērtējums](http://www.zm.gov.lv/?sadala=1327), <http://www.zm.gov.lv/?sadala=1327>

⁵ Zivsaimniecības sadarbības tīkla un Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta „BIOR” demonstrējuma pētījums „Roņu droša murda izmantošanas efektivitāte Latvijas piekrastes zvejā”, 2012

Piekrastes zvejai tradicionāli ir bijusi nozīmīga loma gan piekrastes reģionu ekonomikā un nodarbinātībā, gan arī kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, jo tā ietekmējusi piekrastes apdzīvojuma struktūru, tradīcijas un ainavu.

Atlantijas nozveja Latvijā pieaug un ievērojami pārsniedz Baltijas jūras zvejas apjomus, bet tās raksturojums šeit nav dots, jo tā tieši neattiecas uz stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu Latvijas un Baltijas jūras robežās, un tās iespējamās ietekmes uz vidi Atlantijas okeānā varētu būt pietiekami nebūtiskas, jo īpaši pēc īpatsvara uz globālās zvejas ietekmē uz to, un šā ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros nav arī nekādas metodikas tās novērtēšanai.

Latvijā zvejnieki izmanto deviņas ostas, no kurām sešas ir mazās ostas – Skulte, Mērsrags, Salacgrīva, Roja, Engure, Pāvilosta, un trīs lielās ostas – Ventspils, Rīga un Liepāja. Lielākie zivju izkrāvumi tiek veikti Ventspils, Liepājas un Rojas ostā, kurās reģistrēts arī lielākais zvejas kuģu (laivu) skaits.

Izmantojot publisko līdzfinansējumu, 7 ostās ir pilnveidota zvejniekiem nepieciešamā infrastruktūra – izbūvētas vai iegādātas 19 zivju saldētavas un glabātavas, iegādātas zivju izkraušanas un ledus gatavošanas iekārtas, veikta rekonstrukcija visu minēto ostu zvejas kuģu pietātnēs zivju izkraušanas nodrošināšanai, iegādātas 44 zivju izkraušanas iekārtas un aprīkojums, ierīkota dzeramā ūdens apgādes, notekūdeņu savākšanas un aizvadīšanas un elektropadeves sistēmas un iekārtas, kā arī 2 ostās veikti molu rekonstrukcijas darbi.

Iekšējos ūdeņos pēdējos gados iegūst vidēji 296 – 368 tonnas produkcijas gadā (bez akvakultūras), nozvejas vērtībai zivju pirkšanas cenās veidojot aptuveni 400–500 tūkst. latu. Valstij piederošo zvejas tiesību izmantošanu organizē un privāto zvejas tiesību izmantošanu ūdeņos, kas atrodas pašvaldības administratīvajā teritorijā vai piekļaujas tai, pārzina attiecīgās vietējās pašvaldības.

2012.gada sākumā zvejniecībā bija nodarbināti 672 strādājošie, tostarp piekrastes zvejā – 115, zvejā Baltijas jūrā un tāljūrā – 484, iekšējos ūdeņos – 73. Nodarbināto skaitu jūras zvejā ietekmējuši zvejas flotes sabalansēšanas pasākumi, laika periodā no 2004.gada līdz 2011.gadam tas samazinājies par (60)%.

Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts „BIOR” veic Latvijas Nacionālās zivsaimniecības datu vākšanas programmas īstenošanu, veicot zivju krājumu zinātniskās uzskaites, ievācot, apkopojot un analizējot bioloģiskos un zvejas datus par galveno rūpnieciski nozīmīgo zivju sugu nozvejām, un par zvejniecības sektora ekonomisko situāciju. Tiek veikti izpētes darbi Baltijas jūrā un Rīgas jūras līci, organizējot pētnieciskos reisus un uzskaites ar mērķi iegūt bioloģisko informāciju par galvenajām rūpnieciski nozīmīgām zivīm – reņģi, brētliņu, mencu, pleksti, kā arī citām zivju sugām. Zivju krājumu struktūras un stāvokļa ezeros novērtēšanai, tiek veikta kontrolzveja, analizētas iegūtās zivis, un rūpnieciski nozīmīgām zivju sugām veikta vecuma noteikšana, lai novērtētu zivju augšanas tempu.

5.2.4. Akvakultūra

2012.gada nogalē Latvijā bija 153 PVD atzītas akvakultūras dzīvnieku audzētavas⁶, no kurām 55⁷ ir ekonomiski aktīvas. Piecas ir valsts zivju audzētavas, kuru darbības galvenais virziens ir zivju resursu atražošana un papildināšana. Privātās zivjaudzētavas arī piedalās resursu

⁶ PVD dati 2012.gada 1.oktobrī

⁷ CSP

atražošanā un papildināšanā, kas 2011.gadā nodrošināja ap 10 % kopējā dabiskajos ūdeņos ielaistā zivju mazuļu apjoma. 170 objekti PVD ir reģistrēti pakalpojumu sniegšanai makšķerēšanai un akvakultūras dzīvnieku audzēšanai pašpatēriņam. Darbību dažādošana akvakultūrā nodrošina papildus ienākumus akvakultūras uzņēmumiem un sekmē sektora attīstību. Akvakultūras uzņēmumu izvietojuma tīkls nav tieši saistīts ar saldūdens resursu pieejamību, bet gan atspoguļo akvakultūras tradīcijas un zemes īpašnieku sociāli ekonomiskās intereses.

34 dīķsaimniecības produkciju ražo, piemērojot videi draudzīgas metodes, nodrošinot attiecīgus ūdenstilpņu uzturēšanas un dzīvnieku audzēšanas apstākļus, ieskaitot vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un uzlabošanu un ainavas un akvakultūras zonu tradicionālo elementu apsaimniekošanu.

2011.gadā Latvijā realizācijai patērētājiem tika saražotas 546 tonnas akvakultūras produkcijas. Produkcijas absolūto vairākumu (virs 80%) veido karpas – vidēji ap 450 t/gadā. Nelielos apjomos tiek iegūtas foreles, līdakas, stores, sami un karūsas, kā arī zandarti, baltie amūri, asari, tilapijas, ālanti un vēži. Realizētās akvakultūras produkcijas apjoms 2011.gadā salīdzinājumā ar 2005.gadu ir palielinājies par 5,7 %

Apmēram 90% visu atzīto akvakultūras uzņēmumu ir dīķsaimniecību tipa (2011.gadā bija 5,7 tūkst. ha dīķu) un tikai ap 10% izmanto (vai plāno) intensīvās audzēšanas tehnoloģijas baseinos un recirkulācijas iekārtās. Galvenā produkcijas masa 2011. gadā tika iegūta atklātajos zemes dīķos – 89,7%, kas vietējos apstākļos piemēroti galvenokārt karpveidīgo zivju audzēšanai. Ūdens dabiskās caurplūdes baseinos tika iegūti 6,1%, bet recirkulācijas sistēmās – 4,1% akvakultūras produkcijas. Dabiskajos iekšējos un jūras piekrastes ūdeņos akvakultūras metodes pagaidām netiek pielietotas.

Efektīvākā no audzēšanas tehnoloģijām ir akvakultūras audzēšana slēgtajās platībās (recirkulācijas sistēmās). Vislielākais produkcijas apjoms 2011.gadā no 1 m³ ūdens akvakultūras audzētavā tika iegūts recirkulācijas sistēmās – 19,1 kg/m³, kamēr dabiskā ūdens caurplūdes baseinos tas sastādīja tikai 1,96 kg/m³. Savukārt dīķos produkcijas apjoms sastādīja vidēji ap 85,8 kg/ha.

Akvakultūras attīstība balstās uz ūdens recirkulācijas tehnoloģijām, kas ir videi draudzīgas, izmantotos resursus taupošas, izmantojamas plašam kultivējamo objektu lokam un ar lielu ekonomisko efektivitāti. Latvijā pēdējos gados ir apmēram trīskāršojusies recirkulācijas sistēmu kopējā jauda un tilpums no 395 m³ 2008.gadā līdz 1184 m³ 2011.gadā, kas lielā mērā panākts ar publiskā atbalsta pieejamību. Ņemot vērā šo sistēmu investīciju lielās izmaksas, tajās parasti audzē augstvērtīgākās akvakultūras dzīvnieku sugas: zušus, stores, samus, foreles, tilāpijas u.c. Eksploatācijā recirkulācijas sistēmas ir ekonomiski efektīvas un raksturojas ar minimālu ietekmi uz vidi.⁸

Latvijā pagaidām nav pietiekami plaši attīstījusies akvakultūrā iegūto zivju tālāka rūpnieciskā apstrāde. Saražotā produkcija tiek realizēta vietējā tirgū, tostarp apmēram 80% – svaigā veidā.

Neraugoties uz pagaidām mazajiem akvakultūras produkcijas ražošanas apjomiem, eksperti jau norāda uz savvaļas dzīvnieku, īpaši kormorānu jeb jūras kraukļu radītajiem ievērojamiem zaudējumiem.

Produktivitāte akvakultūrā ir salīdzinoši zema. 2009.gadā tā bija viena no zemākajām ES un veidoja apmēram 3% no ES valstu vidējā rādītāja. Papildus pievienotās vērtības radīšana saražotajai produkcijai – produkcijas apstrāde un papildus aktivitāšu ieviešana dīķsaimniecībās – būtu iespēja kāpināt produktivitātes līmeni akvakultūrā.

⁸ Avots: J.Bregnballe. Rokasgrāmata recirkulācijas akvakultūrā. Jelgava 2011.

Izmantojot publisko finanšu atbalstu kopš 2007.gada investīcijas veiktas 47 akvakultūras uzņēmumos⁹, tostarp 79% investēts dīkšaimniecībās. Ar EZF atbalstu līdz 2012.gadam akvakultūras uzņēmumi izveidojuši vai rekonstrējuši 15 hidrotehniskas būves, ir iegādātas un uzstādītas 6 ūdens recirkulācijas sistēmu iekārtas un aprīkojums, uzbūvētas 2 ražošanas ēkas, kā arī veiktas citas investīcijas.

Saskaņā ar Latvijas Nacionālo zušu krājumu pārvaldības plānu 2009.-2013.gadam Latvijā tiek veikta zušu mazuļu ielaišana ūdenstilpēs. Līdz 2013.gada 1.janvārim ezeros un upju baseinos ielaisti kopumā 1,3 milj. zušu mazuļi.

2011.gadā akvakultūras nozarē bija 341 nodarbinātais, tai skaitā 114 sievietes un 227 vīrieši. Ņemot vērā šīs nozares palielināšanos un jaunu uzņēmumu veidošanos, ir būtiska nepieciešamība pēc teorētisko un praktisko zināšanu apguves un papildināšanas akvakultūras jomā esošajiem un jaunajiem darbiniekiem. Akvakultūrā Latvijā ir vāji attīstīta zinātnes, izglītības un ražošanas saikne augstākās pievienotās vērtības, kā arī inovatīvu produktu ražošanā¹⁰. Latvijas Lauksaimniecības universitātē ir izveidota izglītības programma akvakultūras jomā, kā arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs organizē specializētos kursus akvakultūrā.

Tā kā akvakultūras uzņēmumu darbība ir vidi ietekmējoša un ietilpst C kategorijas piesārņojošo darbību kategorijā, atbilstības vides standartiem nodrošināšanai tie saņem Valsts vides dienesta atļauju un atrodas tā uzraudzībā. Ja akvakultūras uzņēmums diennaktī iegūst vairāk kā 10 m³ virszemes vai pazemes ūdens, kā arī, ja ūdens resursu ieguve var radīt būtisku ietekmi uz vidi, tad ir nepieciešama ūdens resursu lietošanas atļauja virszemes un pazemes ūdeņu ieguvei. Atļauja ir nepieciešama arī darbībām, kuru rezultātā rastos mākslīgs vai stipri pārveidots ūdensobjekts (piemēram, kanālu, dīķu un ūdenskrātuvju vai to sistēmu ekspluatācija, ja dīķus vai ūdenskrātuves, kuru platība ir lielāka par 0,1 hektāru, regulāri uzpilda no virszemes ūdeņiem un ja mākslīgs vai stipri pārveidots ūdensobjekts nav izveidots uz ūdensteces). Uzraudzību par uzņēmumu atbilstību nodrošina Valsts vides dienests.

Ūdens kvalitāte

Akvakultūras nozares darbībā ir nepieciešami pietiekami kontroles pasākumi, jo var palielināties bīstamu zivju slimību un parazītu izplatīšanās risks, kas var radīt negatīvu ietekmi uz pārējo faunas daļu tās dabiskajās izplatības vietās, kā arī uz ūdens kvalitāti, palielinoties organiskā piesārņojuma daudzumam.

Dīkšaimniecībā, nolaižot zivju dīķus, iekšzemes ūdeņos nonāk liels daudzums zivju barības vielu pārpalikumu un dīķu gultnes nogulumu.

Zivju resursi

Zivju resursu atjaunošanā un krājumu saglabāšanā liela nozīme ir zivju resursu mākslīgas atjaunošanas pasākumiem – gan zivju mazuļu audzēšana to ielaišanai dabiskās ūdenstilpnēs, kā arī akvakultūras lomas zivju krājumu veidošanā pakāpeniskam palielinājumam, preču zivju audzēšanai.

⁹ Lauku atbalsta dienesta informācijas sistēmas dati

¹⁰ Akvakultūras daudzgadu stratēģiskās pamatnostādnes 2014.-2020.gadam

Patlaban Latvijas valsts vada piecas zivju mazuļu audzētavas lašu, foreļu, vimbu un citu zivju krājumu papildināšanai.

Zivju resursu mākslīgā atražošana tiek īstenota saskaņā ar Zivju resursu mākslīgās atražošanas valsts programmas pamatnostādņem 2011.–2016.gadam un pamatnostādņu attiecīgajam periodam izstrādātu rīcības plānu. Līdz tam 2002. – 2011. gadā kopumā 172 ūdenstilpēs un ūdenstecēs ielaisti dažāda vecuma un sugu zivju mazuļi, kā arī vēži,¹¹ bet pēdējo gadu laikā zivju mazuļu realizācija dabisko ūdeņu resursu atjaunošanai ir samazinājusies. 2009. gadā ielaisti 22.2 milj.gab zivju mazuļu, bet 2011. gadā – tikai 15.7 milj.gab.. Galvenās sugas, kas ik gadu tiek izlaistas Latvijas dabiskajās ūdenstilpēs ir: laši, taimiņi, nēģi, līdakas, plauži, vimbas, vēdzeles, zandarti un nelielos apjomos arī citas zivju sugas, piemēram, alatas, kā arī platspīļu vēži.

Latvijā ar akvakultūru cieši saistīta arī makšķerēšana. Bieži vien zemnieku saimniecības, kas nodarbojas ar akvakultūras uzņēmējdarbību, organizē tai piederošajās ūdenstilpēs licencēto makšķerēšanu. Šis atpūtas veids līdz ar ekotūrisma attīstību Latvijā kļūst arvien populārāks. Pēc veikto aptauju datiem vidēji gadā kopā gan licencētajā makšķerēšanā, gan arī pārējā makšķerēšanā publiskajās ūdenstilpēs iegūst ap 1660 t zivju, kas uzskatāmi par visai neprecīziem datiem un reāli tie varētu tuvoties 2000. Visvairāk dabiskajās ūdenstilpēs tiek iegūtas raudas, asari, līdakas un plauži.

Videi draudzīgu akvakultūras tehnoloģiju ieviešana ir viens no priekšnoteikumiem vides saglabāšanai arī nākamajām paaudzēm. Tas atbilst ES un Latvijas politikas pamatnostādņem vides aizsardzības jomā, kā arī Nacionālajai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas programmai. Latvijā nozīmīga ir iespēja atbalstīt tos akvakultūras uzņēmumus, kas nodarbojas ar bioloģiskās produkcijas audzēšanu (tādu pagaidām ir tikai deviņi), kā arī uzņēmumus, kas nodrošina videi draudzīgu saimniekošanas veidu, tai skaitā NATURA 2000 teritorijās.

Ainavu aizsardzība un bioloģiskā daudzveidība

Latvijā ir 332 Natura 2000 teritorijas: 4 dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 238 dabas liegumi, 37 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 9 dabas pieminekļi un 24 mikroliegumi ar kopējo platību 652,5 tūkst. ha jeb 10,2% Latvijas sauszemes teritorijas (ietverot arī daudzu akvakultūras uzņēmumu dīķu aizņemtās platības), kā arī 7 aizsargājamās jūras teritorijas ar kopējo platību 436,5 tūkst. ha. . Starp aizsargājamajām dabas teritorijām ir arī divas, kuru tiešie aizsardzības objekti ir zivjaudzēšanas dīķi: Skrundas zivju dīķi un Sātiņu dīķi, jo šīs mākslīgās ūdenstilpes sekundāri kļuvušas par dabiskām ūdensputnu ligzdošanas un barošanās vietām, kā arī atpūtas vietām migrācijas laikā.

Nav iespējams kvantitatīvi noteikt, kāda daļa visas Natura 2000 sauszemes teritorijas saistīta ar ūdeņiem, jo vairums aizsargājamo teritoriju, īpaši lielākās, ietver daudz dažādu dabas vērtību un zonu, tomēr pat pēc pamatelementa, kas ietverts nosaukumā, lielākā daļa aizsargājamo teritoriju paredzēta tieši ezeru, upju, palieņu, purvu, ieleju, salu, kāpu, stāvkraustu, atsegumu un citu iekšējo un jūras piekrastes ūdeņu un ar tiem vistiešākajā veidā saistītu dabas vērtību aizsardzībai. Un daudzās šajās teritorijās būtiska aizsargājamā vērtība ir arī dabiskā un vēsturiskā ainava.

¹¹ Latvijas Zivsaimniecības gadagrāmata 2012. Izd. Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR". Rīga, 222 lpp.

Videi draudzīgas tehnoloģijas

Videi draudzīgu akvakultūras tehnoloģiju ieviešana ir viens no priekšnoteikumiem vides saglabāšanai arī nākamajām paaudzēm. Tas atbilst ES un Latvijas politikas pamatnostādņem vides aizsardzības jomā, kā arī Nacionālajai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas programmai. Latvijā nozīmīga ir iespēja atbalstīt tos akvakultūras uzņēmumus, kas nodarbojas ar bioloģiskās produkcijas audzēšanu, kā arī uzņēmumus, kas nodrošina videi draudzīgu saimniekošanas veidu, tai skaitā NATURA 2000 teritorijās.

Būtiska ir atsevišķu Latvijas reģionu ekonomiskās attīstības veicināšana. Iekšējo ūdeņu zvejas infrastruktūra ir novecojusi, tāpēc nepieciešams atjaunot esošās un/vai būvēt jaunas laivu piestātnes, kas nodrošinātu nozvejoto zivju izkraušanai nepieciešamos apstākļus. Arī zvejas laivas būtu jāmodernizē un zvejas aprīkojums jāuzlabo, lai tas atbilstu mūsdienu prasībām.

Akvakultūras uzņēmumu modernizācija bieži vien ir saistīta arī ar produkcijas kvalitātes un pārtikas drošuma paaugstināšanu, kas savukārt ir būtiski patērētājam. Šobrīd akvakultūras produkcija aizņem mazu daļu no kopējā zivju produkcijas apjoma. Bez tam tā ir vērtējama kā visai vienveidīga. Tāpēc būtu jāpalielina akvakultūras produkcijas veidu dažādība, paralēli karpu ieguvei attīstot arī citu zivju sugu un vēžu audzēšanu. Šo trūkumu dēļ šobrīd Latvijas akvakultūras produkciju realizē pārsvarā tikai vietējā tirgū un tā ir nepietiekami konkurētspējīga ārējā tirgū.

5.2.5. Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde

Zvejas un akvakultūras produktu apstrādē 2012.gada vidū darbojās 106 uzņēmumi. Lielākā daļa uzņēmumu (77%) atbilst mazo un mikrouzņēmumu statusam un ražo produkciju galvenokārt vietējam patēriņam. Eksportā nozīmīgākā loma ir lielajiem un vidējiem uzņēmumiem to apgrozījuma daļa kopējā apjomā veido ap 46%. Mazie un mikrouzņēmumi galvenokārt ražo nesterilizētos konservus, kūpinātas, sālītas, kā arī saldētas zivis, bet vidējie un lielie koncentrējas sterilizēto zivju konservu ražošanai. Šāda zivsaimniecības uzņēmumu struktūra pēdējā gadu desmitā Latvijā saglabājas.

Kopējais saražotais produkcijas apjoms 2011.gadā bija 85,6 tūkst. t, vairāk kā 64% no kopējā apjoma saražojot sagatavotas vai konservētas zivis un apmēram 32% saldētas zivis vai to filejas. Saražotā produkcija realizēta 96,4 milj. latu apmērā.

Laika periodā no 2000.-2010.gadam Latvijā kopumā pieaugusi gan zivju apstrādes produktu pārdošanas vērtība, gan zivju apstrādes produktu vietējā tirgus patēriņa vērtība – zivju apstrādes produktu pārdošanas vērtība pieaugusi par 15%, vietējā tirgus patēriņš vērtības izteiksmē – par 44%.

Apmēram 3-5% kopējā gadā saražotā sterilizēto zivju konservu apjoma tiek patērēti Latvijā. Savukārt kūpinātas un sālītas zivis, zivju preservi un kulinārijas izstrādājumi vietējā tirgū veido 50-90%. Ņemot vērā vietējā tirgus ierobežoto raksturu, ap 85% saražotās produkcijas ik gadus tiek eksportēts. Sagatavotu un konservētu zivju eksportā lielāko daļu ieņem konservētas brētliņas, sardīnes un sardinellas- 74,5% (56,6 milj. Ls). Plašs eksporta tirgus ir tādām Latvijā ražotām nišas produktiem kā šprotes eļļā, kas veido 90% no brētliņu, sardīņu un sardinellu konservu vērtības.

Saražoto produkciju eksportē uz vairāk kā 40 valstīm, aptuveni pusi vēl joprojām veidojot NVS eksporta tirgiem. Tā kā Latvijas zivju apstrādes produktu galvenie noieta tirgi nav saistīti ar Eiropas Savienības dalībvalstīm, tie pakļauti papildus administratīviem riskiem, kādu nav Eiropas kopējā tirgū.

Pamata izejviela Latvijas zivju apstrādes sektorā saražotajai produkcijai ir Baltijas jūras zivis.

Izmantojot ES atbalsta instrumentus investīcijām zvejas un akvakultūras produktu apstrādes uzņēmumos, līdz 2012. gada sākumam ir īstenoti 82 projekti, veicot ieguldījumus 39 uzņēmumos. Ir uzbūvētas vai rekonstruētas ražošanas 28 būves, iegādāts zivsaimniecības produkcijas pirmapstrādes un uzglabāšanas tehnika un aprīkojums, iegādāta specializētā produkcijas pārvadāšanas tehnika 19 vienības, uzlabotas uzņēmumu vajadzībām nepieciešamās ūdensapgādes un kanalizācijas, notekūdeņu un dūmgāzu attīrīšanas un ūdens recirkulācijas iekārtas un tehnika un veiktas cita veida investīcijas.

Zvejas un akvakultūras produktu apstrādē nodarbināti 4,8 tūkst. strādājošo, par 30% pārsniedzot Eiropas Savienības valstu vidējo rādītāju, bet saņemot atalgojumu 13% apmērā no ES vidējā. Gandrīz divas trešdaļas no nodarbinātajiem ir iesaistīti mazo pelaģisko zivju sugu apstrādē, īpaši šprotu ražošanā, kur ražošanas procesā veic roku darbu, tostarp zivju vēršanu pirms kūpināšanas un to ievietošanu kārbās. Darba ražīgumu zivju apstrādē pamatā ietekmē konservētu brētliņu (šprotu) ražošana, ko tradicionālās tehnoloģiskās specifikas dēļ ir problemātiski modernizēt. Līdz ar to darba ražīgums zivju apstrādē ir tikai 8% no ES vidējā rādītāja, 2011.gadā sasniedzot 23,8 eiro/nodarbināto.

Vairāk kā 80% zvejas produktu apstrādes uzņēmumu atrodas ārpus Rīgas, tādēļ tiem ir svarīga loma nodarbinātībā attiecīgajā reģionā.

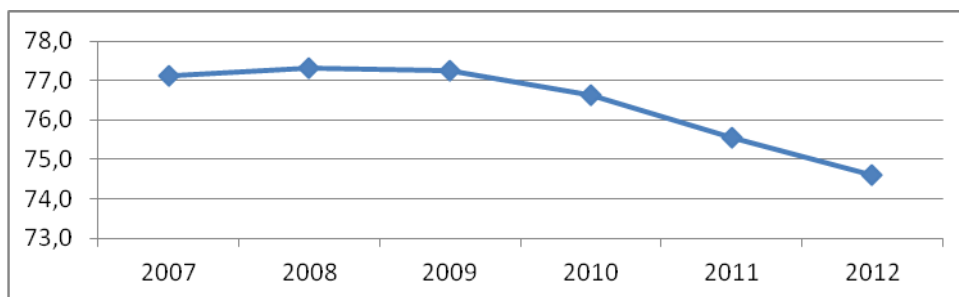
Jaunu produktu izveidošanas iniciatīva, kā arī produkcijas noieta problēmu risināšana pamatā ir attiecīgā apstrādes uzņēmuma vai uzņēmumu sadarbības rezultāts. Zivju apstrādes uzņēmējiem nav ilgstošas tradīcijas jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādē sadarboties ar zinātnes institūcijām.

5.3. Vides stāvoklis teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt

Vides un saimnieciskās darbības iespējas Latvijas reģionos būtiski atšķiras. Atšķirības novērojamas teritoriju nevienmērīgā ekonomiskajā attīstībā un saimnieciskajā aktivitātē, nodarbinātības un bezdarba līmenī, iedzīvotāju ienākuma līmenī, sociālās un kultūras dzīves nosacījumos.

Zivsaimniecības uzņēmējdarbība tradicionāli vairāk koncentrējusies Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē. Četras republikas pilsētas – Rīga, Jūrmala, Liepāja un Ventspils, kā arī 22 pagasti un novadu pilsētas robežojas ar jūras piekrasti un aizņem ap 6% Latvijas teritorijas. Tajās izvietojušies vairāk nekā 60% zivsaimniecības uzņēmumu ar vairāk kā 78% zivsaimniecībā nodarbinātajiem, tostarp visi 199 zvejniecības uzņēmumi un 63% zivju apstrādes uzņēmumu. Piejūras teritorijās vēsturiski izvietojušies „zvejnieciemi”, kuru iedzīvotāju galvenā nodarbošanās un ienākumu avots ir bijusi zvejniecība un zvejas produktu apstrāde. Laika gaitā dažādiem faktoriem mijiedarbojoties ir izveidojušās kopienas, kas tradicionāli apdzīvo jūras piekrasti un nodarbojas ar zvejniecību un zvejas produktu pārstrādi. Akvakultūras uzņēmumi galvenokārt izvietoti teritorijas iekšzemē, vairāk koncentrējoties Kuldīgas, Alūksnes, Aizputes un Madonas novados.

Katra teritorija var attīstīties un pastāvēt kā sociāla vienība tik ilgi, kamēr to apdzīvo cilvēki. Aplūkojot statistiku par pastāvīgi dzīvojošo skaita izmaiņām piejūras teritorijās (pilsētās un novados), var secināt, ka gandrīz visās šajās teritorijās (izņemot Carnikavas novadu) notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās:

2.attēls. Pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas piekrastes novados gada sākumā, tūkstošos

Avots: CSP

Lai mūsdienu mobilitātes apstākļos lokālās kopienas iedzīvotāji paliktu uz dzīvi un darbotos šajās teritorijās, jāapzina un jārisina to vajadzības, kopumā sekmējot ilgtspējīgu attiecīgās teritorijas attīstību.

EZF ietvaros tika aizsākta vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošana zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās, kuras tika definētas Zivsaimniecības nozares stratēģiskajā plānā 2007.-2013.gadam, par pamatu ņemot zivsaimniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita īpatsvaru Latvijas rajonos¹². Šobrīd 24 ZVRG to izstrādātās teritorijas attīstības stratēģijas īsteno aptverot 49% Latvijas teritorijas – Rīgas plānošanas reģiona teritorijā – 15, Kurzemes plānošanas reģionā – 5, Vidzemes plānošanas reģionā – 3 un Latgales plānošanas reģionā – 2 grupas.

Līdz 2012.gada vidum vietējās iniciatīvas pasākumu ietvaros ir īstenots 101 projekts, rezultātā īslaicīgi vai ilgtermiņā izveidojot pāri par 100 darba vietām. Tā kā vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošanai izstrādātās teritorijas attīstības stratēģijas nekoncentrējas tikai uz zivsaimniecības nozari, bet ir visaptverošas, to ietvaros pārsvarā tiek īstenoti ar zivsaimniecību un ūdeņiem saistīti teritorijas labiekārtošanas un tūrisma projekti. Iekšzemes teritorijās ir salīdzinoši zema zivsaimniecības uzņēmumu koncentrācija, lai šādu projektu īstenošana būtu maksimāli efektīva.

Laika periodā no 2010. līdz 2012.gadam tika iesniegti 313 pieteikumi aktivitātei „Ciematu, kuros veic zivsaimniecības darbības, atjaunošana un attīstība”. Lielākā daļa projektu paredzēja dzīves vides uzlabošanu (t.sk., ceļu remontu vai būvniecību, apgaismojuma remontu vai būvniecību u.tml.). Aktivitātei „Ar zivsaimniecību un tūrismu saistītas maza mēroga infrastruktūras un pakalpojumu attīstība” tika iesniegti 250 pieteikumi laika periodā no 2010. līdz 2012.gadam. Visvairāk pieteikumu tika iesniegts projektiem, kas paredzētu ar zivsaimniecību un tūrismu saistītas maza mēroga infrastruktūras un pakalpojumu attīstību. Savukārt aktivitātei „Ekonomiskās darbības restrukturēšana, pārorientācija un darbību dažādošana” laika periodā no 2010. līdz 2012.gadam tika iesniegti deviņi pieteikumi, no kuriem noslēgti tikai divi. Lielākā daļa šo projektu pieteicēju bija pašvaldības (novadu domes) un dažādas NVO, biedrības, kurās apvienojās cilvēki ar vienādām interesēm, piemēram, makšķernieki, vides aktīvisti, mājsaimnieki.

¹² <http://www.zm.gov.lv/?sadala=1325>

Ar netiešu ietekmi uz zivsaimniecības nozari ir aptuveni 44% kopējā projektu skaita. Tie ir projekti, kas sekmē vides (teritorijas) labiekārtošanu, tādējādi veicinot tūrisma nozares attīstību (ūdenstilpņu renovācija un labiekārtošana, dažādu tūrisma objektu izvietošana ūdenstilpņu tuvumā, makšķerēšanas vietu izveide, zivsaimniecības muzeja ēku rekonstrukcija un labiekārtošana, dažādu laivu noma un burāšanas iemaņu apmācības u.c. pasākumi). Šie projekti vairāk koncentrējas uz brīvā laika pavadīšanas iespēju dažādošanu ZVRG teritorijas iedzīvotājiem un tūristiem. Tie nav komerciāli, līdz ar to tie pamatā veicina iedzīvotāju palikšanu attiecīgajā teritorijā un varētu sekmēt jaunu uzņēmumu veidošanos. Tomēr tieši zivsaimniecības nozares pārstāvju iesaiste līdz šim bijusi neliela, galvenokārt veicot darbību dažādošanas aktivitātes piekrastes ZVRG teritorijās.

Vislielāko īpatsvaru jeb 56% no kopējā projektu skaita veido projekti, kuriem nav tiešas saistības ar zivsaimniecības nozari – tie ir vērsti uz vietējās teritorijas vispārēju attīstību. Šajā projektu grupā ietilpst projekti, kas vērsti uz transporta infrastruktūras sakārtošanu (pašvaldības ceļu, ielu un tiltu rekonstrukcija un būvniecība), teritorijas labiekārtošanu (bērnu spēļu laukumu un sporta laukumu izveide, dažādu parku labiekārtošana), būvniecību (sabiedrisko ēku un būvju rekonstrukcija un labiekārtošana) un ar zivsaimniecības nozari nesaistītas uzņēmējdarbības veidošanu (dažādu pamatlīdzekļu iegāde).

Veicot teritorijas attīstības stratēģiju īstenošanas analīzi secināts, ka visveiksmīgāk darbojās tās ZVRG, kuru teritorijas atrodas jūras piekrastē, kur tradicionāli zvejniecība bijusi viena no pamatnozarēm.

Ļoti būtiski ir turpināt vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošanu, it īpaši veicinot uzņēmējdarbības attīstību (piemēram, pasākumus uzņēmējdarbības dažādošanai un pilnveidošanai), kas palīdzēs šīm teritorijām pastāvēt nākotnē – gan ekonomiski, gan sociāli, gan arī apkārtējās vides saglabāšanā vai teritorijas ilgtspējībā. ZST ietvaros īstenotās Piekrastes teritoriju ekonomiskās veicināšanas programmas ietvaros jau aizsācis piejūrā darbojošos zvejnieku iniciatīvas veicināšanu, kas mudinājusi piekrastes zvejniekus aktivizēties arī citās jomās. Galvenās darbību dažādošanas iespējas piekrastes zvejnieki saskata pievienotās vērtības radīšanā nozvejotajiem lomiem, kā arī iesaistīšanos vietējā tūrisma aktivitāšu nodrošināšanā.

Galvenais nosacījums veiksmīgai vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošanai ir vietējo iedzīvotāju un uzņēmēju, īpaši zivsaimniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto iesaistīšanās vietējās attīstības stratēģijas izstrādē un īstenošanā. EZF ietvaros ir uzsākta teritorijas iedzīvotāju, tostarp zivsaimniecības nozares pārstāvju aktivizēšana, ko ar lielāku atdevi iespējams turpināt.

ZVRG piekrastes teritorijās var sniegt pienesumu arī vides resursu vairošanā un izmantošanā, kā arī klimata pārmaiņu seku mazināšanai, piemēram, krastu erozijas mazināšanai.¹³

¹³ LVAEI „ZVRG stratēģiju un ieviesto projektu ekonomiskās dzīvotspējas analīze”, 2012

5.4. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas

ZRP 2020 speciāli neizceļ un neakcentē jautājumu risinājumus, kas saistīti ar vides aizsardzībai būtiskām teritorijām, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī. Tomēr lielākā daļa no paredzētajiem pasākumiem teorētiski var ietekmēt vides stāvokli un bioloģisko daudzveidību gan Baltijas jūrā, gan iekšzemes ūdeņos. Katra pasākuma pozitīvās puses un negatīvās ietekmes ir aplūkotas 7. sadaļā. Pasākumu ietekmes sfērā ir arī NATURA 2000 teritorijas. Tomēr prognozējams, ka paredzētie pasākumi neatstās negatīvu ietekmi uz šīm teritorijām, jo līdzšinējie zivsaimniecības attīstības pasākumi tādu nav atstājuši un nešķiet ticama tāda tendence, ka turpmāk vidi būtiski nelabvēlīgi ietekmēt varētu pasākumi, kam pēc sākotnējā ietekmes uz vidi novērtējuma pārsvarā netiek piemērots ietekmes uz vidi novērtējums kā nebūtiskiem no vides aizsardzības viedokļa.

6. Ietekmes identificēšana un novērtēšana

EJZF prioritātes:

1. prioritātes „*Veicināt ilgtspējīgu un resursu ziņā efektīvu zivsaimniecību un akvakultūru, tostarp ar tām saistīto apstrādi*” ietvaros tiek izvirzīti šādi īpašie mērķi:

- zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana;
- zvejas kapacitātes un pieejamo zvejas iespēju līdzsvara nodrošināšana;
- zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana;
- sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas, tostarp energoefektivitātes palielināšanas, un zināšanu pārneses stiprināšanai.

2. prioritātes „*Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru*” ietvaros izvirzīti šādi specifiskie mērķi:

- sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai;
- akvakultūras uzņēmumu, jo īpaši MVU, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana, tostarp drošības un darba apstākļu uzlabošana;
- tādas akvakultūras veicināšana, kurā tiek nodrošināta augsta līmeņa vides aizsardzība, un dzīvnieku veselības un labturības un sabiedrības veselības un drošības veicināšana.

3. prioritātes „*Sekmēt Kopējās zivsaimniecības politikas īstenošanu*” ietvaros izvirzīts šāds specifiskais mērķis:

- atbalsta sniegšana uzraudzībai, kontrolei un noteikumu izpildei, tādējādi palielinot iestāžu un valsts pārvaldes kapacitāti.

4. prioritātes „*Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju*” ietvaros izvirzīts specifiskais mērķis:

- ekonomiskās izaugsmes, sociālās iekļaušanas un darba vietu radīšanas veicināšana un atbalsts darbaspēka mobilitātei piekrastes un iekšzemes kopienās, kas atkarīgas no zvejas un akvakultūras, tostarp zivsaimniecības nozares darbību dažādošana, un līdztekus zivsaimniecības darbībām pievērsties citām jūras ekonomikas nozarēm.

5. prioritātes „*Veicināt tirdzniecību un apstrādi*” ietvaros izvirzīti šādi īpašie mērķi:

- zvejas un akvakultūras produktu tirgus organizāciju uzlabošana;
- ieguldījumu apstrādes un tirdzniecības nozarē sekmēšana.

6. prioritātes „Veicināt integrētās jūrlietu politikas īstenošanu” ietvaros izvirzīts īpašais mērķis:

- veicināt IJP īstenošanu.

Lai sasniegtu ZRP 2020 definētos īpašos mērķus, tiek izvēlēti šādi pasākumi saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu:

- Zvejas ietekmes uz jūras vidi ierobežošana un zvejas pielāgošana sugu aizsardzībai (38.pants);
- Atbalsts saglabāšanas pasākumu izstrādei un īstenošanai (37.pants);
- Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus (54.pants);
- Inovācijas (26.pants);
- Galīga zvejas darbību pārtraukšana (34.pants);
- Veicināt jūras vides, jo īpaši tās bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo jūras teritoriju, piemēram, Natura 2000 teritoriju, aizsardzību neskarot regulas 37. pantu, un jūras un piekrastes resursu ilgtspējīgu izmantošanu un dotu iespēju precīzāk noteikt to cilvēka darbību ilgtspējības robežas, kas ietekmē jūras vidi, jo īpaši saistībā ar Direktīvu 2008/56/EK (79(1)(b).pants);
- Veselība un drošība (32.pants);
- Pievienotā vērtība un produktu kvalitāte (42.pants);
- Zvejas ostas, izkraušanas vietas, izsoles nami un patvēruma vietas (43.pants);
- Uzglabāšanas atbalsts (67.pants);
- Inovācijas (47.pants);
- Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā (48.pants);
- Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi (49.pants);
- Tirdzniecības pasākumi (68.pants);
- Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde (69.pants);
- Datu vākšana (77.pants);
- Kontrole un noteikumu izpilde (76.pants);
- Sadarbības pasākumi (64. pants);
- Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana (63.pants).

Iepriekš uzskaitītie ZRP 2020 pasākumi ir objekts būtiskāko ietekmju uz vidi novērtējumam pasākumu līmenī. ZRP 2020 kopumā ir būtiskāko sistēmisko ietekmju uz vidi novērtējuma objekts.

ZRP 2020 netiek paredzēta vairāku alternatīvu scenāriju attīstība, kā arī netiek piedāvātas alternatīvas rīcības. Līdz ar to par vienīgo pilno alternatīvu programmas realizācijai varētu uzskatīt „nulle” alternatīvu, kad netiek īstenots ZRP 2020 atbalsts. Šāda iedomāta situācija ir pretrunā gan ar Eiropas Savienības gan Latvijas mērķiem nozarē. Par daļējām alternatīvām var uzskatīt ZRP 2020 īstenošanu nepilnā apjomā, un šādu alternatīvu skaits ir neierobežots.

Ietekmju novērtējums ir sagatavots, norādot tiešās, netiešās, pozitīvās, negatīvās, sekundārās, īsa, vidēja un ilga termiņa, kā arī citas ietekmes. Ar tiešajām ietekmēm šajā novērtējumā tiek

saprastas tādas ietekmes, kuras uz vidi un/vai dabu iedarbojas tieši un nepastarpināti, ar netiešajām – ietekmes, kuras, mijiedarbojoties ar citām objektīvām komponentēm, pastarpināti rada izmaiņas apkārtējā vidē, ar pozitīvajām – ietekmes, kas uzlabo vides kvalitāti, ar negatīvajām – ietekmes, kuras degradē vidi, palielina slodzi uz to un pasliktina dabas resursu stāvokli. Īslaicīgās ietekmes izpaužas darbības (būvdarbi, labiekārtojuma uzstādīšana un citas) norises laikā un pēc darbības pabeigšanas pāriet, savukārt ilgtermiņa ietekmes ir tās, kuras nepāriet sakarā ar darbības nepārtrauktību vai ar tās radītajām paliekošanām izmaiņām vidē. Akumulējošas ietekmes ir tās, ko rada negatīvo vai pozitīvo efektu uzkrāšanās un pastiprināšanās ar laiku.

Rīcības pasākumu aktivitātēm ZRp 2020 nav norādītas konkrētas darbības, un tādos gadījumos nav iespējams pietiekami kvantitatīvi novērtēt to ietekmi uz vidi, vērtējums ir tikai kvalitatīvs.

6.1. ZRP 2020 ietekme pasākumu līmenī

6.1.1. Īpašā mērķa „Zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana” pasākums „Atbalsts saglabāšanas pasākumu īstenošanai”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- saglabāšanas pasākumu pilnveidošanai un īstenošanai nepieciešamo tehnisko un administratīvo līdzekļu izstrāde, pilnveidošana un pārraudzība;
- ieinteresēto personu līdzdalība paredzēto saglabāšanas pasākumu izstrādē un īstenošanā.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma aktivitātes nav saistītas ar tiešām darbībām, kas varētu ietekmēt vides stāvokli. Tomēr netieši tas vērsts uz bioloģiskās daudzveidības un vides kvalitātes saglabāšanu, bet pastarpināti ir paredzamas arī citas netiešas un ilgtermiņa pozitīvas ietekmes uz ūdeņu kvalitāti un ar piesārņojuma izplatību saistītu risku mazināšanu.

Pasākums sasaucās ar citiem īpašā mērķa „Mazināt zvejniecības ietekmi uz vidi” pasākumiem.

6.1.2. Īpašā mērķa „Zvejniecības negatīvās ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp, nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana” pasākums „Zvejas ietekmes uz jūras vidi ierobežošana un zvejas pielāgošana sugu aizsardzībai”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- aprīkojumā, ar ko uzlabo zvejas rīku selektivitāti attiecībā uz zivju izmēru vai sugu;
- aprīkojumā, ar ko ierobežo zvejas fizisko un bioloģisko ietekmi uz ekosistēmu vai jūras gultni;
- aprīkojumā, ar ko samazina nevēlamu nozveju no komerciāliem krājumiem vai citas piezvejas;
- kuģī vai aprīkojumā, ar ko apstrādā nevēlamu nozveju, kuru paredzēts izkraut saskaņā ar [Regulas par kopējo zivsaimniecības politiku] 15. pantu;
- rīkos un ierīcēs, ar ko noņeršanas pasargā zīdītājus un putnus, kas aizsargāti ar Padomes Direktīvu 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību, ar noteikumu, ka tie nesamazina zvejas rīku selektivitāti un ka ir veikti visi atbilstīgie pasākumi, lai izvairītos no fiziska kaitējuma nodarīšanas plēsējiem.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma tiešo aktivitāšu mērķis ir zvejniecības nevēlamās ietekmes uz vidi un dabu mazināšana, zivju resursu un ekosistēmu kopumā saudzēšana un daudzveidīgu bioloģisko resursu saglabāšana, nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

Augstas pasākuma efektivitātes un pozitīvas kopējās ietekmes uz vidi panākšanai rīki, ierīces un tehniskie pasākumi, kas paredzēti zivju sugas reproduktīvo iespēju un tās dzīves vides veseluma ievērojamai uzlabošanai, ir pēc iespējas rūpīgāk jāpielāgo atbilstošajai zvejas vietai un dažādām zivsaimniecības nozarei raksturīgiem apstākļiem.

Paredzamajai ietekmei galvenokārt būs tiešs un paliekošs pozitīvs efekts. Sagaidāmās negatīvās ietekmes var realizēties netieši, nomainīto un demontēto novecojušo vai neatbilstošo iekārtu un rīku utilizācijas rezultātā, kā arī (īslaicīgi un pārejoši) to demontāžas un transportēšanas laikā.

6.1.3. Īpašā mērķa „Tādas akvakultūras veicināšana, kurā tiek nodrošināta augsta līmeņa vides aizsardzība, un dzīvnieku veselības un labturības un sabiedrības veselības un drošības veicināšana” pasākums „Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- akvakultūras metodes, kas ir saderīgas ar īpašām vides vajadzībām un uz kurām attiecas konkrētas apsaimniekošanas prasības, kas izriet no *Natura 2000* teritoriju noteikšanas saskaņā ar Padomes Direktīvu 92/43/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/147/EK;
- izmaksas, kas tieši saistītas ar līdzdalību ūdensdzīvnieku saglabāšanā un pavairošanā, ko veic saskaņā ar saglabāšanas un bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas programmām, kuras izstrādājušas publiskā sektora iestādes vai kuras īsteno to pārraudzībā;

- ekstenzīvas akvakultūras veidus, ieskaitot vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un uzlabošanu un ainavas un akvakultūras zonu tradicionālo elementu apsaimniekošanu.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākums orientēts galvenokārt uz jaunu ekstenzīvu un/vai vidi saudzējošu tehnoloģiju un metožu ieviešanu. Šādas jaunas tehnoloģijas vai ražošanas metodes radīs mazāku ūdens vides piesārņojumu ļaujot pilnīgāk izmantot visus iesaistītos resursus. Ekstenzīvu, mazināšanu un vidi saudzējošu tehnoloģiju izmantošana energoefektivitātes (ieguldījums pret atdevi) ziņā parasti atpaliek no intensīvās ražošanas metodēm, tāpēc pasākuma realizācija var palielināt kopējo nozares CO₂ emisiju apjomu. Tas nozīmē, ka lai sasniegtu ZRP 2020 izvirzītos klimata pārmaiņu seku mazināšanas īpašos mērķus un panāktu enerģijas ietaupījumu uz vienas vienības produkcijas saražošanu, var nākties pārplānot visu ražošanas procesu. Sekmīgi realizējot šādu uzdevumu ilgtermiņā var samazināties negatīvais spiediens uz dažādiem vides komponentiem lokāli, reģionāli un globāli. Tomēr īstermiņa ietekmes galvenokārt ir vērtējamas kā negatīvas, ko nosaka ekstenzīvas ražošanas nepieciešamība pēc lielākām platībām un jauniem būvobjektiem. Tā piemēram, jaunu dīķu vai dabīgu virszemes ūdensobjektu iecirkņu ekstenzīvas apsaimniekošanas rezultātā var tikt traucēta vietai raksturīgo vides procesu nepārtrauktība (sukcesija), kas var novest pie sugu sastāva izmaiņām un, nelabvēlīgos apstākļos – arī bioloģiskās daudzveidības samazināšanās.

Esošo zivju dīķu ekstenzīva izmantošana veicinās mitrāju saglabāšanu un ūdensputnu aizsardzību atbilstīgi Konvencijai par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi – Ramsāres konvencija (1971).

Plānotās atbalstāmās aktivitātes akvakultūras attīstībā dos pozitīvu piensumu savvaļas zivju sugu aizsardzībā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā atbilstīgi Konvencijai par bioloģisko daudzveidību (Riodežaneiro, 1992) un tās Stratēģiskais Rīcības Plānam 2011 – 2020, kā arī Konvencijai par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību – Bernes konvencijai (1979).

Pasākuma aktivitātes, gan tiešā, gan netiešā veidā, vidējā un ilgā termiņā nodrošina vides kvalitātes uzlabošanu vairumā pozīciju. Būtiskākais pasākuma pozitīvais ieguldījums sagaidāms tādās komponentēs kā bioloģiskā daudzveidība, ūdens kvalitāte un ainavas kvalitāte.

Likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43.(6) pants nosaka, ka *“ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums un nepieciešams sabiedrībai nozīmīgu interešu, arī sociālo vai ekonomisko interešu, apmierināšanai”*.

ZRP 2020 pasākums tieši neplāno darbības, kuras īstenojot rastos vērā ņemama negatīva ietekme uz NATURA 2000 teritorijām vai šajās teritorijās sastopamiem Sugu un biotopu aizsardzības likumam pakārtotajā normatīvajā aktā noteiktiem Latvijā sastopamiem Eiropas Savienības biotopiem vai prioritārajām sugām. Tomēr ņemot vērā, ka dokuments neietver konkrētus projektus un/vai teritorijas, nav iespējams izslēgt, ka plānošanas dokumenta īstenošanas laikā kāds no projektiem tomēr būtu saistīts ar ietekmi uz minētajām dabas vērtībām.

6.1.4. Īpašā mērķa „Zvejas kapacitātes un pieejamo zvejas iespēju līdzsvara nodrošināšana” pasākums „Galīga zvejas darbību pārtraukšana”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 pasākuma tiešais mērķis ir zvejniecības nevēlamās ietekmes uz vidi un dabu mazināšana, zivju resursu un ekosistēmu kopumā saudzēšana un daudzveidīgu bioloģisko resursu saglabāšana, nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu.

Pasākuma ietekme uz vidi

Paredzamajai ietekmei galvenokārt būs tiešs un paliekošs pozitīvs efekts. Sagaidāmās negatīvās ietekmes var realizēties netieši, iekārtu un rīku utilizācijas rezultātā, kā arī (īslaicīgi un pārejoši) to demontāžas un transportēšanas laikā.

6.1.5. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas, tostarp energoefektivitātes palielināšanas, un zināšanu pārneses stiprināšanai” pasākums „Inovācijas”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- projektus, kuru mērķis ir izstrādāt vai ieviest jaunus vai ievērojami uzlabotus zvejniecības produktus; jaunus vai uzlabotus procesus un metodes; jaunas vai uzlabotas pārvaldības un organizācijas sistēmas, cita starpā arī apstrādes un tirdzniecības jomā.

Pasākuma ietekme uz vidi

Nozares modernizācija (investīcijas inovācijās) atstās tiešu un paliekošu pozitīvu ietekmi uz tādiem vides komponentiem kā ūdeņu un gaisa kvalitāte, jo aizstās tehnoloģiski novecojušus procesus un iekārtas, kam raksturīga relatīvi liela piesārņojošā darbība un resursietilpība. Modernu iekārtu energoefektivitāte parasti ir augstāka un līdz ar to ir sagaidāms, ka ar ražošanu saistīto siltumnīcefektu gāzu (SEG) īpatnējās emisijas rādītāji varētu jūtami uzlaboties.

Iespējamie projekti daļēji veicinās saimniekošanas veida industrializāciju. Neskatoties uz to, modernizācija daudzviet varētu novērst arī daļu no esošajām problēmsituācijām un slodzēm, piemēram, notekūdeņu apsaimniekošanā, gaisa piesārņojuma ierobežošanā un lietderīgā zvejniecības produktu izmantošanā.

Jāņem vērā, ka investīcijas nozarē kopumā var veicināt ražošanas apjomu kāpumu, kura rezultējošā ietekme uz vidi, neskatoties uz procesu, iekārtu un organizācijas sistēmu klātbūtni, var būt lielāka nekā „nulles” scenārijā. Pie riskiem minami arī nepilnīgi izstrādātu un praksē nepārbaudītu ražošanas metožu un jaunu tehnoloģiju radītie riski.

Rezultātā, vērtējot pasākuma ietekmi uz vidi, tiek pieņemts, ka negatīvās un pozitīvās ietekmes ilgtermiņā varētu būt līdzsvarā un pasākuma kopējā ietekme ir neitrāla daudzās komponentēs.

6.1.6. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Veselība un drošība”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- ieguldījumus kuģos vai individuālajā drošības aprīkojumā, ar noteikumu, ka šādi ieguldījumi pārsniedz Savienības tiesību aktos paredzētās prasības.

Pasākuma ietekme uz vidi

Iespējams pieņemt, ka ieguldījumi drošības aprīkojumā un darba vides drošības uzlabošanā uz zvejas kuģiem samazinās ar darba vidi saistītos riskus, netiešā veidā pozitīvi ietekmējot iespējas realizēt citus ZRP 2020 paredzētos īpašos mērķus, piemēram, saistībā ar zvejas selektivitātes uzlabošanu, energoefektivitāti un vides izglītību. Var uzskatīt, ka ieguldījumi jebkāda kuģu modernizācijā arī samazina to ietekmi uz ūdeni un gaisu sakarā ar efektivitātes un vides standartu paaugstināšanos, t.i., pastāvīgā piesārņojuma un avāriju risku samazināšanos, kaut gan kvantitatīvu datu par šo faktoru pozitīvo ietekmi nav un nevar būt, var tikai pieņemt, ka negatīvas ietekmes tam nav un, ja vispār var runāt par kādu no nulles atšķirīgu ietekmi, tad tā ir pozitīva.

Vērā ņemamas tiešas ietekmes nav paredzamas.

6.1.7. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Pievienotā vērtība un produktu kvalitāte”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- zvejas produktu pievienotās vērtības palielināšana, jo īpaši dodot zvejniekiem iespēju veikt savas nozvejas apstrādi, tirdzniecību un tiešo pārdošanu;
- novatoriski ieguldījumi kuģos, ar ko uzlabo zvejas produktu kvalitāti.

Pasākuma ietekme uz vidi

Zvejnieku saimniecību modernizācija (investīcijas mazjaudas zivju pārstrādes iekārtās, aprīkojumā, kuģos un tehnoloģijās) atstās pozitīvu ietekmi uz ūdeni un gaisa kvalitāti, jo aizvieto tehnoloģiski novecojušus procesus un iekārtas, kam raksturīga relatīvi liela piesārņojošā darbība un resursietilpība, kā arī izslēgs no produkta piegādes patērētājam ķēdes vairākus „liekus” posmus, ceļot visa procesa kopējo resursefektivitāti.

Mazapjoma ražošanas un tirdzniecības būvju neatbilstošas rekonstrukcijas un/vai jaunu ēku būvniecības laikā pastāv vairāki ar piesārņojuma rašanos un izplatību saistīti riski (tehnoloģisko šķidrumu un materiālu avārijas noplūdes, sadzīves atkritumi, būvgruži), kas var novest pie augsnes un ūdens, kā arī pazemes ūdens lokālas degradācijas.

Jaunbūves piekrastes zvejniekiem var izmainīt raksturīgo ainavu, tomēr, tā kā tas ir atkarīgs no konkrētā arhitektoniskā risinājuma un tā, vai šī jaunbūve aizstāj vidi degradējošu objektu, vai ir pilnīgi jauns objekts vidē, vērtējums nevar būt viennozīmīgs. Iespējamā jaunu ražošanas būvju un objektu celtniecība neveicinās “Eiropa 2020” vienas no pamatiniciatīvām „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķi: *ierobežot jaunu zemes platību aizņemšanu ar būvēm un augsnes noseģšanu ar mākslīgiem segumiem.*

Tiešo īstermiņa un paliekošo ietekmju ziņā jaunu ražojošu objektu parādīšanās ir saistāma ar vides risku pastiprināšanos. Pašu saražotās produkcijas mazjaudas pirmapstrādes un fasēšanas iekārtu plašāka izmantošana, jo īpaši akcentējot pievienotās vērtības palielināšanu, kopumā uzskatāma par nozarē pastāvošo ražošanas shēmu decentralizāciju un daļēji palielina tās resursietilpību tehnoloģisko procesu specifikas dēļ mazās saimniecībās, var radīt papildus SEG emisijas, elektroenerģijas patēriņa pieaugumu un notekūdeņu apjoma palielināšanos, kas, savukārt, var tikt kompensēts ar slodzes uz vidi kritumu gatavās produkcijas

uzglabāšanas, pārvadāšanas, tirdzniecības un iespējamās utilizācijas laikā. Jaunu zvejas produktu pirmapstrādes un pārstrādes objektu ekspluatācija radīs lielāku notekūdeņu apjomu, tomēr ņemot vērā jaunākās iespējas ūdensapgādes un notekūdeņu apsaimniekošanas jautājumu risināšanā, nav sagaidāms, ka ietekme būs būtiski negatīva.

Jaunu zivju apstrādes un uzglabāšanas infrastruktūras objektu izveidošanas rezultātā, uzsākot zivju pārstrādi teritorijās, kur tas iepriekšēji netika veikts, kā papildus risks ir minams potenciālais smaku piesārņojums, kas vairāk vai mazāk raksturīgs zivju pārstrādei. Tomēr jāņem vērā, ka modernām pārstrādes iekārtām, kas tiek ieviestas mūsdienās, izpildot visas tehniskās prasības, tostarp sākotnējā vai pilnā ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātā izsniegtos tehniskos noteikumus, šāds nevēlamais blakusefekts ir mazāk raksturīgs nekā morāli un fiziski novecojušām, kas vēl tiek lietotas un kuru nomaiņai ar modernām arī paredzēts šis pasākums. Līdz ar to līdztekus modernas zivju pārstrādes radīšanai jaunās vietās, kas neizslēdz arī zināmu smaku piesārņojuma rašanos, kaut mērenu, normatīvu robežās, šis pasākums veicinās arī veco iekārtu modernizāciju, kas savukārt nozīmē smaku situācijās uzlabošanos. Līdz ar to smaku risks kā vērtējuma kritērijs ir neviennozīmīgs: tas ir iespējams negatīvs faktors šim pasākumam, bet vienlaikus arī iespējams pozitīvs faktors kā līdzšinējās nevēlamās situācijas uzlabojums.

6.1.8. Īpašā mērķa „Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Zvejas ostas, izkraušanas vietas, izsoles nami un patvēruma vietas”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- zvejas ostas vai izkraušanas vietu infrastruktūras uzlabošana, tostarp ieguldījumi atkritumu un jūras piesārņojuma savākšanas iekārtās.

Pasākuma ietekme uz vidi

ZRP 2020 aktivitāšu realizācijas rezultātā riskus videi ievērojami mazinās kravu pārkraušanas un uzglabāšanas apstākļu uzlabošana, kā arī iespējamā pietātņu modernizācija un paplašināšana. Šādā veidā tiks mazināts dažādu ārkārtas situāciju un avāriju, kas var novest pie apkārtējās vides, galvenokārt virszemes ūdeņu, piesārņošanas risks. Ņemot vērā, ka pasākums paredz arī ieguldījumus atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanā, kā arī piesārņojuma uz jūras savākšanas iekārtās, tiks mazināta piesārņojuma un bīstamo vielu nonākšana vidē, tostarp arī augsnē un pazemes ūdeņos.

Trešā aktivitāte koordinē zvejas aktivitātes. Līdz ar to tiek veikta racionālāka nozveja, kas sekmē saudzīgu zveju, kas savukārt veicina bioloģisko resursu līdzsvarotu izmantošanu.

Pasākuma realizācijas gaitā nenozīmīgi īslaicīgi un pārejoši riski galvenokārt ir saistīti ar paredzamajiem būvniecības un rekonstrukcijas darbiem. Iespējamā jaunu ražošanas būvju un objektu celtniecība neveicinās “Eiropa 2020” vienas no pamatiniciatīvām „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķi: *ierobežot jaunu zemes platību aizņemšanu ar būvēm un augsnes noseģšanu ar mākslīgiem segumiem.*

Kopumā pasākums „Zvejas ostas, izkraušanas vietas un patvēruma vietas” var nodrošināt tiešas un netiešas dažādu termiņu pozitīvas ietekmes uz vairākiem vides komponentiem.

6.1.9. Īpašā mērķa „Zvejas un akvakultūras produktu tirgus organizāciju uzlabošana” pasākums „Uzglabāšanas atbalsts”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- kompensācijas atzītām ražotāju organizācijām un ražotāju organizāciju apvienībām, kuras uzglabā zvejas produktus.

Pasākuma ietekme uz vidi

Vienīgās pozīcijas, kurās pasākums saskaras ar ietekmes uz vidi un dabu jautājumiem ir saistītas ar zvejas produktu pārvadājumu un to uzglabāšanas tehnoloģiju energoefektivitāti un resursietilpību. Pasākumam paredzamas ilgtermiņa netiešas nebūtiskas ietekmes. Ņemot vērā, ka novērtēt netiešo ietekmju ilgtermiņa nozīmīgumu nav iespējams nezinot konkrētas uzglabāšanas atbalstu saņemošās ražotāju organizācijas un to teritoriālo izplatību, ietekmes kopumā tiek vērtētas kā neitrālas vairumā pozīciju.

6.1.10. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai akvakultūrā” pasākums „Inovācijas”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- tehniskās inovācijas vai zināšanu attīstība akvakultūras jomā, kas jo īpaši samazina ietekmi uz vidi, veicina resursu ilgtspējīgāku izmantošanu, uzlabo dzīvnieku labturību, stimulē jaunu ilgtspējīgu ražošanas metožu attīstību;
- jaunu vai ievērojami uzlabotu produktu izstrāde vai ieviešana tirgū (jaunas akvakultūras sugas ar labu tirgus potenciālu, jaunus vai uzlabotus procesus, jaunas vai uzlabotas pārvaldības un organizācijas sistēmas);
- inovāciju, produktu un procesu tehniskās un ekonomiskās īstenošanas iespēju izpēti.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma realizācija galvenokārt saistāma ar jaunu tehnoloģiju piemērošanu un ieviešanu. Šādas jaunas tehnoloģijas vai ražošanas metodes samazinās piesārņojuma izplatības risku virszemes ūdenšobjektos un ļaus racionālāk izmantot pieejamos resursus. Var pieņemt, ka šo tehnoloģiju energoefektivitāte būs augstāka. Tas ļauj samazināt slodzi uz vidi ne tikai lokāli, arī reģionāli un globāli.

Pasākuma realizācijas gaitā nebūtiski riski galvenokārt ir saistīti ar iespējamajiem būvniecības un rekonstrukcijas darbiem akvakultūras uzņēmumos. Iespējamā jaunu ražošanas būvju un objektu celtniecība neveicinās “Eiropa 2020” vienas no pamatiniciatīvām „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķi: *ierobežot jaunu zemes platību aizņemšanu ar būvēm un augsnes noseģšanu ar mākslīgiem segumiem.*

Citi potenciālie vides riski ir saistāmi ar jaunu akvakultūras sugu ieviešanu, kuru iespējamā izplatība taču dabiskajās ūdenstīpēs saistāma ar vietējo sugu izplatības apdraudējumu un

dzīvotņu izžušanas apdraudējumu – īpaši piesardzīgi jāizturas pret jaunu zivju sugu introducēšanu dabiskās ūdenstilpēs.

Pasākums sasauca ar citām ZRP 2020 atbalstāmajām aktivitātēm akvakultūras nozarē. To sistēmiska realizācija var ievērojami uzlabot saistīto ūdeņu kvalitāti, tomēr ieviešot inovācijas ir jāņem vērā ar tām saistītie riski.

6.1.11. Īpašā mērķa „Akvakultūras uzņēmumu, jo īpaši MVU, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana, tostarp drošības un darba apstākļu uzlabošana” pasākums „Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- produktīvus ieguldījumus akvakultūrā;
- akvakultūras ražošanas un audzēto sugu dažādošanu;
- akvakultūras vienību modernizāciju, tostarp akvakultūrā iesaistīto strādnieku darba un drošības apstākļu uzlabošanu;
- uzlabojumus un modernizāciju saistībā ar dzīvnieku veselību un labturību, tostarp tāda aprīkojuma iegādi, kas paredzēts saimniecību aizsardzībai pret savvaļas plēsoņām;
- negatīvas ietekmes uz vidi samazināšanu vai pozitīvas ietekmes uz vidi veicināšanu un efektīvāku resursu izmantošanu;
- ieguldījumus akvakultūras produktu kvalitātes uzlabošanā;
- esošo akvakultūras dīķu vai lagūnu atjaunošanu, izvēcot sanesas, vai iespējamus pasākumus, lai novērstu sanesu nogulsnešanos;
- izmaksas saistībā ar slimību kontroli un izskaušanu akvakultūrā saskaņā ar nosacījumiem, kas izklāstīti Padomes Lēmumā 2009/470/EK par izdevumiem veterinārijas jomā, tostarp darbības izmaksas, kas vajadzīgas, lai izpildītu izskaušanas plānā paredzētos pienākumus;
- vispārējas un konkrētām sugām piemērotas labākās prakses vai rīcības kodeksu izstrādi attiecībā uz biodrošību vai dzīvnieku labturības vajadzībām akvakultūrā;
- pētījumus ar mērķi uzlabot veterināro zāļu pieejamību to lietošanai akvakultūrā un šādu zāļu atbilstošas lietošanas veicināšanu, pasūtot farmaceitiskus pētījumus un veicot informācijas izplatīšanu un apmaiņu.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākums sasauca ar citām ZRP 2020 atbalstāmajām aktivitātēm akvakultūras nozarē. Ja to realizācija notiks sistēmiski, saistīto virszemes ūdeņu kvalitāte var uzlaboties un riski (šajā un citās 6. nodaļas apakšnodaļās minētie) citās dabas vides pozīcijās var mazināties. Tomēr ir jāņem vērā, ka atsevišķu šajā ZRP 2020 pasākumā atbalstīto aktivitāšu realizācija var radīt jaunus vides riskus, kuri uzskaitīti augstāk, citu, ar akvakultūru saistītu pasākumu vides ietekmes apraktos.

Ņemot vērā vispārīgos un deklaratīvos aktivitāšu aprakstus nav iespējams precīzi novērtēt to iespējamo ilglaicīgo ietekmi uz vidi, tāpēc tiek pieņemts, ka biodrošības, labturības un kopējā

veselības stāvokļa uzlabošana akvakultūrā cita starpā dos pozitīvu pienesumu vides un dabas aizsardzības kontekstā, jo var samazināt slimību izplatības risku dabiskajās ūdenstilpēs. Tomēr ir jāņem vērā, ka veterināro zāļu lietošanai akvakultūrā var būt arī nevēlamas nelabvēlīgas sekas saistītajās dabiskajās ekosistēmās. Pasākuma ietekmē uz vidi izsekojamas gan pozitīvas tiešās ilgtermiņa komponentes, gan iespējamu negatīvu dažādu termiņu seku riski, kopējā ietekme viennozīmīgi nav novērtējama. Jāmin arī tas, ka atsevišķi iespējamie riski ir ļoti nopietni taču arī ļoti mazvarbūtīgi (var realizēties tikai avāriju vai citu ārkārtas situāciju laikā), piemēram, par tādu var uzskatīt veterināro medikamentu nonākšanu ūdens vidē ārpus akvakultūras uzņēmuma.

Aktivitāte, kas paredz esošo akvakultūras dīķu attīrīšanu arī ietver vairākus vides riskus (biogēnā piesārņojuma nonākšana dabīgajos virszemes ūdensobjektos, ar smagās būvtechnikas izmantošanu saistīti riski, CO₂ emisijas uc.), tomēr konkrētais ieyekmes apjoms ir ļoti lielā mērā atkarīgs no konkrētu darbību veikšanas specifikas un citām detaļām, tāpēc ietekmju novērtējums ir apgrūtināts.

6.1.12. Īpašā mērķa „Sniegt atbalstu tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai” pasākums „Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- akvakultūras saimniecībām paredzētu pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumu izveidē;
- tehniska, zinātniska, juridiska vai ekonomiska rakstura konsultāciju pakalpojumu sniegšanai akvakultūras saimniecībām (akvakultūras pārvaldības vajadzībām, lai panāktu atbilstību Savienības un valsts tiesību aktiem par vides aizsardzību, kā arī jūras telpiskās plānošanas prasībām; ietekmes uz vidi novērtējumu, kas minēts Direktīvā 2001/42 un Direktīvā 92/43; akvakultūras pārvaldības vajadzībām, lai panāktu atbilstību valsts un Savienības tiesību aktiem par ūdensdzīvnieku veselību un labturību un sabiedrības veselību; veselības un nekaitīguma standartiem, kas pamatojas uz Savienības un valsts tiesību aktiem; tirdzniecības un uzņēmējdarbības stratēģijām).

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma aktivitātēm nav paredzama tieša ietekme uz vidi. Ietekme varētu būt sekundāra – saistībā ar iegūto zināšanu pielietojumu un jauno iespēju izmantošanu, tomēr, tā kā sagaidāmo ietekmju kompleksi varētu būt ļoti sarežģīti daudzpakāpju pozitīvu un negatīvu seku konglomerāti (atkarībā no darbības jomas un veida, kādā zināšanas tiek pielietotas), tad var pieņemt, ka ilgtermiņa ietekme būs neitrāla. Īpaši izšķirama iespējama pozitīva ietekme, kas realizēsies ja aktivitātāšu rezultātā tiks minimizētas nelietderīgas investīcijas un nevajadzīgas produkcijas ražošana (resursu izšķērdēšana). Konsultācijas ūdensdzīvnieku veselības, labturības un sabiedrības veselības jautājumos var radīt pamatu tam, ka netiešā veidā sagaidāmās pozitīvās ietekmes būs ievērojamas. Konsultāciju un apmācību pieejamība veicinās gan nozares vērtības pieaugumu, gan iesaistīto cilvēku izpratni par bioloģiskās daudzveidības un citu vides komponentu nozīmi akvakultūras nozares sekmīgā attīstībā.

6.1.13. Īpašā mērķa „Integrētās jūrlietu politikas izstrāde un īstenošana” pasākums „Veicināt jūras vides, jo īpaši tās bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo jūras teritoriju, piemēram, NATURA 2000 teritoriju, aizsardzību neskarot regulas 37. pantu, un jūras un piekrastes resursu ilgtspējīgu izmantošanu un dotu iespēju precīzāk noteikt to cilvēka darbību ilgtspējības robežas, kas ietekmē jūras vidi, jo īpaši saistībā ar Direktīvu 2008/56/EK

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākumu programmas saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu (Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2008/56/EK), izstrāde un īstenošana sekmēs jūras vides saglabāšanu, novērsīs tās stāvokļa pasliktināšanos.

Uzlabojami sagaidāmi tādās pozīcijās kā:

- jūras ekosistēmas veidojošās struktūras, funkcijas un tajās notiekošie procesi kopā ar saistītajiem fiziogrāfiskajiem, ģeogrāfiskajiem, ģeoloģiskajiem un klimatiskajiem faktoriem, kas ļauj šīm ekosistēmām pilnībā darboties un saglabāt stabilitāti pēc cilvēku radītām vides pārmaiņām;
- jūras sugu un dzīvotņu aizsargātība, cilvēku radītās bioloģiskās daudzveidības samazināšanās novēršana, panākot dažādu bioloģisko komponentu darbību līdzsvarā;
- ekosistēmu hidromorfoloģisko, fizikālo un ķīmisko īpašību tuvošanās labas vides stāvokļa novērtējumam;
- vielu vai enerģijas, tostarp trokšņa, antropogēnas ieplūdes jūras vidē pārveidošana un samazināšana līdz līmenim, kad tas neizraisa piesārņojuma sekas.

6.1.14. Īpašā mērķa „Zvejas un akvakultūras produktu tirgus organizāciju uzlabošana” pasākumi „Tirdzniecības pasākumi” un „Ražošanas un tirdzniecības plāni”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstīti zvejas un akvakultūras produktu tirdzniecības pasākumi, kuru mērķis ir:

- izveidot ražotāju organizācijas, ražotāju organizāciju apvienības vai starpnozaru organizācijas;
- uzlabot apstākļus, lai laistu tirgū:
 - i) pārmērīgi sastopamas vai nepietiekami izmantotas sugas,
 - ii) nevēlamas nozvejas, kas izkrautas saskaņā ar [Regulas par kopējo zivsaimniecības politiku] 15. pantu un [Regulas (ES) Nr. par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju] 8. panta 2. punkta b) apakšpunktu,
 - iii) zvejas un akvakultūras produktus, kas iegūti, izmantojot metodes ar mazu ietekmi uz vidi, vai bioloģiskās akvakultūras produktus, kā definēts Padomes Regulā (EK) Nr. 834/2007 par bioloģisko ražošanu;
- uzlabot kvalitāti un pievienoto vērtību, veicinot:
 - i) konkrēta produkta reģistrācijas pieteikuma iesniegšanu saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 510/2006 (2006. gada 20. marts) par lauksaimniecības

produktu un pārtikas produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību,

- ii) sertificēšanu un veicināšanu, tostarp ilgtspējīgas zvejas un akvakultūras produktu un videi nekaitīgu apstrādes metožu sertificēšanu un veicināšanu,
 - veicināt ražošanas un tirgu pārredzamību un veikt tirgus izpēti;
 - veicināt zvejas vai akvakultūras produktu izsekojamību;
 - izstrādāt MVU paredzētus standartlīgumus, kuri ir saderīgi ar Savienības tiesību aktiem;
 - rīkot zvejas un akvakultūras produktu reģionālas, valsts vai transnacionālas reklāmas kampaņas un citas komunikāciju kampaņas, lai uzlabotu sabiedrības informētību par zvejas un akvakultūras nozari.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma realizācija virzoties uz noteiktajiem mērķiem un vajadzībām, kā arī to sasniegšana radīs netiešu pozitīvu dažāda termiņa ietekmi uz vidi. Sagaidāmās vidēja un ilga termiņa netiešas dažāda būtiskuma pakāpes ietekmes, kuru nozīmīgums grūti paredzams.

Koordinācijas uzlabošana zivsaimniecības nozarē var radīt pamatu racionālākai dažādu resursu izmantošanai.

Pasākuma otrās aktivitātes realizācijas rezultātā var tikt radīts būtisks pozitīvs piensums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, tostarp zivju resursu līdzsvarotā izmantošanā.

Veicinot ilgtspējīgu zvejas un akvakultūras produktu un metožu ieviešanu tikt radīts būtisks pozitīvs piensums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, tostarp zivju resursu līdzsvarotā izmantošanā, kā arī citu vides komponentu saglabāšanā un risku mazināšanā.

6.1.15. Īpašā mērķa „Ieguldījumu apstrādes un tirdzniecības nozarē sekmēšana” pasākums „Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstīti tādi ieguldījumi zvejas un akvakultūras produktu apstrādē:

- kas veicina enerģijas taupīšanu vai mazina ietekmi uz vidi, arī ieguldījumus atkritumu pārstrādē;
- kas paredzēti pārmērīgi sastopamu vai nepietiekami izmantotu sugu apstrādei;
- kas paredzēti galvenajās apstrādes darbībās radušos blakusproduktu apstrādei;
- kas paredzēti bioloģiskās akvakultūras produktu apstrādei;
- kuru rezultātā rodas jauni vai uzlaboti produkti, jauni vai uzlaboti procesi vai jaunas vai uzlabotas pārvaldības un organizācijas sistēmas.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma realizācija virzoties uz noteiktajiem mērķiem un vajadzībām, kā arī to sasniegšana ietekmēs vidi dažādos līmeņos un termiņos. Vairākās pozīcijās ietekmes būs netiešas, sekundāras un terciāras, kā arī izteikti atkarīgas gan no pasākumu konkrētu pasākumu

realizācijas detaļām, gan citu saistīto pasākumu rezultativitātes. Rezultātā ietekmju būtiskuma pakāpes ir grūti paredzamas.

Ņemot vērā vispārīgos un deklaratīvos aktivitāšu aprakstus nav iespējams precīzi novērtēt to iespējamo ilglaicīgo ietekmi uz vidi, tomēr ņemot vērā, ka aktivitātes ir tieši vērstas uz resursu efektīvu izmantošanu, ilgtspēju un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tiek pieņemts, ka kopējā ietekme vairumā pozīciju vērtējama kā pozitīva.

Visu pasākuma aktivitāšu realizācijas rezultātā var tikt radīts būtisks pozitīvs pienesums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, tostarp zivju resursu līdzsvarotā izmantošanā, kā arī atkritumu apjoma mazināšanā, CO₂ emisiju mazināšanā un pieejamo resursu lietderīgākā izmantošanā. Papildus minētajam pozitīva kumulatīva ietekme uz vidi sagaidāma tādās pozīcijās kā virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzība un klimata pārmaiņu radīto seku mazināšana. Pretēji šim, pasākuma ietvaros ir sagaidāma jaunu būvju un citu objektu celtniecība vai ierīkošana, iekārtu uzstādīšana un kopējā apstrādes un ražošanas apjoma palielināšanās, kas nelabvēlīgi ietekmēs gan CO₂ emisiju apjomu, gan gaisa kvalitāti, gan ainavas kvalitāti. Jāmin arī ar jaunu tehnoloģiju un metožu ieviešanu saistītais avāriju risks.

Pasākums daļēji sasaucas ar citiem ZRP 2020 pasākumiem zvejniecības un akvakultūras modernizācijas veicināšanas jomā.

6.1.16. Īpašā mērķa „Zinātniskas informācijas uzlabošana un sniegšana, datu vākšana un pārvaldība ” pasākums „Datu vākšana”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- datu vākšana, pārvaldība un izmantošana zinātniskās analīzes un KZP īstenošanas vajadzībām;
- valsts un starptautiskas daudzgadu paraugu ņemšanas programmas;
- komerciālas zvejas un atpūtas zvejas uzraudzība jūrā, tostarp uzraudzība attiecībā uz jūras organismu, piemēram, jūras zīdītāju un putnu, piezveju;
- pētnieciskas uzskaites jūrā;
- dalībvalstu pārstāvju dalība reģionālās koordinācijas sanāksmēs, kas minētas [Regulas par kopējo zivsaimniecības politiku] 37. panta 4. punktā, sanāksmēs, ko rīko reģionālas zvejniecības pārvaldības organizācijas, kurās ES ir līgumslēdzēja puse vai novērotāja, vai sanāksmēs, ko rīko starptautiskas struktūras, kas ir atbildīgas par zinātnisko ieteikumu sniegšanu;
- datu vākšanas un datu pārvaldības sistēmu uzlabošana un tādu eksperimentālu pētījumu veikšana, kuru mērķis ir uzlabot esošās datu vākšanas un datu pārvaldības sistēmas.

Pasākuma ietekme uz vidi

Pasākuma realizācija virzoties uz noteikto mērķi un vajadzībām, kā arī to sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi, jo tas nav saistīts ar resursu izmantošanu un piesārņojuma radīšanu.

Neticēšās pozitīvās ilgtermiņa ietekmes ir saistāmas ar aktivitāšu realizācijas gaitā iegūtās informācijas izmantošanu, padarot nozari resursefektīvāku un, cita starpā, atbilstīgāku vides un dabas aizsardzības prasībām.

Cita starpā jāatzīmē, ka uzlabota, pilnveidota datu vākšanas sistēma, kam būs arī informatīva un reprezentatīva funkcija, uzlabotu valsts tēlu Eiropas kontekstā.

6.1.17. Īpašā mērķa „Atbalsta sniegšana uzraudzībai, kontrolei un noteikumu izpildei, iestāžu spēju palielināšanai un efektīvai valsts pārvaldei, nepalielinot administratīvo slogu” pasākums „Kontrole un noteikumu izpilde”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- tehnoloģijas, ieskaitot aparatūru un programmatūru, kuģu noteikšanas sistēmu (VDS), CCTV sistēmu un IT tīklu iegāde un/vai izstrāde ar zivsaimniecību saistīto datu apkopošanai, administrēšanai, validēšanai, analizēšanai, riska pārvaldībai, norādīšanai (ar kontroli saistītas tīmekļa vietnes) un apmaiņai un paraugu vākšanas metožu izstrādei, kā arī to savienošana ar starpnozaru datu apmaiņas sistēmām;
- to komponentu, tostarp aparatūras un programmatūras, izstrāde, iegāde un uzstādīšana, kas vajadzīgi, lai zvejā un zivsaimniecības produktu tirdzniecībā iesaistītie dalībnieki varētu nosūtīt datus attiecīgajām dalībvalsts un ES iestādēm; tas ietver arī komponentus, kas vajadzīgi elektroniskās reģistrācijas un ziņošanas sistēmām (ERS), kuģu satelītnovērošanas sistēmām (VMS) un automātiskās identifikācijas sistēmām (AIS), ko izmanto kontroles vajadzībām;
- to komponentu, tostarp aparatūras un programmatūras, izstrāde, iegāde un uzstādīšana, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu zvejas un akvakultūras produktu izsekojamību;
- tādu programmu īstenošana, kuru mērķis ir datu apmaiņa un analīze dalībvalstu starpā;
- patruļas kuģu, lidmašīnu un helikopteru modernizācija un iegāde, ar noteikumu, ka tos izmanto zivsaimniecības kontrolei vismaz 60 % no aprīkojuma ekspluatācijas kopējā laika, ko aprēķina, ņemot par pamatu kārtējo gadu;
- citu kontroles līdzekļu, tostarp dzinēja jaudas mērīšanas ierīču un svēršanas iekārtu, iegāde;
- ar zivsaimniecības kontroli saistītu novatorisku kontroles sistēmu izstrāde un izmēģinājuma projektu īstenošana, tostarp zivju DNS analīze vai ar kontroli saistītu tīmekļa vietņu izveide;
- ar zvejas darbību uzraudzību, kontroli un pārraudzību atbildīgā personāla mācību un apmaiņas programmas, arī starp dalībvalstīm;
- izmaksu un ieguvumu analīze, kā arī novērtējums par kompetento iestāžu veiktajām revīzijām un izdevumiem, kas saistīti ar uzraudzību, kontroli un pārraudzību;
- iniciatīvas, ieskaitot semināru rīkošanu un plašsaziņas līdzekļu izmantošanu, kuru mērķis ir uzlabot zvejnieku un citu ieinteresēto personu, piemēram, inspektoru, prokuroru un tiesnešu, un plašas sabiedrības izpratni par nepieciešamību apkarot nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju un par KZP noteikumu izpildi;
- darbības izmaksas, kas radušās, veicot pastiprinātu kontroli krājumiem, kuriem piemēro īpašas kontroles un inspekcijas programmas.

Pasākums daļēji sasauca ar citu ZRP 2020 pasākumu "Datu vākšana".

Pasākuma realizācija (izņemot piekto aktivitāti) virzoties uz noteikto mērķi un vajadzībām, kā arī to sasniegšana neradīs tiešu ietekmi uz vidi, jo nav saistīta ar resursu izmantošanu un piesārņojuma radīšanu.

Pasākuma piektajā aktivitātē paredzēts atbalsts kontroli veicošu patruļkuģu, lidmašīnu vai citu transportlīdzekļu iegādei, kas nozīmē ar transportlīdzekļu ekspluatāciju saistītos avāriju riskus un CO₂ emisijas. Tomēr ir jāņem vērā, ka paredzamais sasniedzamais efekts (zvejas kontroles kvalitātes uzlabošanās) nepārprotami atsver šādi radīto papildus slodzi videi.

Var apgalvot, ka kontroles kvalitātes uzlabošana un visu iesaistīto personu „vides apziņas” līmeņa celšana, radīs būtisku ilgtermiņa pozitīvu pienesumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, un nozares sekmīgas attīstības veicināšanā.

6.1.18. Īpašā mērķa „Ekonomiskās izaugsmes, sociālās iekļaušanas un darba vietu radīšanas veicināšana un sniedzot atbalstu darbaspēka mobilitātei piekrastes un iekšzemes kopienās, kas atkarīgas no zvejas un akvakultūras, tostarp zivsaimniecības nozares darbību dažādošana, un līdztekus zivsaimniecības darbībām pievēršoties citām jūras ekonomikas nozarēm” pasākumi „Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana” un „Sadarbības pasākumi”

Saskaņā ar EK EJZF regulu Nr. 508/2014 šajā pasākumā var tikt atbalstītas sekojošas aktivitātes:

- pievienotās vērtības veidošana, darba vietu radīšana un inovācijas veicināšana visos zvejas un akvakultūras produktu piegādes ķēdes posmos;
- dažādošanas atbalstīšana komerciālās zvejas jomā un ārpus tās, mūžizglītības un darba vietu radīšanas veicināšana zivsaimniecības reģionos;
- zivsaimniecības reģionu vides resursu vairošana un izmantošana, arī klimata pārmaiņu seku mazināšanas darbības;
- sociālās labklājības un kultūras mantojuma, tostarp zvejas, akvakultūras un jūras kultūras mantojuma, veicināšana zivsaimniecības reģionos;
- zivsaimniecības kopienu nozīmes stiprināšana vietējā attīstībā un vietējo zivsaimniecības resursu un jūrlietu darbību pārvaldība;
- mūžizglītība, ekonomiskas, tehniskas, normatīvas vai zinātniskas informācijas un novatoriskas prakses izplatīšana un jaunu profesionālo prasmju apguve jo īpaši saistībā ar jūras ekosistēmas ilgtspējīgu pārvaldību, drošību, darbībām jūrlietu jomā, inovācijām un uzņēmējdarbību;
- tīklu veidošana un pieredzes un labākās prakses piemēru apmaiņa starp ieinteresētajām personām, arī organizācijām, kas veicina sieviešu un vīriešu iespēju vienlīdzību;
- sociālā dialoga veicināšana valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, iesaistot zvejniekus un citas attiecīgas ieinteresētās personas;
- uzņēmējdarbības uzsākšana citās jomās, kas nav komerciālā zveja, piemēram, ar vidi saistīti pakalpojumi, izglītošanas pasākumi un tūrisms;
- mazapjoma piekrastes zvejas kuģu modernizācija, lai tos nodotu izmantošanai citās jomās, kas nav komerciālā zveja;

- pārkvalificēšanās pasākumi uzņēmējdarbības uzsākšanai atbilstīgi pirmajam apakšpunktam.

Pasākuma ietekme uz vidi

Šis ir jaukts, tostarp daļēji sociāli-ekonomisks pasākums. Vairākas atbalstāmās aktivitātes atstāj netiešu un galvenokārt pozitīvu ietekmi uz apkārtējo vidi.

Paredzams, ka īstenojot šo pasākumu, varētu tikt uzlabota saimniecisko aktivitāšu kapacitāte atsevišķās pašvaldībās, īpatsvaru pārceļot uz citām, modernākām un resursdraudzīgākām zivsaimniecības un akvakultūras jomām.

Mazo piekrastes zvejnieku saimniecību nespēja nodrošināt konkurētspējīgu uz tirgu orientētu ražošanas attīstību veicina potenciālo piekrastes uzņēmēju vēlmi pārtraukt darbu ne tikai zvejniecības nozarē bet nozarē kopumā, kas var radīt piekrastes teritoriju un apdzīvotu vietu apdzīvotības samazināšanos līdz kritiski zēmam līmenim, rada daudzveidīgus vides riskus, kas saistīti ar degradētu teritoriju un neapsaimniekotu objektu skaita pieaugumu. Tas nozīmē, ka ZRP 2020 pasākumā plānotās aktivitātes netiešā veidā var radīt ļoti būtisku ilgtermiņa kumulatīvu piensumu Latvijas vides un dabas kvalitātes saglabāšanā un potenciālo vides problēmu novēršanā.

Veicinot vietējo resursu prasmīgu izmantošanu dažādās saimnieciskajās aktivitātēs, tostarp teritorijās, kurās līdzšinēji tā dažādu iemeslu dēļ ir bijusi apgrūtināta, tiks panākta šo teritoriju un tajās esošo objektu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanās, kā rezultātā pozitīvi tiks ietekmētas ainavas un, iespējams, arī kultūrvēsturiskais mantojums. Iespējams tiks radīts pamats iepriekšēji degradētu vai neapsaimniekotu teritoriju un objektu sanācijai, mazinot vēsturiskā piesārņojuma apjomu tajās un līdz ar to arī mazinot saistītos vides riskus – augsnes, kā arī virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojumu.

Nodrošinot sadarbības un izglītības iespējas var rast pamatu vietējo resursu prasmīgākai izmantošanai dažādās saimnieciskajās aktivitātēs, tostarp teritorijās, kurās ir pastāvīgi dažādi apgrūtinājumi, tiks panākta šo teritoriju un tajās esošo objektu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošanās, kā rezultātā pozitīvi tiks ietekmētas ainavas un, iespējams, arī kultūrvēsturiskais mantojums.

Tiešās pasākuma ietekmes ir uzskatāmas par maznozīmīgām. Neskatoties uz to ir jāņem vērā, ka ar komerciālo zveju nesaistītu uzņēmējdarbības nišu apgūšanas iespējas piekrastes teritoriālās ārpus lielajām pilsētām galvenokārt ir pārstāvētas ar tūrisma un rekreācijas, transporta, sabiedriskās ēdināšanas un mazumtirdzniecības jomām. Var uzskatīt, ka šo pakalpojumu jomu attīstīšana nevar radīt vērā ņemamus vides riskus jo nav saistīta ar vērienīgu būvniecību, pārvadājumiem un energoietilpīgām tehnoloģijām. Tomēr lielāka aktivitāte pakalpojumu sniegšanā piesaistīs lielāku apmeklētāju skaitu saistītajās teritorijās, kas neatbilstošas vai nepietiekami ietilpīgas infrastruktūras gadījumā var radīt problēmas atkritumu apsaimniekošanā, ūdensapgādē un notekūdeņu apsaimniekošanā. Cita starpā, tūrisma jomas attīstīšana iepriekšēji mazapmeklētās dabas teritorijās dēļ papildus apmeklētāju slodzes rada draudus bioloģiskai daudzveidībai, ainavas kvalitātei un izņēmuma gadījumos var provocēt ģeoloģisko risku rašanos, piemēram, kāpu deflāciju piekrastē, kā arī jūras krasta erozijas pastiprināšanos. Jaunu ar komerczveju nesaistītu uzņēmumu radīšana varētu radīt papildus gaisa piesārņojumu gan saistībā ar pašu ražošanu, gan transporta plūsmām, kas saistītas ar preču, darbaspēka, izejvielu un apmeklētāju pārvadājumiem.

Var pieņemt, ka aktivitāšu rezultātā samazinoties komerciālajā zvejā iesaistīto uzņēmēju un zvejas kuģu skaitam atsevišķās pozīcijās samazināsies arī nozvejas apjoms, tostarp, nelegālā nozvejas, kas varētu pozitīvi ietekmēt zivju resursus.

Sagaidāms, ka aprīkojuma un kuģu agregātu nomaīņa pasākuma otrās aktivitātes ietvaros līdztekus degvielas ekonomijai samazinās arī SEG un GOS izmešu daudzumu atmosfērā, kā arī samazinās riskus, kas saistīti ar degvielu un smēreļļu noplūdēm gan avārijas situācijās, gan ikdienā ekspluatējot novecojušas iekārtas.

Līdzekļu piesaiste kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem un teritorijām tos sakārtojot un padarot par atbilstošu pakalpojumu sniegšanas vietu, veiksmīgu un piemērotu rīcību gadījumā, var sniegt ļoti nozīmīgu pienesumu atbilstošo objektu un teritoriju saglabāšanā, popularizēšanā un to vērtības celšanā.

Iespējamā jaunu ar uzņēmējdarbību saistītu būvju un objektu celtniecība neveicinās “Eiropa 2020” vienas no pamatiniciatīvām „Resursu ziņā efektīva Eiropa” mērķi: *ierobežot jaunu zemes platību aizņemšanu ar būvēm un augsnes noseģšanu ar mākslīgiem segumiem.*

Ņemot vērā, ka precīzi novērtēt netiešo ilgtermiņa ietekmju nozīmīgumu nav iespējams nezinot konkrētus jauno uzņēmumu profilus un teritoriālo izplatību, ietekmes kopumā tiek vērtētas kā neitrālas vairumā vides pozīciju.

6.1.19. Iespējamās pārrobežu ietekmes

Realizējot ZRP 2020 un sasniedzot tajā definētos mērķus nav sagaidāma izteikta negatīva ietekme uz vidi, kas varētu sasniegt pārrobežu izplatības līmeni. Ilgtermiņā, sekmīgas mērķu sasniegšanas gadījumā ir sagaidām vērā ņemama pozitīva ietekme daudzos vides komponentos, kas realizēsies ne tikai lokāli, bet ietekmēs visu Baltijas jūras sateces baseina teritoriju. Pieņemot klimata maiņas antropogēnās ģenēzes teoriju par vismaz daļēji patiesu, var uzskatīt, ka ZRP 2020 atbalstītās, cita starpā SEG emisiju mazinošās aktivitātes, atstās globāla mēroga pozitīvu ietekmi uz minēto vides komponenti. Latvija piedalās globālo klimata pārmaiņu samazināšanas procesā un līdz ar daudzām citām pasaules valstīm 1992.gadā ANO konferencē par vidi un attīstību (Riodežaneiro) parakstīja ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām. Ņemot vērā pasākumus, kas vērsti uz iekārtu modernizāciju, saimniekošanas dažādošanu vēsturiskās zivsaimniecības teritorijās, vietējo mikrouzņēmumu, kas veiktu zivsaimniecības produkcijas pirmapstrādi un fasēšanu veicināšanu, var uzskatīt, ka ieguldījums CO₂, CH₄ un NO_x emisiju mazināšanā, būs vērā ņemams.

Ņemot vērā to, ka ZRP 2020 paredz tiešu atbalstu vides kvalitātes uzlabošanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumiem, kuru izmantošana var uzlabot iekšējo ūdeņu un Baltijas jūras ūdeņu kvalitāti, var pieņemt, ka sagaidāmā pārrobežu ietekme arī citās pozīcijās kopumā būs pozitīva.

Latvija ir pieskaitāma pie Baltijas jūras baseina valstīm, jo visa valsts teritorija ietilpst Baltijas jūras sateces baseinā, tādēļ ar ZRP 2020 īstenošanu saistītā iespējamā pārrobežu ietekme lielākoties attiecināma uz virszemes ūdeņu kvalitātes izmaiņām, kas attiecīgi var radīt piesārņojuma izplatības risku Baltijas jūrā. Esošie akvakultūras un zvejniecības uzņēmumi ūdeni saņem no upēm, pazemes ūdeņiem un pastarpināti no Baltijas jūras sateces baseinā izkritušajiem nokrišņiem. Ūdens bilance Latvijas teritorijā visās pozīcijās ir ar ievērojamu pārsvaru pozitīva. Zivsaimniecības uzņēmumu izlietotais ūdens pa upēm nonāk Rīgas līcī vai atklātā Baltijas jūrā Latvijas piekrastē. Tomēr, ņemot vērā, ka Baltijas jūrai arī ir raksturīga pozitīva ūdens bilance un tajā pastāv valdošo vēju noteiktas efemēras vāji izteiktas lokālas straumes, nav izslēdzama iespēja, ka piesārņojums no Latvijas zivsaimniecības uzņēmumiem nonāk citu reģiona valstu teritorijā.

Var apgalvot, ka akvakultūrā izmantojamais ūdens lielā mērā ar upju starpniecību tiek saņemts no ārvalstu teritorijām, tātad šo ūdeņu kvalitāti tikai daļēji nosaka situācija Latvijā.

Atzīstot, ka pastāv piesārņojuma izplatības risks pazemes ūdeņos, var tomēr apgalvot, ka tā iespējama apjoms un bīstamības pakāpe nevar sasniegt pārrobežu ietekmes līmeni, jo piesārņojuma izplatība gruntsūdenī parasti ir ļoti lokāla, savukārt dziļākajos pazemes ūdeņu nesējhorizontos filtrācijas laiki ir ļoti ievērojami un piesārņojuma pārrobežu izplatība ir ļoti mazvarbūtīga.

Plānošanas dokumentā nav paredzēts atbalsts tādas saimnieciskās darbības un/vai tehnoloģisko procesu izmantošanai, kuru rezultātā veidotos pārrobežu līmeņa gaisa, skaņas, vai gaismas piesārņojums.

6.2. Kopējā pasākumu ietekme vidi

Nemot vērā specifiku, kas raksturīga šāda līmeņa plānošanas dokumentam, atbalstāmo pasākumu apraksti ir ļoti vispārīgi, tāpēc aplūkotā ietekme uz vidi balstās uz vispārzināmiem faktiem par iespējamiem nozares attīstības virzieniem un atbalstāmo aktivitāšu detaļām.

Ietekmju būtiskuma gradācijā izmantotās vērtības no „+3” līdz „-3” ir jāsaprot kā kvalitatīvs novērtējums, jo kvantitatīvas analīzes veikšana plašajai dažādo faktoru kopai nav iespējama. Lai veiktu ZRP 2020 kā sistēmas sagaidāmās ietekmes uz vidi novērtējumu, pasākumu līmenī izdarītie novērtējumi tiek vienkārši (bez svara koeficientiem) summēti vienas ietekmes uz vidi pozīcijas ietvaros. Atšķirīgu faktoru (ietekmju veidu) vērtējumi nav objektīvi savstarpēji salīdzināmi, tāpēc to mehāniskai summēšanai nav pamata. Jāņem vērā, ka līdz šim nav izstrādāta metodiskā bāze, kas ļautu klasificēt ietekmes uz vidi novērtējumā izmantotos kritērijus pēc to būtiskuma pakāpes. Tā piemēram, nav iespējams vienās vērtību kategorijās salīdzināt ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, kam piemīt gan ar lietošanu nesaistīta funkcionāla vērtība, gan, netieša daudzveidīga lietošanas vērtība, ar ietekmi uz ainavu kvalitāti, kam piemīt bieži visai diskutabla un grūti definējama estētiska vērtība, kas faktiski uzskatāma par psihosociālu konstrukciju.

Arī pasākumu griezumā svara koeficientu sistēmai (savstarpējai kvantitatīvai salīdzināšanai) nav pamata, jo daļa no aktivitātēm ir saistīta ar noteiktu cilvēku kontingentu, citas ar noteiktām platībām, vēl citas ar ekonomiskām aktivitātēm (investīciju apjomu) un tādējādi ir savstarpēji nesalīdzināmas. Ietekmju salīdzinājuma kvantificēšanai būtu iespējams izmantot to līdzekļu apjoma salīdzinājumu, kas plānots atbilstošajam pasākumam, tomēr šis variants būtu pielietojams tikai ar pieņēmumu, ka ieguldīto resursu atdeve visos pasākumos ir vienāda, kas, savukārt, ir mazticams.

Par pamatu ietekmju vērsuma un būtiskuma novērtējumā ir izmantota ekspertu veikta analīze un slēdzieni, kuri, savukārt, balstās praksē un publicētās analogijās apstiprinātos secinājumos par analizēto dabas un saimniecisko sistēmu mijiedarbības likumsakarībām. Informācija par esošo vides stāvokli un iepriekšēji aktuālajiem trendiem tā izmaiņās ir atspoguļota nodaļā 5.

Atsevišķi reģistrējot pozitīvo un negatīvo ietekmju summas, redzam, ka visās ietekmju pozīcijās ZRP 2020 pasākumu sagaidāmā ietekme ir pozitīva. Vislielākā dažādu ietekmju summa attiecas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Tas ir izskaidrojams ar to, ka zvejniecība un akvakultūra ir nozare, kas ļoti plaši saskaras un mijiedarbojas ar dabas sistēmām, tās jūtami ietekmējot. Tomēr ZRP 2020 paredzētie pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir pietiekami spēcīgi kompensējoši un neizraisa bažas par nopietniem riskiem lielāku sistēmu līmenī. Kopumā var uzskatīt, ka pārliecinoši nav konstatētas tādas negatīvas ietekmes, kas liegtu īstenot ZRP 2020 paredzētos pasākumus.

Atsevišķas negatīvās ietekmes būtiskāk var izpausties lokālā līmenī, tāpēc, realizējot noteiktus atbalstāmos pasākumus un aktivitātes, ir nepieciešams veikt plānoto darbību potenciālās ietekmes novērtējumu atbilstoši prasībām, kādas nosaka LR tiesību akti saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu. Šo prasību pareiza piemērošana nodrošina pret būtisku nelabvēlīgu ietekmju rašanos:

6. tabula. ZRP 2020 pasākumu ietekme uz vidi

	Vides ietekmes/konteksta rādītāju joma					
	Bioloģiskā daudzveidība	Ģeoloģiskie riski un augsnes kvalitāte	Virszemes (arī jūras) un pazemes ūdeņu kvalitāte	Gaisa kvalitāte	Klimata pārmaiņas	Ainavu kvalitāte un kultūrvēsturiskais mantojums
Pasākumi:	Ietekmes nozīmīgums					
1. Atbalsts saglabāšanas pasākumu izstrādei un īstenošanai	+3	0	+1	0	0	0
2. Zvejas ietekmes uz jūras vidi ierobežošana un zvejas pielāgošana sugu aizsardzībai	+3	0	+3	0	0	0
3. Galīga zvejas darbību pārtraukšana	+3	0	+1	+2	+3	+1
4. Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumus	+3/-2	+1	+2/-1	-1	-2	+1
5. Inovācijas	+2/-2	+1	+1	+1	+1	+1
6. Akvakultūras saimniecībām paredzēti pārvaldības, aizvietošanas un konsultāciju pakalpojumi	+2	0	+1	0	+1	+1
7. Veselība un drošība	+1	0	+1	0	0	0
8. Pievienotā vērtība un produktu kvalitāte	+2/-2	0	+1/-1	+1/-1	0	0
9. Zvejas ostas, izkraušanas vietas, izsoles nami un patvēruma vietas	+2/-1	+1/-2	+2	+1	+1	+1/-1
10. Uzglabāšanas atbalsts	0	0	0	0	+1/-1	0
11. Inovācijas akvakultūrā	+2/-2	0	+1/-1	+2	+1	0
12. Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā	+2/-3	-1	+1/-2	-1	-2	+1/-1
13. Veicināt jūras vides, jo īpaši tās bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo jūras teritoriju, piemēram, Natura 2000 teritoriju, aizsardzību neskarot regulas 37. pantu, un jūras un piekrastes resursu ilgtspējīgu izmantošanu un dotu iespēju precīzāk noteikt to cilvēka darbību ilgtspējības robežas, kas ietekmē jūras vidi, jo īpaši saistībā ar Direktīvu 2008/56/EK	+3	+1	+3	+2	+1	+2
14. Tirdzniecības pasākumi un Ražošanas un tirdzniecības plāni	+1	0	0	0	0	+1/-1
15. Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde	+1/-1	-1	+1/-2	+1	+1/-1	-1
16. Datu vākšana	+1	0	+1	0	0	0
17. Kontrole un noteikumu izpilde	+2	0	+1	+1/-1	+1	0
18. Vietējās sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana un Sadarbības pasākumi	+1/-1	+1	+1	+1	+1	+1
19. Kopā:	+34/-14	+5/-4	+22/-7	+12/-4	+12/-6	+10/-4

Paskaidrojumi tabulai

„+3” – pasākums paredzēts tieši esošo jomas problēmu risināšanai, nozīmīgi veicina situācijas uzlabošanu; summējas, īslaicīgās un ilgtermiņa pozitīvās ietekmes, ietekmes pastiprināšanās;

„+2” – pozitīva ietekme;

„+1” – maznozīmīga pozitīva ietekme; pozitīvu un negatīvu ietekmju kompleksā dominē pozitīvās ietekmes;

„0” – ietekmes nav, vai nav viennozīmīgi definējama;

„-1” – ietekme ir negatīva; pozitīvu un negatīvu ietekmju kompleksā dominē negatīvās ietekmes;

„-2” – negatīva ietekme;

„-3” – pasākums rada ļoti būtiskus riskus, sagaidāmas īstermiņa un ilgtermiņa paliekošas negatīvas ietekmes, to pastiprināšanās;

„+/-” – vienlaicīgas pozitīvas un negatīvas ietekmes; savstarpēji kompensējošas ilgtermiņa un īstermiņa pozitīvas un negatīvas ietekmes; izteikta atkarība no konkrētu rīcību rakstura attiecīgā pasākuma ietvaros.

6.3. Ietekme uz sabiedrības veselību

Visi ZRP 2020 paredzētie pasākumi ir vērsti uz vides veselības un sekojoši uz sabiedrības veselības uzlabošanu.

Atbalstāmo pasākumu komplekss zvejniecības un akvakultūras jomā nodarbinātajiem vairākas pozīcijās var nodrošināt stresa mazināšanu, kas neapšaubāmi ir dažādu veselības traucējumu nozīmīgs cēlonis. Tas tiks panākts ar darbinieku apmācībām, jaunu uzņēmējdarbības veidu ieviešanas stimulēšanu. Var sagaidīt, ka ZRP 2020 skarto teritoriju iedzīvotāju dzīves sociālie un ekonomiskie aspekti uzlabosies.

Visas ZRP 2020 paredzētās pārmaiņas ir vērstas uz esošo tehnoloģiju uzlabošanu, modernizēšanu un jaunu, modernāku tehnoloģiju ieviešanu. Tas, savukārt nozīmē mazākas nevēlamo vielu izmetes gan gaisā, gan ūdeņos, zemāku trokšņa un smaku līmeni darba vietās un apdzīvotajās vietās pie zivsaimniecības uzņēmumiem, uzlabojumus zivsaimniecības atkritumu apsaimniekošanas un darba vides drošības ziņā, kā arī apdzīvoto vietu ainaviskās kvalitātes uzlabošanu. Sagaidāma paliekoša un ievērojama vides veselības un iesaistītās sabiedrības daļas veselības uzlabošanās.

Būtiski riski sabiedrības veselības jomā saistībā ar vērtējamo ZRP 2020 nav paredzami.

7. Alternatīvu analīze

Nekādas konkrētas alternatīvas ne katram mērķim un pasākumam, ne arī ZRP 2020 īstenošanai kopumā, ZRP 2020 nav konkrēti definētas. Ir pamats uzskatīt, ka ZRP 2020 ir maksimālā programma, uz ko tiekties, bet ko pilnā mērā izpildīt pārskata periodā varētu arī neizdoties dažādu faktoru dēļ, no kuriem kā galvenie minami 1) iespējama resursu nepietiekamība valstij un privātajiem investoriem un 2) liels privātās iniciatīvas īpatsvars, kas nepieciešams ZRP 2020 pilnīgai izpildei, kas ierobežo valsts pilnīgu kontroli pār šo procesu.

6.2. nodaļā apkopotais ZRP 2020 pasākumu ietekmes uz vidi novērtējums parāda, ka ZRP 2020 īstenošanas ietekme uz vidi ir būtiski vairāk pozitīva, nekā negatīva, katram pasākumam atsevišķi un līdz ar to arī ZRP 2020 īstenošanai kopumā. No tā izriet secinājums, ka no vides aizsardzības apsvērumiem nav nepieciešams meklēt alternatīvus risinājumus ZRP 2020 jau piedāvātajiem ne kopumā, ne kādam pasākumam atsevišķi. Vienīgā reālā alternatīva gan ZRP 2020 kopumā, gan katra tās pasākuma izpildei, ir dabiskā alternatīva – neizdošanās īstenot visu plānoto. Ņemot vērā ZRP 2020 veiksmīgas īstenošanas pozitīvo ietekmi uz vidi, šādas alternatīvas ietekme uz vidi vērtējama kā negatīva – nevis salīdzinājumā ar esošo situāciju, bet salīdzinājumā ar vēlamo alternatīvu: ZRP 2020 veiksmīgu izpildi. Savukārt attiecībā uz reālo ietekmi uz vidi salīdzinājumā ar esošo situāciju gan vēlamās ZRP 2020 veiksmīgas izpildes gadījumā, gan nevēlamo alternatīvu (daļējas vai pilnīgas neizpildes) gadījumā ietekme uz vidi vērtējama kā nebūtiska. Tas, kāpēc ietekme uz vidi nav izšķirošs kritērijs, kas nosaka ZRP 2020 īstenošanas nepieciešamību un no kā izriet būtiski draudi videi tās neīstenošanas gadījumā, ir argumentēti pamatots 4.3. nodaļā.

8. Ietekmes samazināšanas vai optimizēšanas pasākumi

ZRP 2020 6.2. nodaļā kopsavilkums sniedz nepārprotamu ainu, ka ZRP 2020 īstenošanai pilnā apjomā ietekme uz vidi ir pozitīva gan kopumā, gan pēc vairākuma kritēriju atsevišķi, mazākumā kritēriju ietekme ir neviennozīmīga, vienlaikus pastāvot gan pozitīviem, gan negatīviem aspektiem, un tikai izņēmuma gadījumos dažās pozīcijās ietekme vērtējama kā nebūtiski negatīva. Savukārt, runājot par ietekmju būtiskumu, 4.3. nodaļā ir pamatots, ka tas ir visnotaļ relatīvs, izsaka tikai salīdzinājumu starp dažādām ietekmēm, ko var radīt šā konkrētā plānošanas dokumenta īstenošana, bet nemaina faktu, ka gan kopumā valsts mērogā, gan katra atsevišķi lokālā mērogā šā plānošanas dokumenta nodrošinātā aktivitāte, kas vērsta uz tā mērķu sasniegšanu, ir ar visai apšaubāma būtiskuma ietekmi, un ar augstu varbūtību arī šīs ZRP 2020, tāpat kā iepriekšējā perioda programmas, īstenošanas vajadzībām netiks uzsākta pat neviena darbība, kam tiks piemērots ietekmes uz vidi novērtējums. Kaut arī Latvijas normatīvais regulējums pēc prevencijas principa prasa veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu visiem valsts līmeņa plānošanas dokumentiem, vēl jo vairāk tādiem, kas kalpo par pamatu starptautiskā finansējuma piesaistei, pašā vērtējamajā ZRP 2020 pēc būtības nav tādu pazīmju, kas liecinātu, ka tās īstenošana draud ar būtiskām nelabvēlīgām ietekmēm uz vidi, turklāt šo pazīmju neesamība konstatējama ne vien prognozes ceļā, bet jau daudz konkrētāk: balstoties uz līdzšinējās analogisku pasākumu ieviešanas prakses. Ir pamats uzskatīt, ka tas pats konstatējums, ka iepriekšējā periodā zivsaimniecības nozare nav prasījusi īstenot projektus ar vērā ņemamu ietekmi uz vidi, attiecas arī uz šajā SIVN vērtējamās ZRP 2020 īstenošanas gaitu: ZRP 2020 neparedz nevienu tāda veida darbību vai vismaz ļoti maz tāda veida darbību, kurām atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” būtu jāpiemēro ietekmes uz vidi novērtējums.

Tomēr ZRP 2020 uzskaitītie pasākumi ir ļoti vispārīgi, tāpēc ietekme uz vidi vērtēta mērķu līmenī. Dokuments arī neparedz nekādus alternatīvos risinājumus, izņemot dabiskos: plānoto pasākumu izpilde vai neizpilde.

Lai novērstu šā plānošanas dokumenta iespējamās nelabvēlīgās ietekmes uz vidi, pilnīgi pietiek ir standarta risinājumiem, kas jebkurā gadījumā tiek piemēroti gan plānošanas, gan ieviešanas, gan vēlākās pēcieviešanas stadijās:

- plānošanas stadijā iespējami precīzi jādefinē atbalstāmās aktivitātes, lai būtu iespējama to ietekmes precīza novērtēšana;
- saskaņā ar ZRP 2020 pasākumiem atbalstot projektus, nepieciešamības gadījumā, atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” prasībām, jāveic tiem ietekmes uz vidi novērtējums, sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums vai atzinums no Valsts vides dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes (cita starpā likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” paredz novērtējuma piemērošanu zivju audzēšanai paredzētu dīķu ierīkošanai (virs 10 ha platībā), ēku un būvju būvniecībai, rekonstrukcijai, renovācijai un restaurācijai Rīgas līča krasta kāpu aizsargjoslā, saimnieciskiem ūdens projektiem, apūdeņošanai, u.c., tomēr pārskata periodā 2007. – 2013. pagaidām nav uzsākts neviens šāda veida un apjoms projekts, kam būtu piemērots ietekmes uz vidi novērtējums, un arī sākotnējam ietekmes uz vidi novērtējumam, kura rezultāts bijis būtisku ietekmju uz vidi nekonstatēšana, ir pieteikts ļoti maz projektu: mazāk nekā 1% visu Latvijā sākotnējam ietekmes uz vidi novērtējumam pieteikto projektu);
- atbalstot konkrētus projektus jānodrošina visu normatīvajos aktos noteikto vides aizsardzības prasību ievērošana, piemēram: aizsargjoslas ap virszemes ūdenstilpēm; notekūdeņu attīrīšana; ierobežojumi krasta kāpu aizsargjoslā; u.c.;

- saimniecisko aktivitāšu akvakultūrā plānošanā, nepieciešams izmantot upju sateces baseinu principu un ņemt vērā upju baseinu un apakšbaseinu apsaimniekošanas plānos sniegtās rekomendācijas;
- atbalstot projektus jaunu tehnoloģisko procesu, iekārtu un produktu ieviešanā, samērīgi pielietot piesardzības principu, it īpaši lai novērstu iespējamo negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ūdens vides kvalitāti;
- atbalstot ar zivsaimniecību saistītu uzņēmēju pārorientācijas pasākumus tūrisma pakalpojumu sniegšanā, jāņem vērā piekrastes ĪADT apsaimniekošanas plāni – novēršot nevēlamu antropogēnu slodzi un samērojot atbalstāmo projektu mērogus ar IADT infrastruktūras kapacitāti;
- jānodrošina esošo ekoloģisko koridoru (ainavas struktūru, kas nodrošina augu un dzīvnieku pārvietošanos starp atsevišķi izvietotiem to pastāvēšanai nozīmīgiem biotopiem) saglabāšana piekrastes teritorijās un jānovērš iespējamie ekoloģiskās integritātes zudumi projektu skartajās teritorijās;
- jaunu objektu būvniecības atbalstā prioritāti piešķirt projektiem, kuri neparedz būvniecību iepriekšēji neizmantotās dabas teritorijās (teritorijās, kurās iepriekš nav atradušies būvobjekti);
- rīkojot projektu konkursus, izvērtēšanā ir jāiekļauj tādi kritēriji, kas ļauj novērtēt to iespējamā piesūcuma un iespējamo vides un dabas risku samēru, jo īpaši šis attiecināms uz projektiem klimata maiņas radīto seku mazināšanā;
- ar atbalsta nosacījumu palīdzību stimulēt esošo degradēto un neapsaimniekoto teritoriju un objektu sakārtošanu un izmantošanu saimnieciskajā darbībā;
- nodrošināt kontroli pār atbilstošu tehnisko noteikumu, vides aizsardzības normatīvo aktu un būvnormatīvu prasību ievērošanu projektos, kas saistīti ar būvdarbiem;
- noteikt vides monitoringa veikšanas nepieciešamību projekta ieviešanas stadijā atbilstīgi tā specifikai, piemēram: ūdens kvalitātes monitoringu projektiem, kas saistīti ar būvdarbiem vai jaunu tehnoloģiju un produktu ieviešanu ražojošos uzņēmumos; jūras krasta izmaiņu monitoringu projektiem, kas saistīti ar klimata maiņas radīto seku mazināšanu krasta erozijas apdraudētās teritorijās; vides un veselības kvalitātes monitoringu projektiem, kas saistīti ar veterinārmedicīnas pasākumiem akvakultūras uzņēmumos;
- atbalstot projektus, kas saistīti jaunu būvju celtniecību ainaviski nozīmīgās teritorijās vai piekrastes zvejniekiem, paredzēt kontroles iespēju pār būvju arhitektonisko kvalitāti un iederību ainavā;
- nepieļaut jaunu ar klimata maiņas ietekmes mazināšanu nesaistītu objektu būvniecību esošajās piekrastes teritorijās ar augstu krasta erozijas risku.

Ņemot vērā likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” noteikto, kompensējošie pasākumi ir jāparedz tikai tādos gadījumos, ja plānošanas dokumenta īstenošana var negatīvi ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) vai Latvijā sastopamās Eiropas Savienības prioritārās sugas un biotopus šajās teritorijās. Likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. pants nosaka, ka *“ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums un nepieciešams sabiedrībai nozīmīgu interešu, arī sociālo vai ekonomisko interešu, apmierināšanai”*

ZRP 2020 tieši neplāno darbības, kuras īstenojot rastos būtiska negatīva ietekme uz NATURA 2000 teritorijām un citām ĪADT vai šajās teritorijās sastopamām normatīvajos dokumentos noteiktajām sugām vai biotopiem. ZRP 2020 ir izstrādāta, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus. Tomēr, ņemot vērā to, ka plānošanas dokuments pašreiz neietver konkrētus projektus un nedefinē teritorijas, nav iespējams izslēgt, ka plānošanas dokumenta īstenošanas laikā kāds no projektiem tomēr būtu saistīts ar ietekmi uz dabas vērtībām.

Ņemot vērā iepriekš minēto, dabai nodarītā kaitējuma kompensēšanas pasākumi netiek paredzēti, bet jebkurā gadījumā spēkā paliek vispārīgais regulējums.

9. Indikatori un institucionālā kapacitāte

ZRP 2020 īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitoringu veic ar mērķi konstatēt dokumenta paredzēto rīcību īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi un vajadzības gadījumā noteikt plānošanas dokumenta grozījumu izstrādāšanas nepieciešamību. Tādējādi iespējams, ka arī ZRP 2020 tās darbības laikā var rasties vajadzība grozīt atkarībā no izpildes uzraudzības rezultātiem, tostarp arī ietekmes uz vidi aspektā.

Vides aizsardzības likums nosaka, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra veikto vides kvalitātes novērojumu daudzums var būt nepietiekams, lai precīzi novērtētu antropogēno ietekmi uz vidi. Nepietiekams var izrādīties arī vides kvalitātes mērījumu daudzums un metodes. Vērtējot nepieciešamos pasākumus ZRP 2020 īstenošanas būtisko ietekmju uz vidi monitoringa nodrošināšanai un korektīvo darbību veikšanai, jāņem vērā arī citu tautsaimniecības nozaru politikas plānošanas dokumenti un to hierarhiskais statuss. Tomēr ZRP 2020 gadījumā visbūtiskākais ir fakts, ka tās īstenošana, detalizēti analizējot līdzšinējo praksi, nav saistīta ar tādu paredzēto darbību īstenošanu, kam tiek piemērota ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, un pat tādu projektu, kam tiek piemērots sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, līdz šim bijis ļoti maz: mazāk nekā 1% atbilstoša veida un apjoma projektu Latvijā. Ir pamats uzskatīt, ka pēc būtības gādājot par ietekmi uz vidi, nav nepieciešamības institūcijām pēc speciāliem indikatoriem vērtēt tieši ZRP 2020 īstenošanas ietekmi uz vidi, jo tā ir nenozīmīga vai pat apšaubāms nekonstatējama, t.i., nebūtu iespējams identificēt, konkrēti kādas pārmaiņas vidē, ja tādas tiek konstatētas, ir vai nav radījusi ZRP 2020 īstenošana. Tomēr būtu lietderīgi sekot, kādas paredzētās darbības tiek pieteiktas ietekmes uz vidi novērtējumam un sākotnējam ietekmes uz vidi novērtējumam. Gadījumā, ja aktivitātes zivsaimniecības nozarē intensificējas (tātad iespējams, ka sakarā ar ZRP 2020 īstenošanu) tādā mērā, ka atšķirībā no līdzšinējās prakses sāk parādīties lielāka mēroga projekti, kam tiek piemērots ietekmes uz vidi novērtējums, būtu jāsāk sekot šo novērtējumu rezultātiem, kas kopumā kalpotu par nozīmīgu materiālu ZRP 2020 īstenošanas monitoringam. Pagaidām šāda materiāla nav, un, kamēr tā nav, ir pamats uzskatīt, ka ZRP 2020 īstenošanas ietekmes uz vidi monitoringam ir vairāk formāls raksturs, vienkārši periodiski konstatējot faktu, ka joprojām nozares darbības intensitāte ir nepietiekama, lai radītu nacionālā mērogā ievērojamu vides ietekmju risku, kas prasītu rīcību tieši šo ietekmju novēršanai vai mazināšanai.

Formālā uzraudzība ietver arī iepriekš noteiktu un saskaņotu finanšu un rezultātu rādītāju apkopošanu, izvērtēšanu un ziņojumu sagatavošanu iesniegšanai Eiropas Komisijā un sabiedrības informēšanai, ko veic Vadošā iestāde.

Atbilstoši Padomes regulas (EK) Nr. 1198/2006 (2006. gada 27. jūlijs) par Eiropas Zivsaimniecības fondu 59. pantam Zemkopības ministrijai, kā Vadošajai iestādei, katru gadu jānodrošina Gada progresa ziņojuma par ZRP īstenošanu iepriekšējā gadā izstrāde un, pēc apstiprināšanas Uzraudzības komitejā, nosūtīšana Komisijai. Ziņojumā jāraksturo galvenie notikumi, tendences un problēmas, kas saistītas ar ZRP īstenošanu.

Attiecībā uz vidi šajos ziņojumos pietiek iekļaut informāciju, ka, atbilstoši šā jau veiktā SIVN prognozēm, ZRP 2020 īstenošanas gaitā nelabvēlīgas ietekmes uz vidi nav konstatētas un ir pamats secinājumam par tās īstenoto pasākumu pozitīvo ietekmi uz vidi, kuras apmēri tomēr nav tik ievērojami, lai šādu rezultātu varētu pierādīt monitoringa (mērījumu u.tml.) ceļā, kamēr vien netiek uzsākti vērienīgi projekti, kam tiek piemēroti ietekmes uz vidi novērtējumi un kuriem pēc to īstenošanas jau atbilstoši šo ietekmes uz vidi novērtējumu nosacījumiem tiek veikti savi individuāli monitoringi, kuru rezultātus var izmantot ietekmes uz vidi kvantitatīvai raksturošanai. Protams, arī šādā gadījumā jāprognozē, ka, ja vien ietekmes uz vidi novērtējumi šiem projektiem veikti atbilstoši un no tiem izrietošās vides aizsardzības prasības ir atbilstošas, tad tie nevarētu būtiski nelabvēlīgi ietekmēt vidi pēc konstatējamajiem parametriem – pat ne lokāli, nerunājot nemaz par valsts mēroga ietekmi, kādas prognozēšana ir šā SIVN priekšmets.

10. Secinājumi un rekomendācijas

10.1. Vispārējie secinājumi

Plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka MK noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitorings ļauj konstatēt plānošanas dokumenta īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, un plānošanas dokumenta izstrādātājiem un lēmējiem sniedz informāciju, lai nepieciešamības gadījumā novērstu kādu rīcības virzienu vai uzdevumu ieviešanas negatīvo ietekmi uz vidi, tai skaitā, ja nepieciešams, veiktu grozījumus plānošanas dokumentā. ZRP 2020 īstenošanas monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas ir pieejama izstrādātājam. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu.

Sagatavojot priekšlikumus plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa pasākumiem un monitoringa pārskatam, tiek ņemts vērā esošā valsts vides monitoringa tīkla, veikto novērojumu un informācijas pieejamības raksturojums.

Ietekmes uz vidi izvērtēšanai būtiski ir iekļaut vides monitoringa indikatorus. Tie varētu būt šādi:

1. Modernizēto zvejas kuģu degvielas patēriņa/emisijas samazināšanai;
2. Zivju krājumu izmaiņas pēc to papildināšanas un aizsardzības pasākumiem, zivju nārsta vietu atjaunošanas, kā arī zivju migrācijas ceļu izbūves un uzlabošanas;
3. Bioloģiskās produkcijas audzēšanā iesaistīto akvakultūras uzņēmumu skaits;

4. Modernizēto uzņēmumu skaits, lai uzlabotu darba apstākļus, higiēnas prasību ievērošanu, produktu kvalitāti;
5. Uzņēmumu darbības ietekmes uz vidi izmaiņas pēc uzņēmumu modernizēšanas (gaisa, ūdens kvalitāte);
6. Ražošanas blakusproduktu un atkritumu daudzuma samazinājums.

Šie ir indikatori ieviešanas monitoringam, kas kā kritēriji izvirzīti formulētajiem uzdevumiem. Izvēlēti tādi indikatori, kuri jau tiek aprēķināti vai kuru aprēķināšanai tiek sistemātiski apkopota bāzes informācija. Tomēr jāpasvīturo, ka, atbilstoši iepriekšējā nodaļā atkārtoti konstatētajam, ka no ZRP 2020 īstenošanas nav sagaidāma izmērāma un pierādāma ietekme uz vidi (apkārtējā gaisa kvalitāti, ūdens kvalitāti lokāli un nacionālā mērogā utt.), šie monitoringa rezultāti raksturo tikai ZRP 2020 veiksmi tādu pasākumu īstenošanā, kam teorētiski var būt tikai labvēlīga un nevar būt nelabvēlīga ietekme uz vidi, nevis konkrētas konstatētas izmaiņas tieši vidē. Izņēmums varētu būt tikai „zivju krājumu izmaiņas pēc to papildināšanas un aizsardzības pasākumiem”, kam ZRP 2020 veiksmīgas izpildes gadījumā vajadzētu būt izmērāmi pozitīvām. Bet te savukārt jāuzsver, ka šis faktors raksturo nevis netiešas ietekmes uz vidi, kādas varētu rasties kā blakusfaktors plānošanas dokumenta tiešo mērķu īstenošanā un kuru prognozēšana ir ietekmes uz vidi novērtējuma mērķis, bet gan raksturo tieši vienu no ZRP 2020 tiešajiem mērķiem īstenošanas rezultātu, tātad būtībā raksturo nevis ietekmes uz vidi novērtējumā prognozējamās netiešās ietekmes, bet gan tieši pašas ZRP 2020 īstenošanas veiksmi neatkarīgi no rekomendācijām nevēlamu ietekmju uz vidi novēršanai.

Nozīmīgas ietekmes konstatētas netika, realizējot ZRP 2020 uz bioloģisko daudzveidību sagaidāmas vairāk pozitīvas ietekmes.

10.2. Rekomendācijas ZRP 2020 redakcijai

SIVN vērtējumam nodotā ZRP 2020 redakcija, datēta ar 2014. gada 26. jūniju, vēl nav pabeigta dokumenta redakcija, bet gan marķēta kā „projekts”. Tomēr, ņemot vērā, ka šis SIVN tiek izstrādāts jau veselu gadu pastāvīgā sasaistē ar pašas ZRP 2020 pilnveidi, iespēju robežās iestrādājot ZRP 2020 jau šā SIVN starprekomendācijas, un kopumā SIVN ir pamatots, kāpēc ZRP 2020 īstenošanas ietekme uz vidi ne kopumā, ne pa pasākumiem nevar būt tāda, lai to būtu iespējams izmērāmi kvantitatīvi raksturot, nerunājot nemaz par to, ka no šā raksturojuma varētu būt atkarīgs kāds izšķirošs secinājums, tad jaunas rekomendācijas ZRP 2020 projekta aktuālās redakcijas izmaiņām no šīs SIVN Vides pārskata galējās redakcijas vairs neizriet.

10.3. Rekomendācijas ZRP 2020 pilnveidošanai

SIVN rezultātā nav konstatētas nekādas tādas sagaidāmas ietekmes uz vidi, ko varētu izraisīt vērtējamās ZRP 2020 nepilnības un kuru dēļ būtu jārekomendē ZRP 2020 pilnveidot, kā arī nav konstatētas tādas nepilnības esošajā ZRP 2020 projekta redakcijā, no kādām varētu izrietēt kādas izmaiņas jau veiktā sagaidāmās ietekmes uz vidi vērtējuma rezultātos, secinājumos un rekomendācijās pēc būtības.

11. Kopsavilkums

Šajā stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumā (SIVN) Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) Rīcības programmai Zivsaimniecības attīstībai 2014. – 2020. gadā (turpmāk tekstā – ZRP 2020) ir izvērtēti programmā paredzētie virzieni un aktivitātes.

ZRP 2020 mērķis ir zivsaimniecības attīstības vadīšana atbilstībā galvenajām Latvijai saistošām konvencijām, starptautiskiem un vietējiem normatīvajiem aktiem, kā arī plānošanas un vides aizsardzības dokumentiem. Atbilstošais Latvijas mēroga pamatdokuments ir VPP 2020), kā arī KZP, kas izstrādāta, balstoties uz NAP 2020 iestrādāto uzdevumu īstenošanas. Atbilstošs ES mēroga pamatdokuments ir “Eiropa 2020”: „stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei”. ZRP 2020 mērķiem jāatbilst un tie atbilst arī „Partnerības līgumā ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam” noteiktajam par EJZF finansējuma mērķiem.

ZRP 2020 sagatavošanas gaitā paralēli SIVN izstrādei līdz tā nodošanai sabiedriskajai apspriešanai tika rīkotas kopskaitā 13 diskusijas un prezentācijas valsts un nevalstisko organizāciju viedokļu uzklaušīšanai un iestrādei ZRP 2020 un tās SIVN ziņojumā. Pēc tam notika SIVN procedūrā noteiktā sabiedriskā apspriešana, kuras laikā saņemtie komentāri un priekšlikumi, kā arī atbildes uz iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu tika izvērtētas pēc būtības, iespēju robežās ņemtas vērā un iestrādātas vides pārskata gala redakcijā, kas iesniedzama VPVB atzinuma saņemšanai. Pēc šīs ZRP 2020 un SIVN atbilstošas papildināšanas notika vēl 16 diskusijas un prezentācijas valsts un nevalstisko organizāciju viedokļu uzklaušīšanai un iestrādei ZRP 2020 un tās SIVN ziņojumā.

Iepriekšējās Rīcības programmas Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai 2007. – 2013. gadā (turpmāk tekstā – ZRP 2013) SIVN prognozēja galvenās ietekmes uz vidi infrastruktūras un zivju pārstrādes tehnoloģijas pilnveidošanas projektiem, īslaicīgi (būvdarbu, remontdarbu laikā) lokāli palielinot atmosfēras piesārņojuma un trokšņa līmeni darbu veikšanas vietās, bet rezultātā vides stāvoklim kopumā uzlabojoties salīdzinājumā ar esošo situāciju. Tomēr pārskata periodā kopumā šīs teorētiski prognozētās ietekmes rezultējoši kvantificēt ir neiespējami vai vismaz nelietderīgi salīdzinājumā ar izpēti apjomu, kas tam būtu jāvelta. Šo ietekmju, kā pozitīvo, tā negatīvo, nenozīmīgumu raksturo tas, ka pēc Vides pārraudzības valsts biroja oficiālajiem datiem pārskata periodā nav piemērots neviens ietekmes uz vidi novērtējums nevienai darbībai, kas izrietējusi no ZRP 2013 vai vispār saistībā ar zvejniecību vai zvejsaimniecību. Ņemot vērā, ka stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma piemērošanas jēga plānošanas dokumentiem ir tāda, ka šā plānošanas dokumenta īstenošana var prasīt darbības ar potenciāli būtisku ietekmi uz vidi, jākonstatē, ka ZRP 2013 ietekme uz vidi izrādījusi pilnīgi nebūtiska, jo tās īstenošana nav prasījusi nevienu darbību, kam piemērots ietekmes uz vidi novērtējums, tātad ar potenciāli būtisku ietekmi uz vidi. Līdz ar to pamatoti izdarīts secinājums, ka, turpinot zivsaimniecības attīstību līdzšinējā veidā un apjomā, arī turpmāk nav sagaidāmas ZRP 2020 īstenošanas būtiskas ietekmes uz vidi ne pārrobežu, ne nacionālā līmenī, un arī lokālā līmenī ir mazvarbūtīgas tādas darbības, kuru veids un mērogs prasītu ietekmes uz vidi novērtējumu. Vienīgā potenciālā ietekme varētu būt Latvijas zvejniecības nozvejas apjoma ietekme uz zivju resursiem, bet tas ir starptautiski regulēts pārnacionālas nozīmes jautājums, kurā Latvijas īpatsvars ir visai nenozīmīgs un ZRP 2020 ietekme uz to nav novērtējama, jo šajā aspektā pat nevar tikt uzskatīts par patstāvīgu plānu, bet gan tikai atspoguļo obligātās prasības, ko Latvija pēc saviem ieskatiem nevar mainīt. Nozīmīga var būt tikai pretējā ietekme: ne Latvijas, bet visu Baltijas jūras valstu kopīgi regulētās zvejniecības izraisītās zivju resursu noplicināšanās un attiecīgi nozvejas kvotu samazināšanās, tomēr pagaidām Latvijas zvejniecības nozare to sekmīgi kompensē ar tāljūras nozvejas pieaugumu, un nav pamata uzskatīt, ka ZRP 2020 neīstenošanas gadījumā

pārskata periodā nesaglabātos šīs pašas tendences. Jebkurā gadījumā gan līdzšinējās zivsaimniecības ietekmes uz Latvijas vidi, gan arī turpmākās attīstības, tostarp ZRP 2020 īstenošanas vai neīstenošanas izraisītās, vērtējamas kā kopumā nebūtiskas, un šo ietekmju ranžējums šajā SIVN ir relatīvs, salīdzinot tās tikai savā starpā. Nav sagaidāmas būtiskas ietekmes, kādas rada dažādu citu nozaru (piem., rūpniecības, lauksaimniecības, infrastruktūras) attīstība, kas prasa liela mēroga projektus, kam atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” tiek piemērots ietekmes uz vidi novērtējums. ZRP 2020 īstenošana, visticamāk, arī turpmāk vispār neprasīs paredzētās darbības, kam pēc Latvijas likumiem vispār jāpiemēro ietekmes uz vidi novērtējums, vai vismaz šādu darbību būs nenozīmīgi maz.

Par pamatu ZRP 2020 ietekmju vērsuma un būtiskuma novērtējumā ir izmantota ekspertu veikta analīze un slēdzieni, kuri, savukārt, balstās praksē un publicētās analogijās apstiprinātos secinājumos par analizēto dabas un saimniecisko sistēmu mijiedarbības likumsakarībām. Atsevišķi reģistrējot pozitīvo un negatīvo ietekmju summas, visās ietekmju pozīcijās ZRP 2020 pasākumu sagaidāmā ietekme ir pozitīva. Vislielākā dažādu ietekmju summa attiecas uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Tas ir izskaidrojams ar to, ka zvejniecība un akvakultūra ir nozare, kas ļoti plaši saskaras un mijiedarbojas ar dabas sistēmām, tās jūtam ietekmējot. Tomēr ZRP 2020 paredzētie pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir pietiekami spēcīgi kompensējoši un neizraisa bažas par nopietniem riskiem lielāku sistēmu līmenī. Kopumā var uzskatīt, ka pārliecinoši nav konstatētas tādas negatīvas ietekmes, kas liegtu īstenot ZRP 2020 paredzētos pasākumus. Atsevišķas negatīvās ietekmes būtiskāk var izpausties lokālā līmenī, tāpēc, realizējot noteiktus atbalstāmos pasākumus un aktivitātes, ir nepieciešams veikt plānoto darbību potenciālās ietekmes novērtējumu atbilstoši prasībām, kādas nosaka LR tiesību akti saistībā ar ietekmes uz vidi novērtējumu. Šo prasību pareiza piemērošana nodrošina pret būtisku nelabvēlīgu ietekmju rašanos.

Arī riski sabiedrības veselības jomā saistībā ar vērtējamo ZRP 2020 nav paredzami.

Nekādas konkrētas alternatīvas ne katram mērķim un pasākumam, ne arī ZRP 2020 īstenošanai kopumā, ZRP 2020 nav konkrēti definētas. Ir pamats uzskatīt, ka ZRP 2020 ir maksimālā programma, uz ko tiek ties, bet ko pilnā mērā izpildīt pārskata periodā varētu arī neizdoties dažādu faktoru dēļ, no kuriem kā galvenie minami 1) iespējama resursu nepietiekamība valstij un privātajiem investoriem un 2) liels privātās iniciatīvas īpatsvars, kas nepieciešams ZRP 2020 pilnīgai izpildei, kas ierobežo valsts pilnīgu kontroli pār šo procesu.

Vienīgā reālā alternatīva ZRP 2020 ir dabiskā alternatīva: neizdošanās īstenot visu plānoto. Ņemot vērā ZRP 2020 veiksmīgas īstenošanas pozitīvo ietekmi uz vidi, šādas alternatīvas ietekme uz vidi vērtējama kā negatīva – nevis salīdzinājumā ar esošo situāciju, bet salīdzinājumā ar vēlamu alternatīvu: ZRP 2020 veiksmīgu izpildi. Savukārt attiecībā uz reālo ietekmi uz vidi salīdzinājumā ar esošo situāciju gan vēlamās ZRP 2020 veiksmīgas izpildes gadījumā, gan nevēlamo alternatīvu (daļējas vai pilnīgas neizpildes) gadījumā ietekme uz vidi vērtējama kā nebūtiska. Ietekme uz vidi nav izšķirošs kritērijs, kas nosaka ZRP 2020 īstenošanas nepieciešamību un no kā izriet būtiski draudi videi tās neīstenošanas gadījumā.